

România literară

1918 — 1978

VOINȚĂ UNANIMĂ

IN DIALECTICA devenirii unui popor sînt momente — și aceasta cu atît mai mult în epoci de o amplă dimensiune revoluționară precum cea a contemporaneității noastre — cînd trăirea istoriei capătă acea densitate relevantă, semnificativă, definitorie, liniile destinului pe care acel popor și-l făurește într-o intensă manifestare a conștiinței de sine. Iar această manifestare e cu atît mai pregnantă cu cît, în aceste zile, s-au împlinit patru ani de la istoricul Congres al XI-lea al Partidului, cînd, pe lîngă îndrăznețele sarcini de impulsie a construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, s-au trasat și parametrii de prezență tot mai activă a României pe eșichierul internațional.

Poporul, țara au parcurs în acești ani un drum continuu ascendent, atît în ce privește indicii de progres economic și social, cît și în afirmarea în contextul mondial a unei concepții și a unei practici validînd înseși principiile specifice unui stat de esență revoluționară socialistă. În acord cu însuși mersul-înainte al istoriei omenirii, cu procesul, inexorabil, al afirmării și concretizării independenței și suveranității naționale a popoarelor, concepția și practica politicii externe a României s-au armonizat tot mai semnificativ cu imperativele generale ale umanității în ansamblul său: dezarmarea generală și în primul rînd a celei nucleare; o nouă ordine economică internațională, în corelație cu despovărea popoarelor de uriașele sarcini ale monstruoasei curse a înarmărilor; intensificarea acțiunilor de destindere, printr-o consecvență politică de rezolvare a tuturor chestiunilor litigioase prin tratative și nu prin forță sau amenințarea cu forță; promovarea cu neslăbită încredere a dialogului întreținut și finalizat prin argumente realiste, într-o viziune a comprehensiunii, a grijii pentru asigurarea intereselor reciproce, bilaterale sau multilaterale; dezvoltarea continuă, stăruitoare a tuturor mijloacelor ce pot face posibilă, printr-un climat de coexistență activă, rezolvarea problemelor fie și a celor mai spinoase.

Se-nțelege că o asemenea concepție și o asemenea practică în relațiile internaționale implică o neabătută încredere în virtuțile înseși ale înțelepciunii popoarelor, o viziune exactă a potențialului lor de conștientizare pe calea deopotrivă a progresului economico-social cît și a stării de pace. Dar, mai presus, în unghiul de incidență al parametrilor ce definesc o poziție într-adevăr constructivă și deplin realistă, intră cu necesitate afirmarea în act — nu doar în modalități de erudiție teoretică — a ceea ce nu doar numim ci constatăm, în toată pregnanța ei, schimbarea fundamentală a raportului de forțe la scara întregii omeniri în favoarea sistemului socialist care, în totalitatea lui, depășește — astăzi — cu mult „pragul” dimensional al acelei șesimi a globului ca urmare a Marelui Octombrie din 1917. Astăzi, acest sistem a devenit într-adevăr mondial, ținînd seamă de noile state socialiste din Europa de est și sud-est; de cele implicînd popoare importante din întinsa Asie; de altele noi state ce și-au cîștigat independența națională odată cu atributele orînduirii de opțiune socialistă în Africa; de victoria socialismului în Cuba Mării Caraibelor. Sînt, așadar, mereu mai notabile componente cu indici, desigur, specifici, ai unui sistem care a schimbat într-adevăr fața lumii, lume implicînd, totodată, numeroase alte țări, mici și mijlocii, care, precum cele sub egida „statelor nealiniate” sau a „Grupului celor 77”, sînt legate prin aceleași fundamentale interese: neangajarea pe calea conflictelor armate și a cursei înarmărilor, atît de păgubitoare pentru dezvoltarea lor economică, socială, culturală, orientarea pe calea cooperării, în condiții prielnice propășirii generale, deci condiții de pace. Iar la aceste interferențe sub semnul destinderii internaționale cu atributele și finalitățile coexistenței pașnice se adaugă, desigur, inșiși factorii activi pentru destindere și cooperare din statele dezvoltate, factorii care, pe linie politică, pe linie economică, pe linie culturală, în cadrul instituțional sau în complexitatea vieții social-politice — și ne gîndim la puternicele partide ale clasei muncitoare din principale țări ale Europei vestice. Acestea, ca și numeroase formațiuni din alte sfere decît ale proletariatului, formațiuni progresiste, inclusiv mișcări culturale, religioase etc., nu vor un nou război, fiind — tot mai mult — conștiente de monstruoasele consecințe ce le-ar avea un asemenea cataclism, ale cărui limite nu pot fi calculate, ale cărui amenințări nu pot fi prevăzute.

Omenirea trăiește o perioadă de transformări structurale, imaginea politică a planetei noastre fiind în continuă efervescență în care — cu toate contradicțiile inerente sau, tocmai, datorită lor — trebuie depistate cu grijă toate elementele active ale unor uriașe mutații pe o scară de perspectivă înfînt mai intensă ca potențial de ascensiune a ei. Aceasta sub semnul voinței de progres material și spiritual și, corolar legic, sub acela al conștiinței solidarității — ca necesitate înțeleasă — pentru rezistența la imperialism, la noile mijloace de dominație ale acestuia.

„România literară”

(Continuare în pagina 2)

UNIREA

Unire prin sute de ani,
Nădejde a celor sărmani,
Pe-atuncea visată cu dor,
Azi dată pe veci tuturor,
Fii veșnic slăvită!

Din vatra zdrobită-n bucăți
Străbună pornești să te-arăți,
Și cheag ai ajuns pentru noi,
Icoană a vremilor noi,
Fii veșnic slăvită!

Tu treaptă ai fost și-nceput,
S-o rupem cu negrul trecut,

Să crească poporul de jos,
Stăpin pe pămîntul mînos, —
Fii veșnic slăvită!

Cercară dușmanii hapsini
Cătușe să-ți pună la mini
Și steaguri cu svastică sus,
Dar fiii tăi crunt i-au răpus —
Fii veșnic slăvită!

Din soare-răsare lumini
Căzură la noi în grădini,
Grădinile-s toate-n florar

Cuprinse de-un singur hotar —
Fii veșnic slăvită!

Cununa de griu de pe steag
Și steaua și soarele drag
Și sonda și codrii de brazi
Cu noi împreună sînt azi —
Fii veșnic slăvită!

În muncă de-a pururi uniți,
Și liberi și nebiruiți,
Dureri doborînd din trecut,
Noi sîntem și spadă și scut —
Fii veșnic slăvită!

Mihai Beniuc

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. Redactor
şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar
responsabil de redacţie: Roger Câm-
peanu.

TELEGRAME

Voinţă unanimă

(Urmare din pagina 1)

AM INCERCAT, astfel, să dăm o imagine, chiar dacă incompletă, a liniilor de forţă ce caracterizează concepţia şi practica internaţională a partidului şi statului nostru, concepţie şi practică determinate şi călăuzite cu neostenită veghe de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

În recente sale întâlniri, cu reprezentanţii al clasei muncitoare, ai ţărănimii, intelectualităţii şi tineretului, cu ai armatei noastre şi ai Ministerului de Interne, secretarul general al Partidului a lămurit în modul cel mai cuprinzător temeiurile semnării Declaraţiei adoptate la recenta sesiune de la Moscova a statelor participante la Tratatul de la Varşovia cu privire la necesitatea intensificării eforturilor pentru destindere, pentru securitate şi pace în Europa şi în întreaga lume. Aceasta, intrucît Declaraţia respectivă pune pe primul plan lupta pentru pace, pentru dezarmare, pentru soluţionarea problemelor complexe ale lumii de astăzi pe calea tratativilor, pe baza principiilor respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, ale neamestecului în treburile interne, ale dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe bogăţiile naţionale, pe destinele proprii, de a-şi făuri viaţa în mod liber, aşa cum doreşte.

„Am semnat această Declaraţie în numele României socialiste, al poporului român, cu conştiinţa — a accentuat tovarăşul Nicolae Ceauşescu — că ea corespunde pe deplin intereselor vitale ale poporului nostru, ea şi ale celorlalte ţări care au semnat-o, cu convingerea că este necesar să ne unim eforturile — atât cu ţările socialiste, cât şi cu celelalte ţări şi popoare, cu toate forţele iubitoare de pace — pentru a ne opune politicii imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, de dominaţie şi dictat, a face totul pentru apărarea independenţei şi suveranităţii fiecărei naţiuni, pentru triumful păcii pe planeta noastră”.

La constătuirea ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia, în tot ceea ce a expus şi declarat, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a reafirmat cu toată claritatea poziţia partidului şi statului nostru, a clasei muncitoare şi a poporului român, de a întări colaborarea cu ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare şi ţările nealiniate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orinduire socială, de a acţiona cu toată consecvenţa pentru unirea forţelor tuturor popoarelor care se pronunţă pentru o politică de egalitate şi pace în lume: „Am reafirmat cu toată fermitatea hotărârea României socialiste de a nu precupeţi nimic în vederea înlăturării securităţii în Europa, a dezarmării, şi în primul rînd a dezarmării nucleare. Am reafirmat hotărârea ţării noastre de a face totul pentru a se trece cât mai grabnic la măsuri concrete de dezarmare, de reducere a încordării militare în Europa, de retragere a trupelor străine de pe teritoriul altor state, de desfiinţare a bazelor militare. Am arătat că sintem ferm hotărîţi să facem totul şi să acţionăm în mod concret pentru o politică de colaborare, de pace în Europa şi în întreaga lume”.

TOTODATĂ, exprimînd deschis convingerea că nu există un pericol iminent de război, că, deci, în momentul de faţă nu sînt necesare măsuri deosebite, tocmai datorită faptului că politica de destindere, lupta pentru pace au cuprins mase largi, au luat o amploare definitivă — de unde şi necesitatea de a acţiona în direcţia păcii, pentru adîncirea procesului de destindere —, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a relevat: „În acelaşi timp, este necesar să ne preocupăm în continuare de întărirea capacităţii de apărare şi de luptă a armatei noastre, a armatelor ţărilor noastre, de conlucrarea între armatele noastre, fără însă a lua măsuri deosebite, fără a supune statul, economia noastră, poporul unor cheltuieli exagerate. Acest lucru nu este necesar, nu este în concordanţă cu situaţia internaţională actuală”. Ca atare, „noi ne-am pronunţat şi ne pronunţăm ferm împotriva oricărei creşteri a cheltuielilor militare peste ceea ce este raţional”. Subliniind aceasta, preşedintele României a spus: „Doresc să vă asigur că nu am luat nici un fel de angajamente pentru sporirea suplimentară a cheltuielilor militare, că nu am semnat nici un alt document decît Declaraţia care a fost dată publicităţii.” Şi aceasta, intrucît, „în conformitate cu Constituţia ţării, cu Legea apărării şi alte legi ale Republicii Socialiste România, nimeni, nici chiar preşedintele ţării, secretarul general al partidului, nici o altă persoană nu pot angaja România decît pe baza legilor, a Constituţiei, pe baza aprobării organelor legale de partid şi de stat, a aprobării, în ultimă instanţă, a întregului nostru popor”. Şi evocînd faptul că în statutul Tratatului de la Varşovia se spune clar că fiecare ţară va participa la activitatea acestuia în conformitate cu capacitatea sa, cu prevederile şi hotărârile pe care le va adopta fiecare stat în parte, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a conchis: „Deci, nu am cedat şi nu vom ceda niciodată nimănui dreptul de a angaja armata română în vreo acţiune militară, decît parlamentului, poporului, organelor de partid şi de stat româneşti”.

CU O ASEMENEA pe cît de clară pe atît de hotărîtă poziţie, argumentată şi definită în lumina analizei lucide a situaţiei internaţionale şi, totodată, în finalitatea înlăturării neabătute a Programului elaborat de Congresul al XI-lea, de dezvoltare în ritm înalt a României în toate sectoarele —, urmărind ridicarea nivelului material şi spiritual al întregului popor; cu afirmarea, implicită, că în ce priveşte colaborarea forţelor noastre armate, ea nu poate fi concepută şi nu se va efectua decît în strictă respectare a principiilor arătate, — cele trei expuneri ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu, ca răspunsuri la solicitările ce i-au fost adresate, se constituie ca un amplu comandament de conştiinţă a întregului nostru popor.

Trăim o vibrantă, unanimă manifestare a unităţii indestructibile în jurul partidului şi al marelui bărbat care, cu un larg orizont al celor mai nobile năzuinţe de pace şi progres ale tuturor popoarelor, cu o creatoare fermitate asupra intereselor fundamentale veghează la destinul patriei şi poporului român. Destin ce ne apare cu atît mai luminos în reverberaţiile marii sărbători a celor şase decenii de la evenimentul istoric marcînd înlăturarea idealului de totdeauna al României în temelul adevărului şi luptei bimilenare a fiilor săi.

„România literară”

COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

Mult stimate şi iubite tovarăşe NICOLAE CEAUŞESCU,

Scriitorii din ţara noastră, fără deosebire de naţionalitate şi aparţinînd tuturor generaţiilor, au luat cunoştinţă cu profundă satisfacţie de poziţia revoluţionar-patriotică adoptată de delegaţia ţării noastre, condusă de dumneavoastră, la recenta consfătuire a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia. Cu legitimă mîndrie am constatat că Declaraţia comună a ţărilor participante la consfătuire reflectă multe dintre principiile care călăuzesc activitatea internă şi internaţională a partidului şi statului nostru, principiile la a căror elaborare aţi adus o strălucită contribuţie.

Am aflat totodată, din comunicatul şedinţei din 24 noiembrie a.c. a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., că delegaţia noastră nu şi-a dat acordul în legătură cu unele probleme militare ale Tratatului de la Varşovia. Exprimăm şi pe această cale deplina aprobare a oamenilor scrisului faţă de hotărîrea de a nu mări cheltuielile militare, pentru a nu afecta programul de dezvoltare a economiei naţionale şi creşterea nivelului de trai material şi spiritual al poporului. Analiza situaţiei inter-

Mult stimate şi iubite tovarăşe NICOLAE CEAUŞESCU,

Artiştili plastici din patria noastră, Republica Socialistă România, alături de ceilalţi creatori de frunţe, alături de creatorii din cîmpul ştiinţei şi al tehnicii, de frontul înaintat al intelectualităţii, împreună cu clasa muncitoare şi ţărănimea, împreună cu întregul nostru popor, uniţi în cuget şi simţiri, într-o absolută unitate de voinţă venim să afirmăm încă odată, cu matură responsabilitate, adeziunea noastră totală şi satisfacţia deplină pentru poziţia delegaţiei române la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia care a avut loc în zilele de 22—23 noiembrie la Moscova, apreciînd că această poziţie, căreia dumneavoastră personal i-aţi dat expresia profundă şi clară, răspunde în gradul cel mai înalt intereselor supreme ale naţiunii noastre socialiste, cauzei independenţei şi suveranităţii naţionale, întăririi destinderii, colaborării şi păcii în lumea întreagă.

Am luat cunoştinţă, cu interes vital, despre conţinutul Declaraţiei comune adoptată la Consfătuirea de la Moscova, cu acelaşi interes ne-am însuşit Comunicatul şedinţei Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la desfăşurarea consfătuirii, am urmărit la posturile noastre de radio şi televiziune, în presa centrală, precum şi prin delegaţii noastre, expunerile dumneavoastră la întîlnirile cu reprezentanţii clasei muncitoare, ţărănimii, intelectualităţii şi tineretului. Participînd astfel la modul democratic privind procesul de înlăturare neabătută în viaţă a politicii noastre externe, de pace şi de colaborare, ne manifestăm şi pe această cale graţitudinea faţă de prodigioasa dumnea-

Mult stimate şi iubite tovarăşe NICOLAE CEAUŞESCU,

Într-un singur glas şi o singură simţire cu întregul popor, compozitorii şi muzicologii din România Socialistă exprimă dragostea profundă şi recunoştinţa fierbinte pentru strălucita şi neobosită activitate pe care o desfăşuraţi în fruntea partidului şi statului spre ridicarea necontenită a bunăstării naţiunii noastre, spre apărarea libertăţii patriei, spre întărirea păcii şi securităţii în întreaga lume.

Am urmărit cu deosebită atenţie lucrările Consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia, care au avut loc la Moscova, şi considerăm că poziţia afirmată de delegaţia română, condusă de dumneavoastră, în legătură cu documentul adoptat reflectă pe deplin principiile ce stau la baza Tratatului şi corespunde realităţilor actuale din Europa şi din lume, intereselor păcii şi securităţii pe planeta noastră. Totodată, împreună cu toţi oamenii muncii din ţara noastră am încercat un sentiment de îngrijorare faţă de problemele de ordin militar care au fost abordate în cadrul şedinţei de la Moscova. De aceea întîlnirile pe care aţi binevoit să le aveţi cu reprezentanţii ai muncitorilor, ţărănilor, intelectualilor, ai armatei, învăţămîntului, ai

naţionale pe care aţi făcut-o la întîlnirile cu reprezentanţii oamenilor muncii din diferite domenii îndreptăţeşte întru totul această hotărîre.

Sîntem cu trup şi suflet alături de dumneavoastră, alături de conducerea partidului şi a ţării şi în ceea ce priveşte reafirmarea dreptului inalienabil al poporului de a decide, prin cei pe care l-a investit cu această înaltă răspundere, în legătură cu dezvoltarea şi întărirea armatei noastre, scut al independenţei şi suveranităţii României Socialiste, în legătură cu acţiunile ei în cadrul angajamentelor asumate.

Vă asigurăm, mult stimate şi iubite tovarăşe Nicolae Ceauşescu, că, alături de toţi cetăţenii ţării noastre, scriitorii vor face totul pentru a susţine, cu fapta şi cuvîntul, politica partidului şi statului

nostru, politică al cărei promotor şi exponent strălucit sînteţi, că îşi vor închina cu şi mai multă energie creaţia cauzei nobile a socialismului şi păcii.

UNIUNEA SCRITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

voastră activitate, faţă de modul strălucit în care aţi fost, ca în atîtea rînduri, interpretul năzuinţelor sacre ale poporului nostru de a trăi în pace şi înţelegere cu toate naţiunile lumii, de a fi lăsat să-şi consacre toate forţele, întreaga energie făuritoare unei vieţi libere şi fericite în patria noastră.

Reafirmăm convingerea fermă că Declaraţia comună adoptată la Consfătuirea de la Moscova, cuprinzînd o analiză ştiinţifică a evoluţiei actuale a situaţiei internaţionale, precum şi obligaţiile ce revin statelor semnatare în raport cu această situaţie şi sub semnul participării vigilenţe, active şi înţelepte la salvagardarea păcii, corespunde pe deplin cerinţelor şi năzuinţelor poporului nostru, dreptului suveran de a decide singur asupra tuturor problemelor cu care ţara noastră este confruntată în contextul vieţii internaţionale.

De aceea, mult stimată şi iubite tovarăşe Nicolae Ceauşescu, însuşindu-ne integral poziţia partidului nostru cu privire la politica noastră externă, vă asigurăm că această adeziune se întemeiază pe angajamentul nostru ferm, al comuniştilor din cadrul Uniunii Artiştilor Plastici, al tuturor artiştilor din patria noastră, români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, de a înlătură neabătut îndatoririle ce ne revin în sfera noastră de activitate, în lumina Programului elaborat de Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român de dezvoltare continuă a ţării noastre, a artei şi culturii socialiste româneşti.

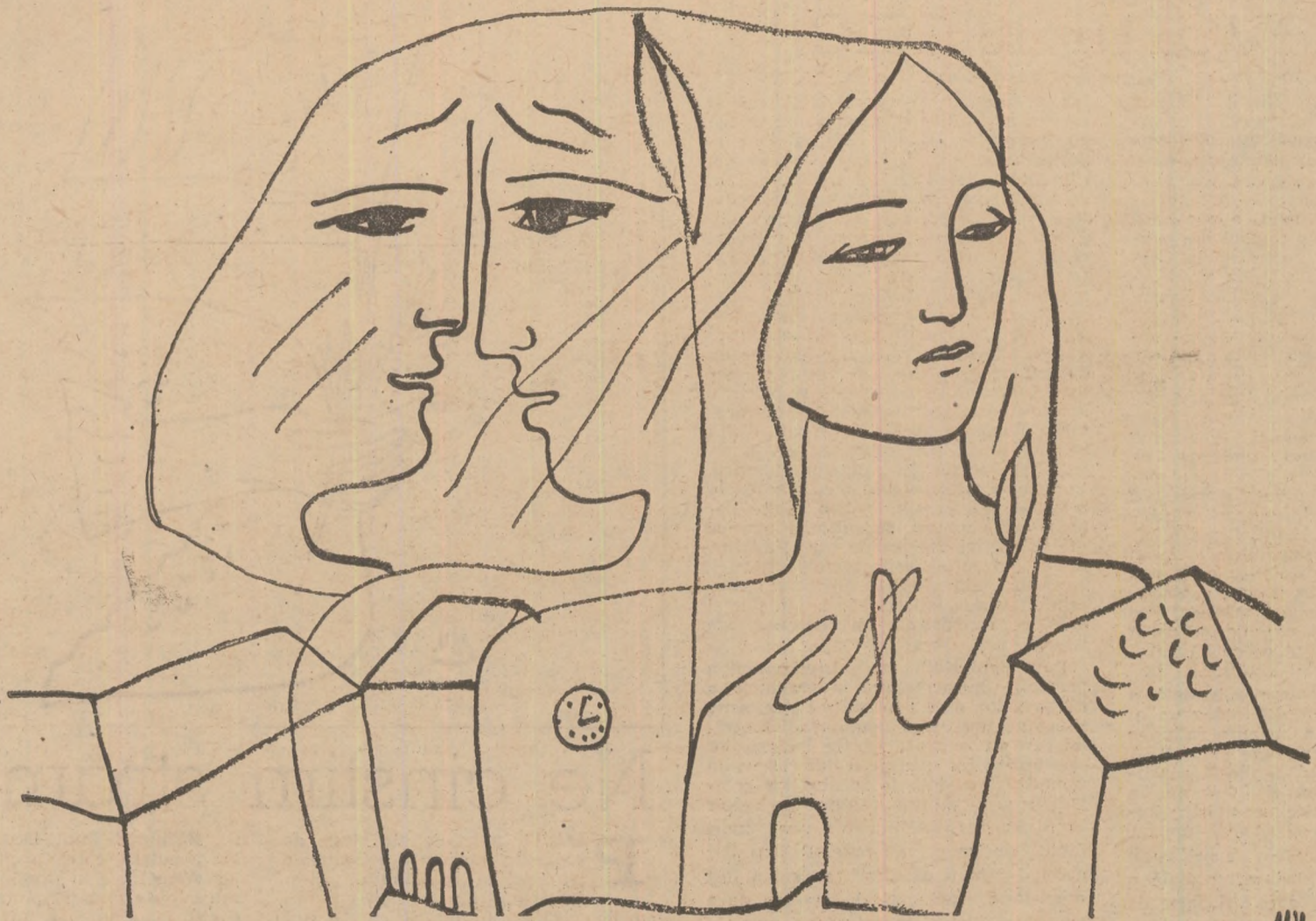
UNIUNEA ARTIŞTILOR PLASTICI
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

uniunilor de creaţie, printre care şi Uniunea Compozitorilor, strălucita cuvîntare rostită de dumneavoastră, cu acest prilej, mult iubite tovarăşe secretar general, constituie şi pentru noi, compozitorii şi muzicologii, o nouă şi magistrală afirmare a patriotismului militant, a clarviziunii cu care vegheaţi la consolidarea păcii şi bunei înţelegeri între toate ţările, la apărarea şi înflorirea scumpei noastre României Socialiste.

Înlăcăriţi de luminosul dumneavoastră exemplu, primul fiu al ţării, vă asigurăm, mult stimată tovarăşe Nicolae Ceauşescu, că sîntem cu trupul şi sufletul soldaţi credincioşi ai partidului, că vom face totul pentru a urma neabătut programul dezvoltării economice şi social-culturale a ţării, pentru a da viaţă liniei politice generale a partidului.

Vom spori eforturile noastre pentru a aduce o cîntare şi mai vibrantă eroismului, abnegaţiei poporului nostru condus de partid, în frunte cu secretarul său general, în lupta nobilă consacrată edificării socialismului şi comunismului pe pămîntul românesc.

UNIUNEA COMPOZITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

MV.

In acest număr
desene de Mihai Vulcănescu

ÎN DEMNITATE ȘI PACE

SE împlinesc la 1 Decembrie șizeci de ani de când, la Alba Iulia, s-a proclamat unirea Transilvaniei cu România, șizeci de ani de la făurirea statului național unitar român. Celor care astăzi n-au trecut încă de vîrsta de șizeci de ani le este greu, dacă nu chiar imposibil, să afle altfel decît din scrierile epocii, și nu numai să afle, dar mai ales să și simtă evenimentul de atunci, și să vibreze adînc și cu emoția celor contemporani cu el. Pentru aceștia Unirea are o mare însemnătate istorică, pe care orice român, de șizeci de ani încoace, o învață la școală. Căldura, entuziasmul, emoția adîncă, simțite de cei care au trăit acele timpuri trebuie însă împropățate ori de cîte ori se ivește ocazia și mai cu seamă cu prilejul fiecărei aniversări. Și acest sentiment complex al împlinirii va fi astfel și de fiecare dată evocat și trăit din nou odată cu transmiterea lui, în atîtea moduri, dar mai ales prin scris, generațiilor succesive. Mărturiile celor care au luat parte sau care au asistat la actul Unirii vor fi astfel un sprijin mereu înnoit pentru păstrarea lui în amintirea urmașilor.

Mă număr și eu printre contemporanii, din ce în ce mai puțini, ai Unirii din 1918. Mă aflam atunci în Iași, unde mă pregăteam să intru în primul an de facultate. Războiul abia se sfîrșise. Iașul care, de la optzeci de mii de locuitori cîți avea înainte de război, ajunsese să cuprindă vreo cinci sute de mii de refugiați, era acum, după doi ani de război, într-un hal cumplit de dărăpănare și de mizerie. Armistițiul general de la 11 noiembrie 1918 ne adusese liniștea și sporise încrederea în noi, pe care de altfel, în anul acela greu după pacea umilitoare de la Buftea, n-o pierdusem nici o clipă, siguri fiind de mult așteptata „victorie finală”. Această victorie făcuse posibilă Unirea. Și iată că țelul pentru care România intrase în grabă și cu toate riscurile, care nu erau mici, în război, avea acum să fie îndeplinit, și în-

deplinirea lui să devină cea mai vie realitate. Și a devenit. Această realizare era favorizată de un fapt de mare importanță. Unirea se asocia, în mintea noastră, cu sentimentul latinității noastre care, ca și Unirea, trebuie apărată, latinitatea noastră fiind chiar unul din argumentele supreme pentru Unire, care era simțită și ca o afirmare a latinității românilor. Trăisem anii neutralității cu acest sentiment căruia Goga îi dăduse glas într-o poezie, repede celebră și care cînta în inimile tuturor, mai ales ale tinerețului, în rîndurile căruia eram: „Latinitatea strigă din tranșee”.

Potrivirea perfectă între năzuința către unire și sentimentul latinității noastre, sprijinită de comunitatea de limbă, dădea și dă mereu existenței noastre încredere și nădejde. Împrejurări potrivnice s-au ivit destule de-atunci încoace, dar acest complex de sentimente n-a fost, nu poate fi știrbit. El trebuie mereu cultivat.

Este tocmai ce se întîmplă în România socialistă de astăzi. În 1918 s-au deschis țării noastre orizonturi largi și adînci. În cei șizeci de ani care au trecut aceste zări s-au păstrat în ciuda multor primejdii și a multor acțiuni potrivnice, venite în cea mai mare parte, în mod direct sau indirect, din afară. După îndeplinirea de atunci ne-a rămas îndatorirea de-a păstra ce s-a dobîndit și s-a consacrat la acea dată. A păstra este mai greu de multe ori decît a dobîndi, așadar și meritul păstrării este cu atît mai mare. Entuziasmul și bucuria mării aniversări sînt parcă și mai vii, și mai ales sînt necesare, în România de astăzi. Și sînt tot ațît de adînci, dacă nu cumva chiar mai adînci, fiindcă ele privesc existența națională, unitatea și propășirea patriei, în demnitate și pace, imperative nobile ce se cer cultivate cu perseverență și grijă. În felul acesta actului solemn al Unirii de la 1 Decembrie 1918 i se asigură o permanentă și viguroasă actualitate.

Alexandru Philippide

La Alba Iulia

Un vis cu scutul de aramă,
Un dor ce greu poți să-l induri,
La Alba Iulia mă cheamă
Ca tulnicul peste păduri

S-adun din răstignirea toată,
Din sfărîmare, os cu os,
Pe cei ne-nfrinți, sfințiți pe roată,
Pe cei ce-n mine s-au întors

Cu clopotele mintuirii
Bătute-n dungă de Mihai,
Cu cîntecul ce-a dat Unirii
Cel mai frumos din lume-grai.

Acolo vreau acum să crească
Solemn în turnul de la porți
Chemarea veșnică, frățească,
Pentru cei vii, pentru cei morți :

Să ne unim numai cu Țara
Precum un riu cu matca lui
Ducîndu-i tinără povara
De gînduri ce rodesc statui !

Ion Brad

Cultura și adevărul istoric

MARELE act al Unirii tuturor românilor a fost pregătit pe întregul arc existențial al locuitorilor acestor pământuri, ca o aspră ascensiune către creste, însemnată de toate albele pietre și perene sigilii ale dramaticei istorii a poporului român. Nu s-a stins niciodată din conștiința colectivității umane de la Carpați, Dunăre și Mare, lumina simburelui iradiant al originii comune, împărtășită în cea mai miraculoasă dintre limbi, prin excepționala ei omogenitate, prin izvorirea clară de la fluidele sorginte latine.

Purtătorii torțelor care luminau unghiurile oricât de îndepărtate ale Țării, au fost cărturarii români, totdeauna alături de masele largi populare pe care le-au însuflețit în clipele de răscruce ale istoriei. Tendința structurală a întregii lor opere de creatori și difuzori ai culturii a avut totdeauna o caracteristică profund patriotică. Ei și-au pus în centrul activității lor problema cunoașterii adevărului istoric, a apărării demnității omului și a uriașei ființe colective a poporului, considerând drept unică dimensiune a tot ce există mîndra judecată a omului gînditor.

Caracteristica orientare spirituală a oamenilor de cultură de totdeauna ai României a fost de a instaura rațiunea ca primă lege guvernatoare a lumii. A situa omul și poporul căruia îi aparține în centrul atenției generale, a sunune judecătii critice, cercetării științifice, datele naturii și gîndirii umane, a nu evada din hotarele specificului național, era finalitatea primordială a cărturarilor români care, departe de speculații abstracte, departe de valorile utopice, se aplecau spre aprofundarea, acceptarea și afirmarea realităților naționale, luptînd împotriva stăpînitorilor vremelnici, pentru cucerirea libertății și unității. Pentru această mare faptă istorică ei căutau să apropie cultura și arta de realitate și viață, reînnoind precepte estetice, prin consolidarea noțiunii de literatură ca artă care să folosească societății românești, intensificării sale naționale.

Corespunzătoare acestor idei raționale, arta trebuia să aibă și o finalitate pedagogică, să se apropie de sentimentele și de necesitățile largilor straturi sociale, să educe, să se apropie de problemele conținutului, părăsind căutarea exagerată de eleganță exclusivă a formei. Pentru cărturarii care au ținut permanent trează marea idee a Unirii tuturor românilor, primul principiu al artei a fost adevărul, adevărul istoric, observarea absolut scrupuloasă a realității trecutului îndepărtat ori a agitatului prezent. Acest înalt principiu etic al respectării adevărului istoric a fost considerat de către ei drept sarcina cardinală a artei și culturii, a cărei finalitate educativă contribuie la perfecționarea umană.

Un scriitor, răsfrîngînd adevărul în prizmele luminii artei sale, se consideră a fi o parte integrantă a conștiinței colective umane. Zugrăvind realitatea, arta capătă implicit un caracter popu-

lar, nemaifiind un apanaj intelectual al cercurilor închise. Pedagogia se aliază cu literatura, al cărei scop devine și perfecțiunea umană dar și cunoașterea. „Discursul” scriitorului trebuie să fie colorat și concret, numai în felul acesta se lărgeste accesul la luminile artei. Pentru intelectualii creatori ai efervescenței culturale a pregătirii și împlinirii marelui act al Unirii tuturor românilor, numai adevărul justifică opera artistului, numai pecetea lui definitivă asupra artei îi asigură caracterul valorii absolute. Dacă istoricii redau succesiunea faptelor, înlănțuirea lor logică, determinarea socială și politică, scriitorii le transfigurează în interpretarea lor psihologică. Scriitorii caută să individualizeze psihologic pe făuritorii sau personajele datelor istorice. Totdeauna arta, poezia, cu antenele infinitei sale sensibilități, a căutat determinările umane, sensurile dramatice ale existenței acelor pe care i-au iluminat din plin reflectoarele istoriei. Artă exprimă gîndirea interioară, iluminînd starea exterioară a faptelor și datelor înregistrate și descrise de istorie.

Puternicul sigiliu al patriotismului a pecetluit imensa operă și strădanie a cărturarilor, care s-au ridicat și în scris și în viață împotriva dominatorilor străini, care au suferit rigorile închisorilor și asuprirea lor spirituală, dar care n-au renunțat niciodată la idealul lor echivalent cu al tuturor, aspirînd de secole la definitiva înlănțuire a unei mari fapte istorice și raționale. Pentru toți acești luminați cărturari, scrisul a fost o misiune încărcată de voință de a transmite ideii și mesajul tensionat de liniile de forță ale unei înalte atitudini etice. Pe lungul drum al redeschetării naționale a României, vocea lor profundă i-a îndemnat în permanență pe români către istorie și secularele ei învățăminte. Respectarea integrală a „sfîntului adevăr”, într-un sistem de coerență și claritate deplină, a fost primul comandament etic și estetic de care ei au ascultat, devenind vaste ecouri sonore și martori credincioși ai timpurilor lor, mentorii necesari în formarea și consolidarea conștiinței naționale. Ei au explorat unghiurile cele mai îndepărtate de lumini ale istoriei Țării și poporului, relevînd legile care trebuie să guverneze rațional lumea, pentru a o îndrepta către zonele libertății, ridicînd construcții de adevăr și de poezie. Ei au izbutit să pătrundă rațiunea evenimentelor și să transmită prin clare mesaje, însuflețite de vasta respirație a adevărului și a aspirației de a comunica tuturor valoarea spirituală a lumii. Dialogul lor lucid și patetic, de apărători ai ființei naționale și ai demnității umane, a demonstrat că ei și-au pus întreaga lor energie și capacitate creatoare în slujba adevărului și a poporului căruia i-au aparținut cu toate fibrele sensibilității și artei lor. Pildă mereu vie pentru generațiile de astăzi și de mîine.

Alexandru Balaci

Dimensiune

Lăudat fie aerul sacru,
cumpănitor de anotimpuri rotitoare
printre norii istoriei vitrege
care încă și încă mai doare.

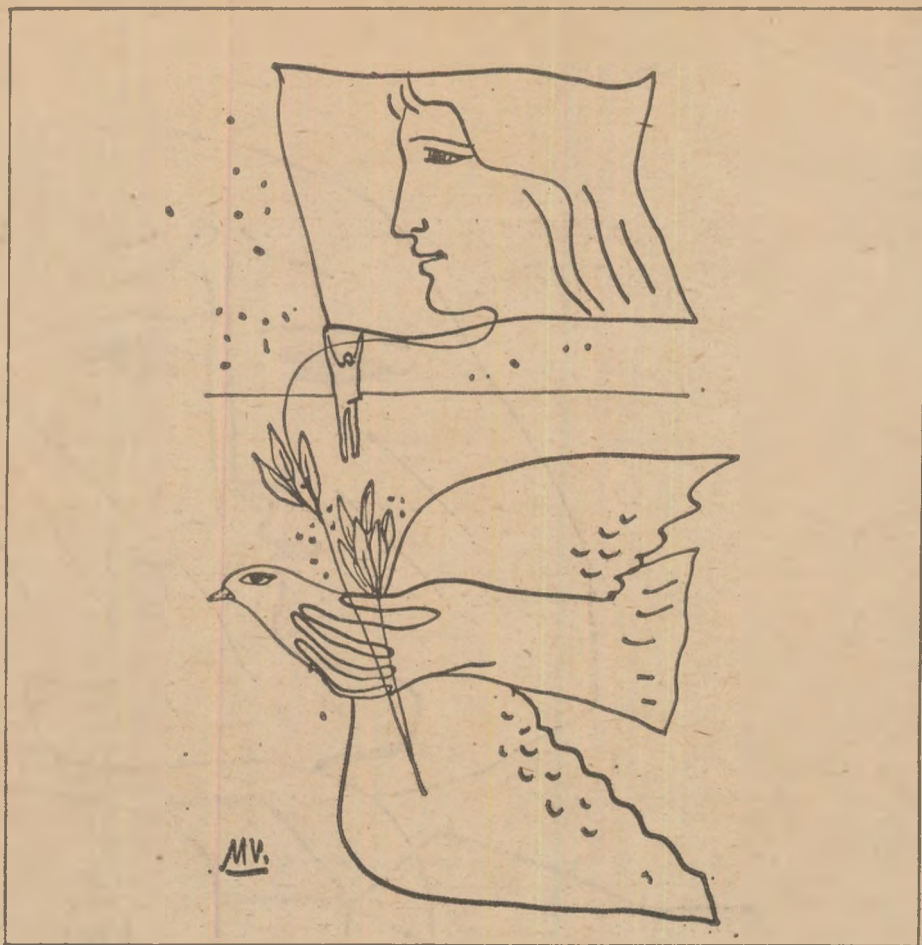
Lăudat fie, cu laudă-cintec,
aerul obirșiei, netemător,
peste care puhoaiete lumii cumplite
nu au putut să-și treacă
victoriile lor,
bolnav implătoșate
în alte legi și glorii
din secole de spaime.

Lăudat fie aerul limpede,
cu miresme de brad,
și zăpadă, și soare,
biruitor al nesfîrșitelor degete
pină-n unghii pline de aurul
pămîntului nostru rîvnit.

Lăudat fie, odată cu țipătul
nașterii sfinte,
aerul, care ne-aprinde
plămîinii fierbinți,
de respirarea amară —
clopot răsunător
bătut în primejdii de Țară,
a suprem încercațiilor
neamului nostru părinți.

Lăudat fie scutul țării,
strălucind în carpatica urnă-rotundă:
neatins, între-averile lacom prădate,
ne-nărcat de străinele care de jaf și omor,
viu rămas, pe de-a-ntregul al nostru,
adăpost al speranțelor treze,
suiitor prin vecii ca un dor.

Adela Popescu

Ne cinștim strămoșii

PECETI invizibile din singe de eroi, din lacrimi și sudoare de truditori ai pămîntului și-ai fabricilor, din lumina minții marilor visători au întărit cu sensul unei întregi istorii actul Unirii de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, care n-a fost, și nu putea fi pentru noi, o danie a unor circumstanțe diplomatice. N-am trăit nicicînd din cadourile nimănui. Poporul român și-a cucerit Unirea, a plătit-o greu cu lacrimi, cu sudoare și cu singe de-a lungul unei zbuclumate și maștere istorii, durînd pe aceste meleaguri strămoșești o cultură înfloritoare și-o civilizație înaintată, demne de genul creator al neamului nostru. Unirea a fost rodul secolelor de luptă dîră pentru salvagardarea ființei naționale, pentru unitatea noastră politică, pentru dreptatea socială, pentru suveranitatea și independența patriei. Unirea în cuget și-n simțiri, cei ce vorbeam aceeași limbă am avut-o cu noi dintotdeauna și-am ținut să ne-o afirmăm cu demnitate, cu vitejia și înțelepciunea noastră, în ciuda tuturor potrivnicilor. De aceea actul Unirii de la Alba Iulia ne apare ca o verigă de aur într-un lanț de lupte și jertfe, ca un final apoteotic de tragedie istorică și-un început de epopee glorioasă, ale cărei dimensiuni, complexitate și măreție au prins conturul lor real, deplin, în anii edificării socialismului în patria noastră. Unirea a împlinit un vis atîta vreme neîmplinit, de-a căruia jale ne-au răposat și moșii și părinții — cum zicea poetul. Unirea a înfiripat alte vise și idealuri pentru care au continuat să lupte și să se jertfească, în aprige ciocniri de clasă, masele muncitoare sub conducerea comuniștilor.

Visul atîta vreme neîmplinit, visul acesta milenar, s-a întruchipat, în vremea noastră, în realizări fără seamăn și luminează destinul unei întregi isto-

rii. Năzuințele multisekulare ale masele populare, care, în ciuda despărțirii lor vremelnice în provincii amenințate sau supuse unor stăpîniri străine, s-au simțit toată vremea un singur popor unit în cuget și-n simțiri, au devenit astăzi realități însuflețitoare. Orînduirea socialistă a înlăturat pentru totdeauna exploatarea omului de către om, a asigurat înflorirea economică a țării, egalitatea tuturor cetățenilor ei, fără deosebire de naționalitate, egalitate bazată pe aceleași drepturi și îndatoriri, pe o democrație autentică, în care poporul este singurul stăpîn pe propriul său destin istoric.

Sub conducerea Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, poporul român este astăzi mai unit și mai demn decît oricînd, formînd o comuniune de nedesfăcut, de gînd și de faptă, în opera de înălțare și apărare a patriei. Prin atributele sale, orînduirea socialistă a putut asigura condițiile economice și sociale pentru deplina frăție în muncă și în viață a tuturor cetățenilor țării, români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități. Nu exista, nu putea să existe unitate deplină și adevărată între stăpîn și slugă, între patron și proletar, între omul din palate înălțate cu truda și sudoarea celor mulți și omul din colibă sau bordei. Întreaga noastră literatură patriotică și realistă a evidențiat într-un fel sau altul acest adevăr obiectiv. Numai în socialism s-a asigurat o unire organică a întregului popor, singurul stăpîn al țării, egal în drepturi și îndatoriri, unire reală, pe care n-o mai poate zdruncina nici o prejudecată și nici o volbură a istoriei. Dacă multe veacuri poporul a fost unit în suferință și mizerie, apărîndu-și „sărăcia și nevoile și neamul”, acum el e unit în lumina bucuriei visurilor împlinite, apărîndu-și cu fermitate marile sale cuceriri socialiste, viața sa demnă, liberă și înfloritoare.

Hotărîrile, atît de generoase și umanitare ale Adunării Naționale de la Alba Iulia, s-au întruchipat aievea în marile realizări revoluționare ale orînduirii noastre socialiste, realizări care constituie factorul obiectiv al deplinei noastre uniri în jurul partidului și statului nostru, în jurul președintelui țării, în faptele și gîndurile căruia vibrează năzuințele și idealurile întregii istorii românești.

O veche înțelepciune românească ne spune că *unirea face puterea*. Noi știm, în pragul mării aniversări, că de putere avem nevoie nu pentru a face cuiva răul, ci binele, binele poporului nostru în primul rînd, binele pentru o viață nouă, socialistă, pentru cauza păcii și înțelegerii dintre popoare. Să fim mereu uniți pentru a fi puternici în strădaniile noastre de a asigura un viitor fericit poporului nostru și un loc de seamă României în lume.

Nu poate fi o recunoștință mai reală pentru memoria strămoșilor decît îndeplinindu-le idealurile. E ceea ce face epoca noastră, epoca socialismului multilateral dezvoltat în România.

Ion Dodu Bălan

Socialismul și concepția umanistă a păcii

INTR-UN discurs către muncitorii lionezi din 1877, Victor Hugo spunea că războiul este *voința trecutului*, în timp ce *pacea este voința prezentului și mai ales a viitorului, numele de botez al secolului al XX-lea*. Socialismul a generat cea mai adâncă speranță a popoarelor că acest vis va deveni realitate. În concepția partidului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, socialismul este o societate a muncii libere, dreptății și echității, a adevăratului umanism și tocmai de aceea o societate a păcii. Superioritatea sa morală față de toate orînduirile ce au precedat-o constă în aceea că face din *dezvoltarea multilaterală a personalității umane* — pe temeiul lichidării oricărei forme de exploatare și asuprire și a unei ample dezvoltări economico-sociale și culturale — și *instaurarea unei ordini a păcii și conlucrării libere a popoarelor*, obiectivele sale fundamentale.

La recenta Consfătuire a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia, secretarul general al partidului nostru a adus o nouă contribuție strălucită la analiza vocăției umaniste a socialismului, a responsabilității țărilor socialiste și a tuturor popoarelor față de pacea mondială; și aceasta într-un moment în care, în ciuda cursei nebunești a înarmărilor, a activizării cercurilor politice imperialiste de dominație și dictat, cursul evenimentelor este în favoarea forțelor democratice și

progresiste ale păcii și de aceea nu poate fi vorba de un război iminent. „În nici un fel nu se poate spune că situația este de asemenea natură încît să se prevadă posibilitatea unei conflagrații, a unui război mondial în viitorul apropiat” (Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la întîlnirea cu reprezentanții ai țărănimii, intelectualității și tineretului*). Declarația adoptată la Consfătuire, corespunzătoare intereselor tuturor statelor și popoarelor prin orientarea către destindere, dezarmare și desființarea simultană a blocurilor militare, poate dobîndi justificare istorică și eficiență practică prin promovarea unei politici de *conlucrare activă* a tuturor popoarelor și forțelor sociale ce militează pentru pace, prin construcția unei păci durabile, care să se sprijine pe fapte și nu doar pe declarații solemne.

Un dialog eficient între toate forțele umaniste ale păcii nu e posibil fără o *conștiință critică lucidă* a gravității răului pe care-l reprezintă războiul, dar și a mijloacelor de a-l combate. Este straniu să constatăm că, după unii, principala condiție a păcii ar fi pregătirea războiului, intensificarea înarmărilor; este o *pace armată, un echilibru al fricii și terorii*. Incredibil în viitor, în țara și viabilitatea noii civilizații, țărilor socialiste și toate popoarele iubitoare de pace trebuie să lupte pentru un echilibru prin reducerea înarmărilor, pînă la realizarea dezarmării generale și totale. Pentru a depăși definitiv vre-

mea cînd războiul era considerat o *stare de permanență* iar pacea apărea doar ca un concept negativ, pentru a da realmente cel puțin acestui sfîrșit de secol XX numele păcii, contribuția țărilor socialiste, ca și a celorlalte popoare, poate fi hotărîtoare dar nu printr-o politică de intensificare a cursei înarmărilor, ci prin participarea lor activă și egală „în vederea asigurării progresului economic și social, lichidării subdezvoltării, creșterii bunăstării materiale și spirituale, creării condițiilor pentru ca fiecare națiune să-și poată pune plenar în valoare capacitatea creatoare, fizică și intelectuală, asigurîndu-și un loc demn, liber, în rîndul sutelor de națiuni și grupuri naționale din lume”.

Găsim în cuvintele citate, ca dealtminteri în întreaga politică a P.C.R., fundamentarea unui *concept pozitiv al păcii* care se referă la (și vizează) o *realitate constructivă a păcii* și *reclamă o perspectivă autentic umanistă și raționalistă* asupra căilor de edificare a viitorului. Este vorba, totodată, de un *concept umanist al păcii*. O lume a păcii nu este doar o lume fără război și cu atît mai puțin ceea ce numea Romain Rolland o pace a cimitirelor, a morții și a fricii, impusă popoarelor aservite și generînd o „logică” a intimidării și demenței, care nu se supun controlului rațiunii; *conceptul umanist al păcii* se asociază cu o *strategie umanistă și rațională a progresului*, ceea ce implică:

a) stoparea cursei înarmărilor ca o

chestiune de viață și de moarte pentru întreaga civilizație; b) realizarea unui progres material și spiritual multilateral precum și a schimbului de idei și valori, de bunuri materiale și spirituale, a cooperării prin care se obține îmbogățirea continuă a *patrioniului comun* de experiență și valori. În timp ce *ideea negativă* a păcii presupune, alături de echilibrul terorii, menținerea și chiar adîncirea stărilor de nedreptate și inechitate în raporturile dintre țările bogate și cele sărace, *noțiunea pozitivă și umanistă a păcii*, pe care au datoriat s-o promoveze și s-o realizeze în primul rînd țările socialiste, implică relații de *egalitate* și de *libertate* a națiunilor, o *nouă ordine economică, politică, juridică și morală*, bazată pe schimbul echitabil de bunuri și valori, pe dialog și cooperare a tuturor membrilor comunității internaționale.

Voința fermă a națiunilor de a se vedea scăpate de îngrozitoarea primejdie nucleară și de povara înarmărilor convenționale, de a-și consacra apoi eforturile creatoare în direcția valorificării umaniste, pașnice, a revoluției științifice-tehnice a veacului nostru, trebuie să depășească planul dezideratelor, al declarațiilor verbale, al acordurilor formale, și să devină *program de acțiune*, conceput rațional cu toată responsabilitatea pe care o impune însăși gravitatea problemei.

Al. Tănase

Cerul limpede al patriei

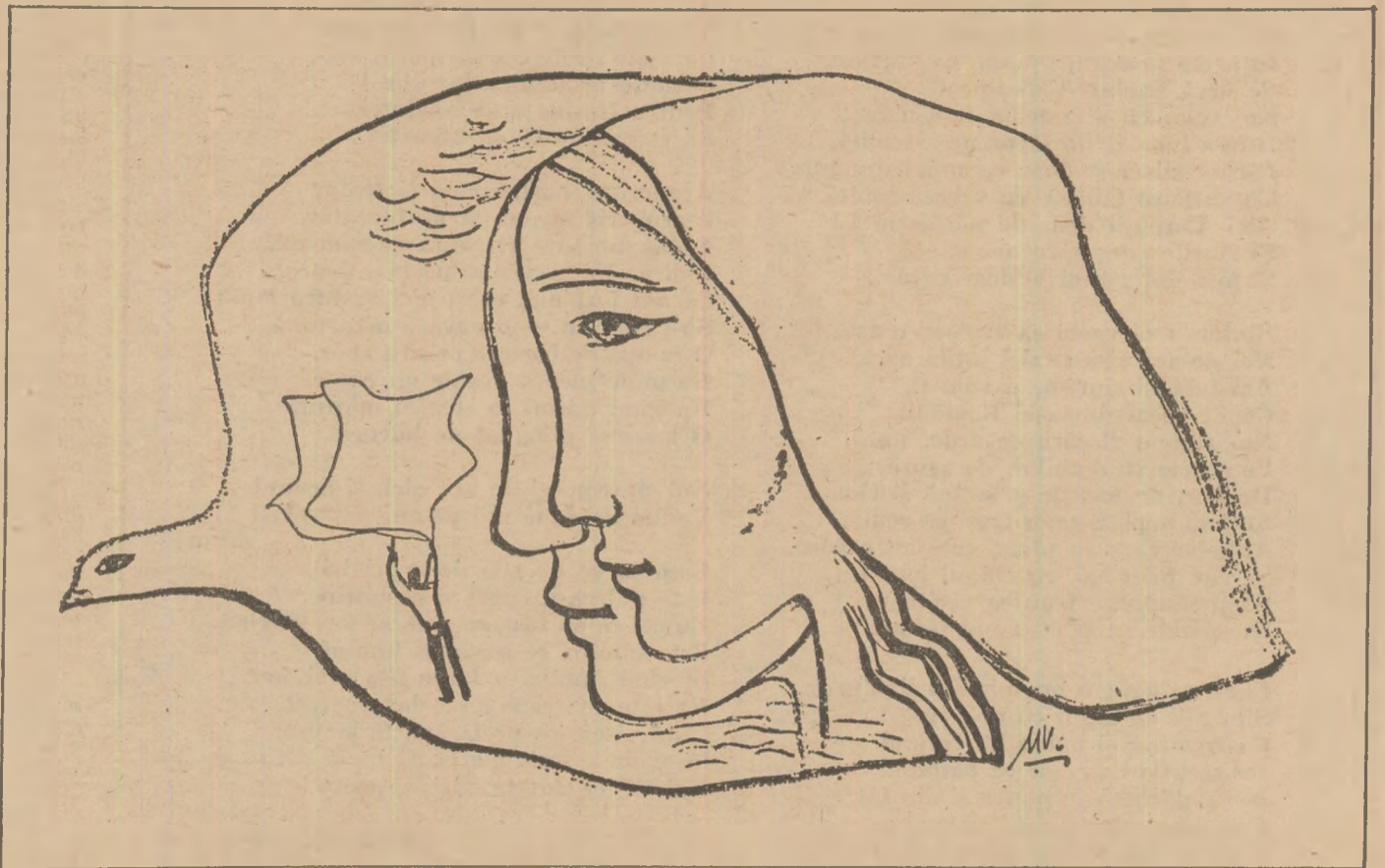
SINTEM un popor cu străveche vatră, care și-a iubit dintotdeauna țara ca pe o zestre sacră, un popor care s-a făcut cunoscut în lume printr-o înaltă virtute numită omenie. Un popor de constructori care a crezut și crede în lucrarea lui pașnică, a înălțat și a dat omenirii nu numai valori materiale ci și neșterse monumente ale spiritului. Un popor care și-a creat din propria sa ființă, din rîndurile clasei muncitoare, ale țărănimii, ale intelectualității partidul politic care se bucură astăzi de un înalt prestigiu în întreaga lume, Partidul Comunist Român, un partid care de-a lungul întregii sale istorii și în cele mai diferite împrejurări a fost și este cu adevărat exponentul năzuințelor națiunii din care s-a născut.

Un asemenea moment revelatoriu îl trăim și astăzi. Acum, cînd oamenii muncii se află angajați cu toate puterile și cu tot talentul în plin proces de edificare, pe pămîntul patriei, a civilizației socialiste și comuniste ei își exprimă, totodată, sentimentele de profundă prețuire față de partid, față de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru poziția delegației României la Consfătuirea de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia. Nimic nu este mai scump pentru poporul nostru decît împlinirea idealului de pace și socialism. Apărarea gliei strămoșești, a vieții de azi, a visului de mîine stă și va sta, atîta vreme cît va fi nevoie, în grija cea mare a poporului nostru eroic. Rămîn memorabile cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu rostite la întîlnirea cu reprezentanții ai clasei muncitoare: „Tot ceea ce realizăm să servească poporului, bunăstării, fericii, libertății și independenței sale!”.

Cine merge în aceste zile prin fabrici, pe șantiere, în satele noastre, în instituțiile noastre de toate gradele va avea deplinul sentiment al unității întregului popor în jurul partidului, al ideilor și acțiunilor sale, de profund răsănit în inimile noastre, ale tuturor, puse în slujba păcii în lume.

Credem în cerul limpede al patriei, în steaua necăzătoare a poporului român.

Vasile Rebreanu

Chezășia perenității

AȘTERN rîndurile de față sub impresia puternică pe care au exercitat-o asupra-mi recente dialoguri lămuritoare pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a avut cu reprezentanții ai clasei muncitoare, ai țărănimii, intelectualității și tineretului, ai militarilor și lucrătorilor din Ministerul de Interne. Sînt împrejurările în care toate categoriile de oameni ai muncii din țara noastră au luat act la sursă. În mod nuanțat și în limitele celui mai deplin adevăr, de activitatea delegației noastre, sintetizată în Declarația semnală, de pozițiile ferme pe care le-a adoptat în a nu spori cheltuielile militare, care ar fi împovărat poporul nostru, i-ar fi prejudiciat interesele vitale, ar fi îngreunat îndeplinirea programului de construcție pașnică adoptat de al XI-lea Congres al partidului. Conținutul acestor dialoguri este cunoscut la ora de față de absolut toți cetățenii republicii noastre; practic, fiecare dintre noi am fost convorbitor nemijlocit în acest larg forum democratic, ne-am confruntat cu problemele acute pe care le impune acest moment, în condițiile deplinei franchețe comuniste. Este motivul

pentru care cele douăzeci și unu de milioane de conștiințe românești spun cu toată fermitatea NU cursei înarmărilor și, în aceeași unanimitate națională, DA programului de dezvoltare pașnică, independentă a tuturor popoarelor, sub auspiciile benefice ale destinderii, dezarmării, colaborării și păcii. Nici cel mai iscusit lucrător cu cuvîntul nu ar putea reda întreaga semnificație socio-politică și moral-psihologică a acestui copleșitor DA și a acestui intransigent NU în care este implicat, pe bună dreptate, întregul popor român. Atestă acest lucru fluviul de telegrame și de mesaje prin care toți cetățenii României își însușesc pozițiile adoptate și făgăduiesc să acționeze cu toată ființa lor pentru transpunerea în fapt a înaltului spirit justițiar ce le este propriu. Aprobarea deplină, înalta stimă, mîndria și demnitatea de a fi român sînt simțămintele pe care această împrejurare le generează firesc. Nu este acesta un eveniment provenind dintr-o activitate de cabinet, cum înțîlnim adesea în zilele noastre; este vorba de modul în care cel mai autorizat fiu al poporului român personifică magistral înalta investiție pe care i-o acordă țara, poporul, clasa

muncitoare, partidul. Dialogul permanent cu poporul, la bine și la greu, nu este doar o cale de acțiune politică a partidului, a conducătorului său, este chiar latura esențială a activității partidului nostru, este chiar marca personalității conducătorului nostru, confluente la care cuvîntul partidului și fapta țării devin pavăză a libertății, unității și independenței națiunii noastre socialiste. Este motivul pentru care toate ideile partidului, întregul său program de inițiativă și acțiune revoluționară pot fi regăsite în viața noastră, a fiecăruia, supremul lor criteriu de verificare și viabilitate, chezășia perenității lor, imaginea copleșitoare a maselor făuritoare de istorie.

A evoca toate acestea în ambianța celebrării a șase decenii de la marcea Unire din 1 Decembrie 1918 este un semnificativ răspuns de istorie și o confirmare de destin: marile năzuințe ale națiunii — între care fundamentală a fost unirea — își găsesc luminoasă împlinire în anii aceștia, în structurile de operă și destin ale României socialiste, în lupta victorioasă a Partidului Comunist Român.

Pop Simion

Cu armele Păcii

I-AM văzut și auzit pe „oamenii țării“ îngrijorați dar calmi, cerind secretarului general al Partidului știri despre desfășurarea și rezultatele recentei Conștiinței a Comitetului Politic Consultativ al țărilor participante la Tratatul de la Varșovia. Și l-am văzut și auzit pe tovarășul Nicolae Ceaușescu răspunzându-le cu informații complete, clare, și cu explicații limpezi și cuprinzătoare a tot ceea ce înseamnă poziția țării noastre. Explicații cuprinzătoare, în fond, ale întregii gândiri și acțiunii ale unei țări socialiste, ale unei conștiințe revoluționare.

Sintem, așadar, — sub constrângerea unor circumstanțe istorice care au dus la împărțirea lumii în două tabere opuse —, țară socialistă membră a unui Tratat militar de apărare împotriva unei eventuale agresiuni imperialiste. Aceasta implică respectarea riguroasă, consecventă a **literei** Tratatului, onorarea semnăturii așternută sub ultimul rând al textului, respectarea cuvintului dat cu toată hotărârea. Aceasta, desigur, în **spiritul** Tratatului. Și aici, din nou, explicațiile secretarului general al partidului s-au dovedit o mare lecție a adevărului, o mare lecție a umanismului, o mare lecție a istoriei. Căci spiritul unui tratat militar — **de apărare**, să nu uităm — este de a opera în direcția păcii, de a căuta pacea. Așadar, de a preveni, de a frâna cursa fatală a înarmărilor, iresponsabilitatea și viciul escaladei neîncetate a uneltelor de moarte.

Din întreaga expunere-răspuns a secretarului general, nimic nu mi s-a părut mai zguduitor decât întrebarea condamnată, pătrunsă de minie și compătimire, strigăt al inimii unui om de stat și conducător de popor, îmbrățișând — în amploarea ei, în profunzimea ei —, soarta tuturor oamenilor de pe pământ: „**Pentru a cita oară să se mai distrugă omenirea ?**”

Iată că spiritul unui tratat militar trebuie să tindă la o **demilitarizare** a lumii, și, fără nici o pierdere de luciditate cu privire la pericolele existente în situația de azi, și deci la necesitatea vigilenței și pazei —, să urmărească neabătut, activ, dezarmarea treptată, înțelegerea progresivă, colaborarea pașnică. Pacea. Și iată că spiritul unui tratat militar spune că a greva bugetul unei țări, roadele muncii unui popor întreg, cu cheltuieli de înarmare, este, în ultimă instanță, nechibzuit, neeficient, chiar pentru perspectiva forței armate: căci mult mai puternice „arme” sînt bunstarea materială, condiția morală și politică, conștiința patriotică, demnitatea națională, cultura înaltă, decât toate misilele MIRV sau MARV, decât toate submarinele atomice, decât toate rachetele nucleare sol-sol, sol-aer, aer-sol, aer-aer, și așa mai departe, la nesfârșitul panopliei războinice...

Țara noastră consideră ca deosebit de importante propunerile cuprinse în Declarația ce privește dezangajarea militară în Europa și în lume, cu precădere cele ce se referă la cerința retragerii trupelor străine de pe teritoriile altor țări. Lichidarea bazelor militare străine, diminuarea rolului blocurilor militare și crearea condițiilor de dizolvare concomitentă a Tratatului de la Varșovia și a N.A.T.O., lichidarea politicii de bloc.

Dintre aclamațiile cu care cei ce au stat de vorbă cu secretarul nostru general, i-au mulțumit pentru explicații, și, mai adine, pentru întreaga sa atitudine, am deslușit una, care mi s-a părut cu deosebire adevărată, cu deosebire potrivită: „**Ceaușescu-Pace !**”. Din colțul singuratic în care ascultam această fierbinte ovație, mi-a venit în minte răspunsul unui erou shakespearian: „**Frumos strigarăți !**”.

Radu Popescu

Cei de azi

Noi sintem cei de azi, aici, și-acum !
 În urma noastră, timpul, ca un fum
 Se urcă, înainte-i dimineața,
 Noi stăm cu dimineața față-n față.
 Atâtea lucruri de făcut ne-așteaptă,
 Făcute-atâtea-s, doar cu mina dreaptă,
 Cu sufletul gingaș, cu vrerea multă.
 Aici, Carpații doar de noi ascultă !
 Și riurile curg spre noi vilvoi,
 Surori sint ramurile doar cu noi.

Sintem mai vechi ca vremea-n astă țară !
 Noi ne-am născut aici întâia oară,
 Am fost, și sintem, și vom fi,
 Copiii preafrumoasei României.
 Noi sintem flacăra ce arde, pură,
 Pe oasele străbunilor, de zgură,
 De fier, de foc, de grindină și zloată.
 Sintem nepoții celor trași pe roată,
 Ai celor care-au plins, care-au răbdat,
 Și vin, prin noi, cu chipul împăcat,
 Să-și lumineze fruntea visătoare
 La soarele ce pentru noi răsare.

Cînd mîngîiem un spic din line griie,
 Sint mii de mîini cu noi, care-l mîngîie,
 Că tremură și bobul lui rotund,
 De răsuflarea celor ce răspund
 Din rădăcini, din pietre și din lut,
 Care l-au vrut și nu l-au mai avut.
 Cînd cartea o deschidem, peste umăr,

Ni se-ncovoie cei fără de număr,
 Ca niște orbi ce n-au putut ceti,
 Cerindu-ne lumina lor dintii
 Pentru fîntina arsă a ființei,
 Ei, tragici autori ai Mioriței.

Acoperișul nostru cald și teafăr
 E-acoperiș de om și de luceafăr,
 Făcut din sare viscolită de sudoare...
 Zidirea lui și-acuma ne mai doare,
 Că n-a fost nici ușor, nici vremea bună
 Să-l ridicăm — o pavăză-n furtună,
 O rampă de lansare pentru zbor,
 De unde pleacă veșnic un cocor,
 Un gând aprins, o stea, o mărturie,
 O lacrimă plîngînd de bucurie.

Noi sintem cei de azi, aici, și-acum !
 Venim de două mii de ani pe-același

Lumina ce ne stăruie-n priviri
 Este unirea-n cuget și-n simțiri
 Cu cei ce-au fost, ce sînt, ce vor să vină.
 Este lumina ce-a rămas lumină
 Și cînd lumină-n lume n-a mai fost.
 Ea este cea care ne-a dat un rost,
 Cînd visele se prefăceau în scrum,
 Care ne-a spus mereu și ce și cum...
 Noi fiii ei sintem, aici, și-acum !

Petre Ghelmez

Unitatea indestructibilă

N-AM crezut niciodată că o ghiulea de marmură, din cele ce s-au prăvălit din catapulte peste turnurile Evului Mediu, ar fi fost mai ieftină decât un sac de grâu, de aceeași greutate. Cu atât mai puțin aș putea să-mi închipui azi că o rachetă de croazieră, din cele de pot trece de mai multe ori pe zi peste orice fel de turnuri, purtînd în pîntec moartea ridicată la puterea milionului, ar costa mai puțin decât zeci, sute de mii de astfel de saci de grâu, la fel de necesari și atunci și acum și obținuți mereu prin una și aceeași tehnologie simplă a plugarului.

Dintotdeauna, însă oamenii au fabricat ghiulele și niciodată grîul n-a fost de-ajuns.

Dintotdeauna, în timp ce unii au construit punți, alții nu s-au gîndit decât cum să le distrugă. Și s-au construit prea puține punți și prea multe ziduri. Iar dacă grîul a continuat să crească, semănat de oameni pașnici și înțelepți,

alții au fabricat pe mai departe pîrjoliuri nimicitoare. Pentru că aceștia au cîntărit splendoarea vieții și dimensiunile trupului omenesc numai cu cantitatea de moarte necesară pulverizării lui. Și nici nu au privit, de fapt, niciodată spre viață, subjugăți numai de perfecționarea anulării ei, de concentrarea morții într-o singură coasă, în stare să rezeze, printr-o simplă mișcare a brațului, întreaga suflare a pămîntului.

Pămîntul european, și nu numai el, a avut, latentă și așteptînd mișcarea brațului, destulă moarte pe întinderea lui și de cîteva ori brațul s-a mișcat, dezlanțuind holocauste. La sfîrșit, cei ce le-au supraviețuit au înălțat monumente și s-au reîntors la semănatul grîului. Dar nu toți: cei obișnuiți cu fabricarea morții și-au reluat funesta îndeletnicire, perfecționîndu-și mijloacele și extrăgînd din materize numai structurile capabile să pulverizeze exis-

tența omenească. Și astfel, azi, cînd anii mei cei mai buni au trecut mereu pe sub umbra, fierbinte sau rece, a sfîrșitului oricînd posibil, sînt obligat să descifrez pînă și în surisuri șuierul coasei și să suspectez pînă și înțelegerea bună de rotirea ei sub astrele ipocriziei. Într-atît s-a perfecționat și sublinizat psihologia, încît îmi descoperă pînă și în speranță culoarea deznădejdiei și-mi pune atîta îndoială în cuvinte, încît multe dintre ele nu mai rezistă și se frîng, se curbează sau amuțesc nerosite.

String, de aceea, în somn coarnele plugului, cercetez în vis bobul de grâu, și ies în pragul dimineții cu palmele bătucite și auzul plin de foșnetul lanului: niciodată, din cea mai îndepărtată străbunie, noi nu am fabricat moarte, ci am semănat grâu. Și nu am avut alte arme decât cele trebuitoare apărării lanului înflorit. Niciodată nu am trecut dincolo de fruntariile țării pentru a le mări, ci am vegheat pentru ca alții să nu le micșoreze.

Ne-a fost îndeajuns fragmentul nostru de eternitate, dintre leagăn și criptă. Ne-a fost îndeajuns infinitul nostru, curbat peste sudoarea frunții și nu l-am

căutat dincolo de zare, dincolo de aceste porți de aer, prin care ne pleacă și ne vin păsările, în timp ce în Europa se îmbătrînește atît de repede și de fiecare dată altfel.

Și ne sînt îndeajuns monumentele pe care sămănătorii grîului le-au înălțat prin toate satele românești acum șaizeci de ani, cînd pentru a ne apăra unitatea și lanul mulți au coborît sub foșnetul lui. Infinitul, fragmentul de eternitate și unitatea noastră trece prin numele lor, sâpate de lacrima pietrarului plugar, cel care știa că, tineri, ei nu vor mai putea îmbătrîni decât în moarte.

Nu vrem să îmbătrînim asemeni lor; nu vrem ca pămîntul să îmbătrînească altfel. Și nimic, în acest sens, nu este mai semnificativ, mai concludent și mai profund, în aceste zile, decât sfatul pe care președintele țării îl întreprinde cu noi toți, construind unul dintre cele mai frumoase momente de istorie, cînd inimile, toate, au aceeași bătaie, iar gîndul este unul singur. Semn definitiv că unitatea noastră, ca stat și popor, cu temeliile puse acum șase decenii, s-a întărit mereu, indestructibilă în fața timpului.

Darie Novăceanu

„DOBROGEA DE AUR“

ÎN CONTEXTUL valorilor fructificabile, aurul este simbolul bogăției și al belșugului, pe lângă calitatea lui de etalon monetar. Metaforic, „nobilul“ metal imprumută semnificații majore, dintre cele mai diverse: inimă de aur — pentru inimă bună, carte de aur — pentru registru de mențiuni festive, gură de aur — pentru talent oratoric, secol sau vîrstă de aur — pentru epocă prosperă, (la Eminescu „zilele de-aur a scripturilor române“ — pentru cele de glorie ale scrisului românesc) etc.

Fiu al Dobrogei, Traian Coșovei și-a adunat într-un cuprinzător volum in-4°, de 413 pagini, reportajele sale închinata ei, sub titlul **Dobrogea de aur**, în Editura Eminescu.

Cartea se deschide cu un imn închinat provinciei sale natale, începînd cu accente de entuziasm:

„O sută de ani de Independență,
Dobrogea! —
pe deasupra altor două mii de ani
de sublimă istorie,
în calea tuturor istoriilor lumii
purătate pe umerii tăi —
și mii de ani de lumină, înainte“.

Slăvind progresele ultimelor decenii, autorul constată că justește:

„O sută de ani de Independență,
Dobrogea!
o sută de ani la sînul cald al milenarei
Mume! —
dar grădinile tale au numai treizeci
de ani
și splendidele tale lanuri au numai
treizeci de ani, —
și giganzii tăi industriali au numai
douăzeci-treizeci de ani —
și mîndrele tale orașe
abia acum și-au înălțat fruntea
din cenușa pierjolurilor —
precum pasărea Fenix!“

Într-adevăr, pămîntul arid al Dobrogei părea în trecut nerecuperabil din punct de vedere agricol, iar nimeni nu se gîdea la integrarea provinciei-cenușărese în ritmul industriei existente. Progresele inimaginabile, realizate prin politica socialistă de cooperare și industrializare, inspiră lui Traian Coșovei un al doilea imn liric, în care, paragraf cu paragraf, sint evocate și invocate toate marile realizări: șoselele noi, cherhanalele, grădinile, bogățiile pomicele și viticole, irigațiile, orezările, carierele de marmoră, șantierele navale și cele arheologice, gospodăriile de stat și cele colective, stațiunile de mașini și cele experimentale, construcțiile de blocuri și de școli (**La mulți ani, Dobrogea!**).

Pe linia trasată de creatorul genului în țara noastră, — l-am numit pe Geo Bogza, — reportajul lui Traian Coșovei îmbină armonios informația exactă, exprimată în cifre și statistici, cu registrul liric susținut, pentru a trece în revistă tot ceea ce omul a înfăptuit în aceste trei decenii de luptă cu vitreziile solului, pentru a-l fertiliza și a face din Dobrogea una dintre provinciile noastre cele mai înfloritoare.

La tot pasul te întîmpină macii, „floarea aceasta sălbatică, pătimașă, urcînd pe terasele podgoriilor, înrămădindu-se pe marginile lanurilor de grâu, pe sub rîndurile de piersici, alergînd de-a lungul șoselelor și autostrăzilor, și în stare să răsărară, noaptea, de sub asfaltul șoselelor, înaintea mașinilor, minată de o pasiune a ei, minată de o gingășie și de o naivitate a ei“ (**Macii Dobrogei**).

Grîului și belșugului său, smuls aridității pămîntului de calcar și de piatră, prin hărnicia oamenilor și o susținută campanie de irigații, le închină Traian Coșovei un alt imn, cu o nesfîrșită gamă de comparații și metafore.

„Grîul galben, grîul de aur blond, ca flacăra cea mai curată — să nu te prîndă amiaza lui iulie prin nemărginirea lui!... grîu cu clinchet de argint, grîu cu șoaptă de femele, grîu cu foșnet dulce de hîrtie și de bibliotecă, grîu ca o femeie despletită, grîu ca inspirația, grîu ca o mie de nopți de veghe, grîu ca o mie de ani de vise: grîu ca un cîrd nesfîrșit de mioare merinoș, grîu ca un joc nesfîrșit de crapi de aur“.

(**Măreția grîului**).

Imaginația pletorică a reporterului-poet descoperă o altă notă specifică a peisajului, altădată sterp, astăzi de incalculabilă rodnicie: plutirea amenințătoare, în șiruri nesfîrșite, de dimensiuni și forme fantastice, a înșelătoare-

MIRCEA CEL BĂTRIN — sculptură de Ion Jalea

lor prodromuri ale ploii (**Norii Dobrogei**). Climatul rămîne însă mai departe în genere secetos și numai prin irigare a unor întinderi mereu mai mari s-au putut obține recolte optime de grîne și de poame.

Vinul, una din bogățiile ținutului, dobîndită prin aceeași aprigă luptă cu condițiile neprielnice ale solului și meteorologiei, smulge și el entuziasmul liric al lui Traian Coșovei, care slăvește „imensa desfășurare de podgorii (...) culmile acestea străvechi, de la Sarica-Niculitel, — supraviețuitoarii munții Hercinici!“ (**Lacrimile pămîntului**), și încă o dată, pe același perimetru, impresionantă înșiruire: „Podgoria Te-lița... podgoria Sarica... podgoria Oacheșă... podgoria Cocos... podgoria Niculitel... podgoria Bădila... podgoria Coandă... podgoria Isaccea [...] lojile, balcoanele, terasele acestui imens amfiteatru pe care străvechii munți îl creează și îl ocrotesc în sînul lor“ (**Un cîntec din podgorii**).

Sîntem în regiunea de miază-noapte a Dobrogei, din jurul orașului Tulcea, și el chemat la o multiplă viață industrială și la o neașteptată prosperitate, trăind „astăzi sub semnul sau sub zodia prospectărilor, a proiectanților, a investițiilor impresionante, sub semnul constructorilor, al industrializării, al tehnicii și al științei — știința conducerii, știința organizării, a planificării, sub semnul școlilor, al calificărilor, al reciclării și al reprofilărilor, sub semnul sutelor de noi calificări“ (**Tulcea își zidește cetatea**).

Partea sufletului, ca să spunem așa, în necuprinsul variat al provinciei, renăscută la o viață nouă, rămîne pentru poetul-reporter mica patrie, locul de baștină, Somova, satul natal și riulețul Te-lița, apă nevăzută, tănuită între lanuri și livezi, cu debit mic, „cît să lei cu pumnii și să-ți răcorești fața“, atît de gingașe încît celui rămas credincios zărilor copilăriei l-a „părut rău cînd caii, săturîndu-se, au călcat în copite acel trupșor străveziu, răcoros, ascuns printre ierburi, și care se numește Te-lița“ (**Un riu mic cu un suflet mare**).

DESIGUR, pentru noi toți, mai mult sau mai puțin sedentari și care beneficiem mediocru de luna estivală a vilegiaturii, Dobrogea este mai ales litoralul, din dreptul Histriei lui Vasile Pârvan pînă la Mangalia, iar pentru băutorii ahotnici de nume sonore, este Murfatlarul, de faimă internațională, ca și concurentul său de mai sus, litoralul. Marele merit al reporterului care a străbătut Dobrogea în lung și în lat și o cunoaște **intus et in cute**, — cum ar fi spus Ovidiu, nenorocosul surghiunit (care, între noi fie zis, își exagera enorm inconfortul și suferințele), — este de a ne fi revelat fața necunoscută a provinciei de răsărit a țării, cea mai necunoscută, obștește, dintre toate.

Poezia Deltei, cu stuful, cu cherhanalele și cu varietatea fantastică a zburătoarelor, statornice sau migratoare, este dintre acelea despre care se vorbește mult dar se știe puțin și e nevoie de entuziasmul scriitorului, familiarizat cu cotloanele ei, ca să ne facem o imagine cît de cît mai apropiată de cea reală.

Paginile asupra cărora țin să atrag anume luarea aminte a cititorilor cărții sînt acelea în care, sub titlul paradoxal, **Oltul în Dobrogea**, autorul ne revelează dinamica nebănuită a celui mai mare afluent al Dunării, care toțuși, în ciuda scepticismului unora, ali-

PROFESORII

Marii mei profesori — acei profesori despre care foștii elevi își aduc aminte cu recunoștință și mărturisesc, în ceasuri de adîncă sinceritate, cît de mult le datorează, încît îi socotesc ca pe un al doilea rînd de părinți, sau chiar ca pe adevărații lor părinți — marii mei profesori au fost țărani ardeleni. Iar neuitata lor învățătură am primit-o în vagoanele de clasa treia ale căilor ferate române.

În acele vagoane cu bănci tari de lemn făceam, îndată după primul război mondial, de citeva ori pe an, drumul dintre Ploiești și Galați, sau dintre Ploiești și Constanța, purtînd tricoul cu dungi albastre și albe al marinarilor, trînd un freamăt de curiozitate și chiar de simpatie printre ceilalți călători, tricou pe care, copil fiind, îl trăsesem pe cap cu gîndul că, astfel, îmi va fi mai ușor să cutreier lumea. Ce fel de om ar fi ieșit din mine — întrebări de felul acesta își pun mai toți cei ce, povestindu-și viața, recunosc cît de hotărîtor a fost faptul că, pe cînd mîntea le era încă fragedă iar pașii șovăielnici, au avut norocul să-întîlnească pe bărbații ce li s-au impus prin exemplul lor și li s-au gravat pentru totdeauna în minte — ce fel de om ar fi ieșit din mine, mă gîndesc acum, dacă, pe cînd ființa mea lăuntrică nu era încheată, nu i-aș fi întîlnit, printr-o conjunctură favorabilă a istoriei, pe țărani ardeleni?

Aveam, pe atunci, capul plin de nebuloase vise, dar ochiul mi-l ținteam spre orice intra în raza lui, așa că nu s-a putut să nu tresar în clipa cînd, printre ceilalți călători — negricioși, vorbăreți, cu gesturi iuți, plăcîndu-le cearta sau zeflemeaua, oameni din satele de cîmpie amestecați cu fiii mahalalelor ploieștene, buzoiene, bucureștene — au început să apară, tot mai des, cu o solemnitate de preoți în pragul altarului, bărbații înalți și spătoși de dincolo de munți. Solemn apăreau, și solemn rămîneau pînă la sfîrșitul călătoriei.

Venea, de pildă, ceasul mesei. Pe atunci, chiar în cele mai scurte călătorii putea interveni neprevăzutul, așa că oricine pleca la drum nu uita merindele. Cei printre care copilărisem, cînd era să mînce, luau în mînă un boț de mămăligă și spargeau o ceapă cu pumnul. Unii dintre ei, ajunși mici slujbași, purtau cele ale gurii în jurnale soioase.

De la masa ardelenilor nu lipsea, în primul rînd, ștergarul. Era, ca și cămășile lor, imaculat, semn al unor vechi obiceiuri în care intrau, ca lemnul cel mai tare în talpa casei, bunăcuvîința și respectul de sine. Poate că ar fi trecut neobservat, dacă pe netezimea lui strălucitoare n-ar fi fost așezată piinea. Nu știu ce se va fi petrecut în mîntea celorlalți, în timp ce o priveau muți de uimire, dar pe mine pîinile acelea cît roata carului m-au făcut să întrevăd — cu un fior ce abia mai tirziu avea să se adincească — un fel de viață plină de certitudini și măreție.

Cine erau acei oameni, asemănători întrutotul cu pîinile pe care le sco-teau din straiță, ca și cum, ambasadori fiind, și-ar fi scos din geantă scrisorile de acreditare? Știam, știusem de cum începuse războiul, cînd, și mai copil încă, văzusem trenurile pline de soldați cîntînd și cu flori în țeva puștii. Știussem, știam, dar de descoperit abia acum începeam să-i descopăr. Aveau același singe și vorbeau același grai, doar pentru aceasta ne dusesem să-i dezrobim, dar erau alții de oameni, cu totul alții de oameni decît cei de dincoace de munți. Ei, ținîți sub stăpînirea străină atîta vreme, îmi dădeam seama treptat, se dovedeau în plămada lor cei mai neclintîți și autentici, ca și cum n-ar fi venit dintr-o lungă robie, ci dintr-o cetate, de nimeni nicicînd cucerită, ce le îngăduise să-și păstreze întreagă ființa. În straițele lor păreau că poartă, alături de nemaiomenita piinea, veacurile toate cîte au fost.

Așa cum în vîltoarea unui iarmaroc, ținii rătăciți în mulțime își caută părinții și se lipeș de ei, cineva nevăpăiat din sufletul meu zvăpăiat — cineva pe care nici nu-l bănuiam și mi s-a dezvăluit mult mai tirziu — a început, cu timpul, să-l caute pe acești oameni și să se lipească de ei. Ploiești era cosmopolit datorită petrolului, Galați era cosmopolit datorită Dunării, Constanța, datorită mării, și aspirațiile mele erau cosmopolite, dar pendulînd între aceste orașe, l-am întîlnit pe țărani ardeleni, iar întîlnirea cu ei avea să-și arate, în cele din urmă, roadele.

De la cine aș fi învățat că viața poate părea, în cele mai mici amănunte, un ritual, că ființa umană poate fi solemnă ca o statuie, dacă, pe cînd nu visam decît să vîntur lumea, n-aș fi avut norocul să-întîlnesc?

Geo Bogza

mentează cu debitul său năvalnic „vas-tul sistem de irigații Carasu“ (numele ne era familiar, literaricește vorbind, prin romanul poetului I. Valerian). În „sistemul de irigații Carasu“, cuprin-zînd „o sută șaptezeci de mii de hec-tare“, ne asigură iscoditorul autor, Oltul este acela care îl alimentează, oricît ni s-ar părea de neașteptat rolul său, la o atît de mare depărtare de vărsarea lui în Dunăre. Natura are însă toate capriciile, iar știința ne învață că Oltul, „cu un debit de o sută optzeci metri cubi pe secundă“, scaldă „de-a curme-zișul și de-a lungul, spre sud, Dobrogea, pe două canale magistrale, pe o lungime de o sută de kilometri“. Fantastic, nu-i așa? Acest „miracol“ este însă rezultatul unei gîndiri tehnice, cum ar fi spus Eminescu, ca despre piramidele Egiptului, „de-o grozavă măreție“.

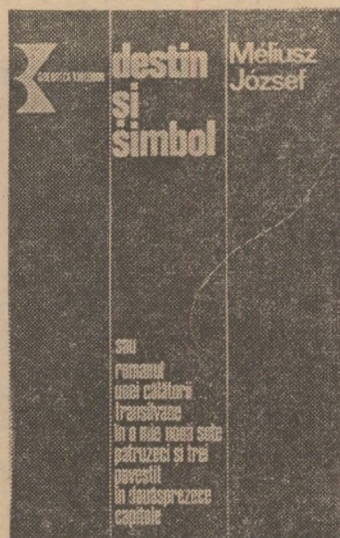
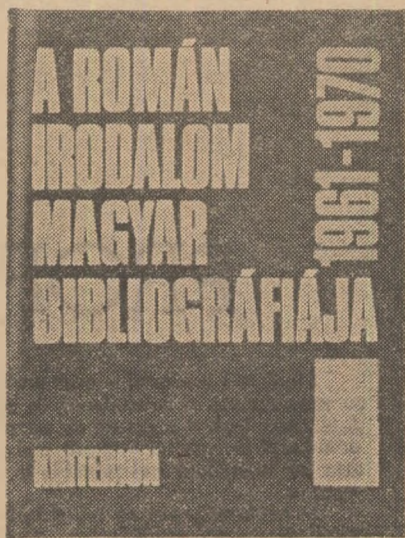
Pretutindeni prezent, reporterul zile-lor noastre e de față la lansarea celui mai mare vas ieșit din noul șantier naval al Constanței, mineralierul „de 55 000 t.d.w., deschizînd drumul unei flote întregi“ (**La orizont — mineralie-rul!**), la exercițiile scafandrului cu „pa-

truzeci de mii de ore trăite, petrecute, stăpînite sub apă“ (**Elogiu omului din adîncime**), la restaurarea vestitului **Tropaeum Traiani (Comunicare la Adamclisi)**, la ridicarea Uzinei de amină din Tulcea (**Cetatea de argint**), la botezul navei **Tomis**, pe furtună (**În febra lansării**), la deschiderea expoziției de pictură a lui Ion Mătăsăreanu (**Ionă-Voceea Mării**), la treptele producției cooperative agricole din Topalu (**Dobrogea cu miei în brațe**) ș.a.m.d.

La capătul unui drum de trei decenii, ale cărui uriașe înfăptuiri le-a pus în lumina cea mai vie autorul, pe care, datorită cărții lui atotcuprinzătoare, l-am străbătut în numai cinci sau șase ceasuri de desfătare și revelații, fie-ne îngăduit să relevăm, încă o dată, că de cînd cu abstractizarea poeziei contemporane, reportajul a preluat, prin cel mai bun reprezentanți ai săi, misiunea ei: aceea de a ne dezvălui frumusețile lumii și marile înfăptuiri ale omului. **Dobrogea de aur** se înscrie printre cărțile de seamă ale reportajului nostru literar.

Șerban Cioculescu

Pe un drum comun

INTR-UN patetic poem, liricul maghiar din Oradea, Horváth Imre, mărturisea: „Iubesc aceste plaiuri românești / cu soarele ce bate în ferești / mi-s dragi și munții și riuri și cimpie! Acest pământ mi-e patrie și mie!” Mărturie semnificativă a atașamentului, al solului patriei, a unei culturi comune scriitorilor români, maghiari, germani și de altă naționalitate. Unirea s-a săvârșit și desăvârșit în timp și pe planul frăției și împlinirii eforturilor creatoare ale tuturor poezilor și artiștilor din țara noastră.

Puntea cea mai trainică de comunicare între creatorii de diferite limbi din țara noastră, între creațiile acestora și solul din care au apărut, se făurește prin cunoașterea reciprocă. Există o veche și solidă tradiție a relațiilor literare, a tălmăcirilor, studiilor, înfrunirilor diverse între scriitori de diferite limbi din spațiul românesc. Încă în secolul al XVIII-lea, corifeii Școlii Ardelene întrețineau strânse legături cu scriitorii și învățații maghiari ai vremii, precum Aranka György, Benkő József, Petru Maior și Samuil Micu erau prieteni cu Virág Benedek, conlucrind cu acesta la elaborarea unui lexicon; Gheorghe Sincal comunica pe teme de erudiție cu Perecsényi Nagy László. Rădăcinile acestor legături spirituale se întind mai adânc chiar în temelii folclorice a culturii. Elemente ale folclorului românesc au fost asimilate în folclorul maghiar. Încă în secolul al XVIII-lea, unii poeți maghiari se însușeau din poezia populară și viața poporului român. Astfel, Balassi Bálint a venit în Ardeal unde a învățat limba română și a scris poezii pe melodii populare române, iar Baracsay Abraham, poet maghiar din Hunedoara, a scris poeme inspirate din viața poporului român pe care o evocă cu căldură și simpatie. Să amintim, de asemenea, câțiva scriitori sași din secolul trecut care și-au manifestat interesul pentru folclorul românesc. Un Josef Martin, un Johann Karl Schuller, apoi Friedrich Wilhelm Schuster și Josef Haltrich au publicat în limba germană culegeri de poezii populare, de basme, de legende românești din Transilvania, în timp ce Ács Károly edita volumul antologic **Flori din cimpiele folclorului românesc** și trimitea manuscrisele următoarelor trei volume domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

NU NE propunem, însă, nici măcar să schițăm o istorie a acestor raporturi literare, culturale. Epoca noastră contemporană a reprezentat, pe toate planurile culturale, o intensificare a contactelor, o strângere a legăturilor între literați, artiști, oamenii de cultură de diferite naționalități din țara noastră, o adevărată unire în cuget și simțiri.

La o mai bună cunoaștere reciprocă slujesc, înainte de toate, traduceri. Niciodată nu s-au tradus atât de multe cărți, texte diverse, aparținând scriitorilor de limba maghiară, germană, sîrbă din țara noastră, în limba română și ale scriitorilor români în aceste limbi ca în ultimii treizeci de ani și îndeosebi în ultimul deceniu. Un tălmăcitor de seamă pe care îl numeam — pentru excelențele sale tălmăcirii din limba română în limba maghiară și germană sau din cea germană în cea maghiară — un „om punte”, venerabilul scriitor nonagenar din Timișoara, Franyó Zoltán, autor, printre multe altele, al unei antologii de **Poezii române** în 1932, și al alteia cu același titlu, în 1968, cel care a urmărit traiectoria liricii române de la Alecsandri pînă la poezii contem-

porani, făcea odată o profesiune de credință, într-un frumos articol intitulat **Ce-mi spune mie poezia românească**. „Ca și alte popoare din sud-estul european, poporul român a fost silit să suporte chinuitoarele apăsări ale istoriei. Poezia poporului e o expresie a istoriei zbuciumate. Tezaurul de cintece și balade populare fecundează creațiile cele mai mature ale geniiilor poetice”. Acest larg și puternic suvoi al cîntecului a încercat el, Franyó Zoltán după propria lui mărturisire, să-l sesizeze în specificul său absolut, în esența sa profundă și să-l transpună în ritmurii maghiare și germane. A reda — mai spune el — „acel formidabil oratoriu împletit din mii de voci individuale, de la Alecsandri la Ioan Alexandru... să transmit originalitatea sufletească a poporului român”, aceasta l-a fost ținta în bogata sa activitate de tălmăcire a lui Eminescu, Coșbuc, Iosif, Goga, Blaga, Arghezi, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, E. Jebeleanu, Radu Bouréanu etc. Într-un articol recent apărut în „România literară” scriitorul timișorean declară: „Niciodată n-am avut atîtea motive ca astăzi să ne bucurăm de propriile noastre izbînzii și împliniri. Pentru că niciodată, în istoria sa, această glie străbună n-a fost atât de generoasă cu fiii săi... Aici, Meșterul Manole — tu, frate român și maghiar și sîrb — a ridicat noile sale ctitorii, cele mai îndrăznețe din cîte ne-am putut închipui vreodată... aici năzuința poetului a devenit realitate, adevărată „gură de rai”, cum nu sînt multe-n lume. Deși am călătorit mult, nu cunosc o țară mai iubitoare față de toți fiii săi, indiferent de limba pe care o vorbesc. O țară care își prețuiește deopotrivă pe toți fiii săi”.

Cu ani în urmă, criticul literar marxist Gaál Gábor (1891—1954), mentorul revistei „Korunk”, unul din spiritele cele mai active ale culturii contemporane din țara noastră, a promovat raporturi de bună înțelegere și colaborare între scriitori, fără deosebire de limba în care se exprimă. Cu ani în urmă, fiind prietenul mai vîrstnic și călăuzitorul lui Méliusz József, poetul și prozatorul remarcabil de mai tîrziu, și aflînd că acesta se stabilește la București, i-a vorbit și i-a scris despre prietenia literară româno-maghiară. Gaál Gábor îi vorbea, în primul rînd, despre datoria de a ne cunoaște, îi atrăgea necurmat atenția să învețe repede și temeinic românește pentru a cunoaște mai bine cultura, viața românilor. Îi interesa realitatea spirituală românească în ansamblul ei. Voia să fundamenteze o privire de ansamblu a revistei „Korunk” asupra tuturor realităților din România. Într-adevăr, prin activitatea sa literară, de o viață, Méliusz József a dovedit că a urmat sfaturile lui Gaál Gábor. Pe lângă multe cronici, recenzii, prezentări de cărți, de autori români, pe lângă numeroasele eseuri, articole privind realitățile românești, poetul Méliusz (a cărui operă poetică a fost tălmăcită în limba noastră, printre alții, de Virgil Teodorescu), a tradus opere de Tudor Arghezi, Urmuz, Victor Eftimiu, Victor Ion Popa, Mihail Sebastian, Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu și alții.

AR TREBUI să amintim multe nume de scriitori români, maghiari, germani care au cultivat și cultivă bunele relații de amiciție literară, de conlucrare în spațiul acestei culturi. De la Liviu Rebreanu la Kemény János, Emil Isac și Kuncz Aladár, sau Ion Chinezu și același Kemény, prin Miron Radu Paraschivescu și Korvin Sándor, la Geo Bogza și Méliusz József, D.R. Popescu și Fodor Sándor, Titus Popovici și

Sütő András, sînt tot atîtea exemple de pilduitoare prietenie și prețuire reciprocă. În amintirile sale publicate și în românește, **Rămas bun, tinerețe**, ca și într-un interviu acordat scriitorului și publicistului Beke György, Szemlér Ferenc amintea cu deosebită căldură legăturile sale de prietenie cu Tudor Arghezi (din care a tradus numeroase poezii, întreg ciclul 1907) și cu Zaharia Stancu (din care a tradus **Descult**). Un alt mare tălmăcitor maghiar al poeziei și prozei române este poetul Kiss Jenő. A început prin a-l traduce pe Creangă, mai apoi l-a tradus pe Eminescu, a tradus din operele lui Bacovia, Beniuc, Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Ion Horea, Marin Sorescu și alții. Printre tălmăcirile sale, deosebit de important este florilegiul de poezii populare românești, **Feciori schimbați în cerbi**.

Cercetările istoricilor și criticilor literari români referitoare la scriitorii maghiari sau germani din țara noastră (amintesc doar lucrarea lui Ion Chinezu, **Aspecte din literatura maghiară ardeleană**) au apărut în paralele cu cercetările istoricilor și criticilor literari maghiari privind literatura română. Un vrednic cunoscător al literelor române a fost Kakassy Endre, autorul, printre altele, al unei prime lucrări monografice în limba maghiară închinată lui Mihai Eminescu. Tot el, cum bine spune publicistul Mikó Ervin (autorul unui frumos volum nu de mult apărut, **Omenie, noroc bun**, carte dedicată tocmai acestor relații), despre Kakassy Endre „a fost un deschizător de drumuri prin prezentarea vieții, rolului, influenței și operei lui Mihail Sadoveanu”. De altfel, Kakassy Endre a plecat împreună cu Mikó Ervin în explorarea „pe teren” a cadrului de referință din **Baltagul**.

Pentru o mai bună cunoaștere reciprocă, lucrările de erudiție sînt de mare importanță. Astfel, în 1966 apare primul volum masiv, din temeinica lucrare a lui Domokos Sámuel, **Bibliografia maghiară a literaturii române**. Autorul este un istoric literar, specialist în literatura română, autor al unei vaste monografii dedicată lui Octavian Goga și al altor studii nu mai puțin valoroase, ca și alcătuitoarea unor culegeri antologice din creația poezilor Macedonski, Arghezi, Blaga, Pillat. În 1966, cînd a apărut primul volum din remarcabila lucrare a lui Domokos Sámuel, **Bibliografia maghiară a literaturii române**, Perpersicuss scria că autorul a făcut „adevărate prospectiuni geologice, atît în trecutul cît și în viitorul relațiilor culturale româno-maghiare”. În 1978 a apărut volumul II al lucrării. Dacă în primul volum, care cuprîndea perioada dintre 1831—1960, înțîlnim numele a 438 de scriitori români, în cel de-al doilea, deși conține date în legătură cu operele autorilor români traduse în limba maghiară doar între anii 1960—1971, cifra se ridică la 700.

Cifra aceasta este elocventă în sine. Dacă am adăuga alte cifre ca, de pildă, aceea că numai în perioada 1976—1977 au apărut în limbile naționalităților conlocuitoare 1063 cărți, în peste 830000 exemplare; dacă am aminti că unele reviste și ziare maghiare și germane din țara noastră (ca de exemplu: „Korunk”, „Munkásélet”, „Brassói lapok”, „Neue Literatur”, „Neuer Weg”, „Előre” etc.) au împlinit în ultimii ani 50, 25 sau 20 de ani de la apariție, nu vom fi făcut decît să indicăm unele jaloane semnificative ale unui drum pe care înaintează împreună, uniți, scriitori, artiști, oameni de cultură, români, maghiari, germani și de alte naționalități din țara noastră.

Nicolae Balotă

Ființa păcii

TĂRILE lumii și țara zilelor tale, pacea lumii și pacea pămîntului tău încearcă mai mult ca oricînd cugetele noastre cu întrebări și speranțe, peste toate grijile vieții. Oamenii merg la lucru și se întorc la casele lor, iubesc și întemeiază valori ale existenței, își cresc copiii cu credință în pacea care li se cuvine, legați de un ideal înalt al dreptății și al omeniei, al bunelor raporturi între toate neamurile lumii. Amenințarea războiului este și ea o cumplită realitate de care parcă oamenilor nu le vine să creadă. Ființa zilei se cere să fie pe masă, pămîntul trebuie să fie semănat și cules, fluxul producției își urmează legile lui, intruchipările culturii legile lor, și în ceasurile de răgaz privirile se întorc peste zările timpului. Care va fi soarta omenirii și ce trebuie să facem pentru binele și fericirea ei?

Ca om al scenei și ca femeie, avînd prin destin și prin profesie în ființa mea chipurile umanității, spre a le arăta în adevărul lor, spre a ne uimi de trecerea lor prin lume, nutresc idealul păcii în toate clipele vieții mele. Iubirea de țară este în aura acestui ideal. Iubirea de oamenii țării, credința că le sînt alături, că sîntem o ființă și o putere într-o apărare a ființei sînt în rațiunea păcii și în ceea ce decurge ca obligație civică pentru neîntunecarea acestei rațiuni.

În aceste zile am trăit clipe de intensă participare, alături de întregul nostru popor, în dialogul supremiei răspunderii și fermelor angajări pe care Președintele țării l-a avut cu oamenii muncii veniți să asculte cum se înfățișează condiția vieții lor în fața gravelor probleme ce încearcă lumea contemporană. Nimic nu poate fi mai frumos decît dirigența unui popor în apărarea istoriei sale și nimic nu poate fi mai înalt decît gîndul aceluia popor la pacea lumii. Cu sentimentul acesta am întîmpinat cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, adevărul, fermitatea, claritatea lor. Și m-am simțit lîngă oamenii țării mele, cu întrebările și cu răspunsurile din litera cărora am înțeles în ce orizont al participării la cauza păcii și la apărarea ei se află propria mea existență.

Dina Cocea

Convîngeri ferme

NOI, cei care trăim, în acest sfîrșit de secol, într-o Românie liberă și independentă avem puțința de a înțelege profund că în lumea de azi nu există altă cale pentru omenire decît pacea și colaborarea între popoare. Prin președintele României socialiste, secretarul general al partidului nostru, pe Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia și-a pus semnătura întregul popor. Este convîngerea unanimă a poporului român că fericirea și bunăstarea tuturor popoarelor lumii, întîmpinînd secolul XXI în liniște și pace, nu se pot înfăptui, în nici un chip, pe calea sinistră a cursei înarmărilor. Nu acesta este drumul pe care rațiunea, experiența noastră bimilenară ni-l impune. Fiindcă, așa cum spunea în Cuvîntarea sa la înfîlțirea cu reprezentanții clasei muncitoare tovarășului Nicolae Ceaușescu, „orientările și scopurile ce se propun în această Declarație corespund intereselor poporului nostru, ale statelor participante la consfătuire și ale tuturor statelor lumii, ale tuturor popoarelor, pentru că ea pune pe primul plan lupta pentru pace, pentru dezarmare, pentru soluționarea problemelor complexe ale lumii de astăzi pe calea tratativilor, pe baza principiilor respectului independenței și suveranității naționale, ale neamstecului în treburile interne, ale dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe bogățiile naționale, pe destinele proprii, de a-și făuri viața în mod liber, așa cum dorește”.

Cum dovedește propria noastră istorie, am știut și vom ști întotdeauna să apărăm pămîntul moșilor și strămoșilor noștri, viitorul copiilor, al constructorilor de mîine ai comunismului.

Și tot atît de bine știm că pentru fericirea urmașilor, noi, cei de azi, avem nevoie să trăim într-o lume mai dreaptă și mai bună pe care o clădim în România socialistă cu mîinile, inteligența și talentul nostru. Noi, cei de azi!

Corneliu Sturzu

Mesaje scumpe popoarelor

OPERĂ a unei națiuni întregi, moment hotărâtor de împlinire pe scara unui proces de dezvoltare firesc precum univocul curs al unei ape care crește cu adaosurile afluenților în neîntorsul ei drum spre mare, Unirea cea mare a românilor de la 1 Decembrie 1918 se încarcă în ochii noștri de astăzi cu semnificații tot mai profunde.

Ne spunem cu venerație grațitudinea față de generația de aur care a făptuit sacral gest și a profesat, la Alba Iulia, sacrele cuvinte ale unității ca aspirație veșnică a sufletului românesc. Și-i numărăm pe acei bărbați admirabili printre „părinții” adevărați ai patriei. Nu uităm, de asemeni, că Mărăștii, Mărăștii, Oituzul și tot greul tribut de sînge plătit de armatele române eroice alături de aliați au constituit preluđu de jertfă, pregătind condiția propriuzisă a Unirii. Și ținem Unirea cea mare în mințile și-n inimile noastre ca un model etern al viețuirii românești pe care strămoșii îl închipuiau cu un dramatic dor nestins, pe care noi se cade să-l trăim zi de zi cu arzătoare, neobosită iubire. Căci doar așa avem ființă, așa sintem, participind la unitatea organică a neamului, care a pus capăt fragmentării vremelnice.

Intr-adevăr, istoria celor șaiszeci de ani, dintre 1918 și 1978, stă mărturie deplină a ceea ce a însemnat valoarea unității pentru români pe toate planurile. A fost un drum scurt, deloc neted, sintetic însă de parc-ar fi reprodus o întreagă istorie prescurtată, în care am trăit noi dureri, noi dezmembrări, un nou război mondial din care a ieșit victorioasă o nouă orinduire. Ceea ce am arătat într-adevăr extraordinar lumii în tot acest răstimp a fost descătușarea fără precedent a energiilor creatoare aparținând unui popor înzestrat și vrednic, capacitatea lui de a se situa, într-un timp record, pe exigentele orbite ale ritmurilor mondiale înalte. Sincronizarea cu Europa și cu lumea întreagă s-a făcut în chipul cel mai firesc printr-o racordare la toate nivelurile. Poezie și teatru, arte plastice și muzică, gândire filosofică și gândire istorică, presă și învățămînt, știință au intrat simultan în circuli universale, reprezentate de oameni de primă mărime, așa încît bilanțurile întregi, exacte ale izbînzilor spiritului românesc din acest interval de timp sînt abia în curs și își așteaptă interpretii filosofi ai culturii care să le explice și să ne explice pe scară mondială.

ȘI PROCESUL afirmării românești continuă în împrejurările actuale ale vieții internaționale atît de modificate după cel de-al doilea război mondial. Secolul XIX s-a numit cu generozitate „secolul naționalităților”, dar în fapt cel de-al XX-lea izbutește impunerea reală a popoarelor mici și mijlocii între cele fă-

cătoare de istorie. Asistăm la o imens sporită recurență a declarațiilor de independență din partea atîtor popoare mici și mijlocii ale Africii și Asiei. Și tocmai aceste acte politice fac evidentă direcția actuală în istoria modernă. Prezența atîtor state noi în Organizația Națiunilor Unite marchează rolul lor tot mai ferm în contextul internațional, pe picior de egalitate cu cei „mari”. Și acești emițători de mesaje politice cu conținut de pace și independență se sprijină pe specificitatea lor națională, pe culturile lor, expresii ale originalității, ale autenticității forței lor creatoare. Iar pe de altă parte, printr-un subtil, dar ineluctabil proces dialectic, emițătorul mesajului de libertate, independență, suveranitate pentru poporul său, devine și un receptor extrem de sensibil la mesajele analoge emise de alte popoare. O necesitate firească de cunoaștere mutuală se naște în aceste împrejurări și popoarele întreprind schimburi indispensabili de valori ale culturii, căci nu întîmplător UNESCO dublează și întregeste activitatea O.N.U.-lui.

De aici încolo izvoarele unei solidarități internaționale de un tip special pornesc să prindă în rețeaua lor benefică planeta întreagă. Și țelul păcii și înțelegerii începe să se contureze ca o nădejde din ce în ce mai vie, dincolo de conflictele uneori încă acute, dincolo de focarele de discordie din nefericire încă atît de dese. Căci nimic nu poate sta în calea voinței de pace și lumină a popoarelor care se zbat să-și croiască, drept și curat, destinele viitoare.

Printre aceste popoare, active, doritoare de pace, se numără și România Socialistă pe care Unirea din 1 Decembrie 1918 a ctitorit-o sub raportul coeziunii spirituale și care afirmă astăzi, într-o îngemănare expresivă cu fenomenul politic de promovarea unor principii scumpe tuturor popoarelor, și vocația universală a culturii ei. Aflată la intersecția atîtor drumuri ale unei istorii vitrege din care s-a născut însă o rodnică matrice spirituală, România primește mesajele de valori ale tuturor popoarelor și dă, la rîndul său, lumii iubitoare de pace prețioase produse ale unei străvechi, uimitoare înzestrări născute din viețuirea milenară pe acest pămînt arhaic pe care omul s-a replămădit mereu, prometeic, din țărîna amestecată cînd cu lacrimi, cînd cu sînge.

Și dacă am ajuns la pomenirea de cosmogonii și de palingeneze, se cuvine să spunem că, gîndind la Unirea din 1918 ca la o nouă geneză, cum făceau strămoșii noștri stăpîni pe tehnicile rememorative ale înțelepciunii tradiționale care reeditau începuturile, noi, cei de azi, luptînd pentru aceleași țeluri, primim de la ei putere și tinerețe înnoită.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

Lancrăm

IATĂ-MĂ din nou în grădina bisericii — a cîta oară, în drumurile mele spre sau de la Sibiu ori Alba Iulia, sau venit pur și simplu încoace, în tîntirimul din Lancrăm să revăd sau să-l arăt culva mormîntul poetului, cu chipul său lucrînd în bronz pe piatra funerară.

Lucian Blaga — îi spun străinului, iar mie însumi îmi spun, fără glas, de fiecare dată o anume poezie a Lui : poate nu cea mai de seamă din opera Sa, însă oricum cea mai îndrăgită de mine, prin tîlmăcirea lui Aprily : o confesiune asupra satului său, satul natal, izvorul rămas neatins în ciuda tuturor primejdiilor și pustiriilor.

Precum neatins va rămîne și de-acum încolo — adaug eu. Căci îl conservă o poezie ; o fragilă poezie îl păzește, cu incompensabilă tărie ; și un poet îl veghează, din tîntirim. Veghează asupra-i, ca să rămînă mereu pur și netulburat.

Iată ce înseamnă pămîntul natal ; iată ce cuvinte mirabile te poate învăța un sîtuc oarecare ; iar cînd fiul acestor locuri dă glas (chiar dacă o face cu oa-

recare întîrziere uneori !) ești irezistibil atras încoace, simți irezistibilă nevoie să adăști aici, fie că ești pămîntean ca mine, fie că vii de pe alte meleaguri, ca oaspete.

Pentru mine, poetul este una din marile emoții trăite încă din școală. La orele de literatură română — prelegeri de nivel universitar, aș putea spune — audiate odinioară ca elev al Liceului Unitarian din Cluj. Atunci l-am cunoscut eu pe Blaga, care abia dacă trecuse de patruzeci de ani, dar își proiecta spre ceruri, cu semeția unui zeu, splendidul său cap, înălțîndu-l ca pe o cupă scumpă, oferind prietenilor și posterității vinul greu al ideilor sale. Și l-am văzut mai tîrziu, pe străzile orașului, meditativ, îngîndurat, introspectiv, așa cum îmi apare acum statuia lui, pe meleagurile locului natal.

Cît știu oare despre El stăpîni de astăzi ai casei natale ; de cîte ori se va fi vorbind despre El acolo, după ferestrele cu jaluzele verzi, în casa largă pe care n-o văd niciodată decît printre ulucile gardului ?

Vizita mea de acum îi urmează alteia, făcută la Alba Iulia. Îmi mai joacă în ochi flăcările de la cuptoarele unei mari uzine siderurgice, mai văd uriașele mașini de turnătorie, fluviul de fier incandescent, încununat de jerbe de scînteii... Iar aici, în Lancrăm, izvorul. Dar nu pot, în această clipă, nu pot să fac o disociere între fier și poezie, între poezie și fier ; între vîietul unui oraș în plină înnoire și în plină pregătire, de mare sărbătoare, și între liniștea acestui sat natal generator de poezie. Nu mi le pot imagina decît îmbinate, nu le pot concepe decît în neconținută interacțiune.

E toamnă. Lîngă cununa adusă pe mormînt, dimpreună cu confracții mel române, îngăduit fie-mi să așez și un mînunchi de mirt sălbatic ; e al unui mare poet ungar, tîlmăcitor al lui Blaga ; e din închinarea scrisă de Jékely Zoltán, la moartea poetului (oferită în versiune română semnată de Gelu Păteanu) :

...Lumină de jărătec albastru
lumineze-L,
de inima Lui mare hrănită în vecii,
și drumul către El găsească-l și
urmeze-L
toți pelerinii dornici de veștile Lui vii.

Și cînta, pe sub stele, și mirt făcut
cunună
aducă-i pe mormînt. Și înălțat să-l fie
acolo, tricolorul pe care se îmbină
Iubire, înțelegere și-adîncă Omenie.

Ioan Grigorescu

Létay Lajos

Spirit umanist

CUTREIERÎND de-a lungul și de-a latul planetei căreia ne-am obișnuit să-i zicem „leagănul omenirii”, n-am putut să nu mă întreb : De ce Pămîntul e atît de înțesat de ruinele civilizațiilor trecute ? Istoria lumii în date ne arată că, din cei 3 428 de ani de atestare cronologică a evenimentelor, numai 268 au aparținut păcii mondiale. În schimb, același răstimp a înregistrat... 14 000 de războaie avînd la pasivul lor 4 miliarde de victime jertfite pe altarul zeului Marte, adică tot atîția oameni cîți numără astăzi Pămîntul. Un astfel de bilanț justifică pe deplin patetica întrebare pe care și-o punea Albert Einstein : „Putea-vor oare conștiința și rațiunea să dezvolte în-deajuns de puternice forțe ca omenirea să atingă o nouă treaptă a înălțimilor de pe care războiul să-i apară ca o greșeală de neînțeles a predecesorilor ?”

Nu voi uita niciodată cuvintele lui George Călinescu rostite la o întrunire a partizanilor păcii : „Nu există neînțelegere oricît de grea între popoare pe care oamenii, ca ființe raționale, să n-o poată dezlega pe cale pașnică. Omul este prin definiție o ființă rezonabilă, care știe să descopere legile universului și să le aplice în folosul său. Dar știința cu progresele ei, căzută pe mîni

nebune, poate să producă dezastre”. Și este adevărat că numai sub incidența patologică pot fi „explicate” orbilele posibilității ale „distrugerii totale”, cu care arsenalele militare sînt astăzi îndopate în așa grad încît umanitatea, în totalitatea ei, ar putea fi de cîteva ori nimicită ; iar cursa înarmărilor născută din „echilibrul terorii” și născînd permanentul „dezechilibru al dezvoltării”, continuă : „Această spurcată și odioasă calamitate — scria Argezi — în loc să descrească, a sporit, agravată de cînd cu născocirile științifice puse în slujba războiului”.

Numele actual al păcii nu poate fi decît dezvoltarea. Așa cum a arătat în repetate rînduri Președintele României Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se cere instaurat în lume echilibrul dezvoltării, bazat pe o nouă ordine economică, pe înțelegere și cooperare, pe respectarea independenței, a suveranității fiecărui stat, excluzîndu-se orice tentativă de amestec în treburile interne, în drepturile sacre și inalienabile ale fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, și punîndu-se drept țel oricărui forme de colaborare avantajul reciproc din care n-au de cîștigat decît pacea și prosperitatea.

Avem de apărut o țară și avem de apărut o înaltă idee umanistă. Avem de

apărat roadele trudei noastre crescute din sudoare și nădejdi, dar avem de apărat rațiunea, speranța omenirii într-o lume a păcii, a dreptății, a luminii. Între arsenalul milita și arsenalul înțelepciunii, o Europă cu adevărat a păcii, a securității și a cooperării, nu poate însemna pentru omenire, în integritatea ei, decît o șansă în plus în stoparea cursei înarmărilor, în edificarea păcii generale. Nu există o mai impetuoasă îndatorire a generațiilor actuale decît aceea de a-și concentra toate energiile pentru excluderea războiului, a folosirii forței și a amenințării cu forța în relațiile internaționale. Istoria este nemiloasă cu cei ce încearcă să-i deturneze cursul. Neîndoelnic, ea va judeca fiecare guvern, fiecare om politic, și o va face nu după vorbe, ci după fapte, după energia și abnegația cu care au militat pentru eliberarea popoarelor de sub povara cheltuielilor militare, pentru eliberarea omenirii de spectrul războiului și de coșmarul armelor nucleare, după contribuția la realizarea păcii și securității, a bunăstării și fericirii la care nu este om să nu aspire.

G. Călinescu despre Eminescu

ÎN ULTIMA serie intitulată „Eminesciana” a Editurii Junimea, Maria și Constantin Teodorovici au publicat nu de mult o culegere din studiile și articolele mai puțin cunoscute ale lui G. Călinescu despre Eminescu. E vorba de lucruri care n-au intrat în nici una din marile lucrări călinesciene consacrate poetului (Viața lui Mihai Eminescu, Opera lui Mihai Eminescu și capitolul din Istoria literaturii) și, dintre care, cam jumătate n-au fost niciodată reproduse pînă azi în volum de editorii criticii. În cealaltă jumătate sînt și texte arhicunoscute, și texte mai rare. Eliminarea celor dinții ar fi sporit spațiul disponibil pentru altele, mai interesante, și lăsate pe dinafară. După indicațiile editorilor înșiși, cele 42 de texte ale ediției lor au fost culese dintr-o listă de 117 care ar cuprinde toate titlurile consacrate de G. Călinescu marelui poet (inclusiv cărțile). O rapidă confruntare cu Bibliografia lui Ion Bălu nu mi-a dezvăluit lipsuri. (E ciudat, în paranteză fie spus, modul cum cercetătorii unei teme de istorie literară se ignoră între ei: nu există nici o trimitere, în cartea apărută acum la Iași, la aceea a lui Ion Bălu, deși e greu de presupus că ea nu l-a fost cunoscută celor doi editori ori că n-au folosit-o măcar în punctul de pornire al anchetei lor bibliografice!). Pentru a ne scuti de răsfoirea colecțiilor de ziare și reviste, editorii de azi mai aveau de adăugat în culegerea lor încă vreo 25 de titluri. Am fi fost astfel în posesia tuturor articolelor călinesciene, ceea ce, în condițiile întîrzierii ediției critice, era foarte bine. Chiar și așa meritul lor de a introduce în circulație o parte din publicistica criticului nu e deloc neglijabil și trebuie semnalat.

Sînt mai întîi aici cîteva din primele articole ale lui G. Călinescu. Bunăoară acela din 1927 din revista „Sinteza”, intitulat Mihai Eminescu (Glosse), prezentînd chiar întîlnirea celui mai mare critic cu cel mai mare poet român. Stilul e juvenil-literar: „Poezia, care acum cîteva decenii plana — dragon cu douăsprezece aripi — la înălțimi astrale, rotindu-se larg în jurul piscurilor de cristal și turlor aurite ale Idealității, se tirăște astăzi — șopîrlă multicoloră — printre ierburi țepoase și crăpături de ziduri. Azi nu mai punem mîna streășină la ochi spre a ne feri vederea de fulgerele Intraripatului și nu ne mai cuprinde neliniștea la vîjîitul zborului metalic. Cu șira spinării încovoată, căutăm printre pietricele reptila verde sau insecta de smalt”. Despre Eminescu ni se spune că „a fost un poet filosof ceea ce într-un anume înțeles este sinonim cu poet mare”. Acest anume înțeles, ce va preocupa pînă la sfîrșit pe G. Călinescu, e definit sugestiv de la început: „Așadar, Eminescu a fost uneori un poet cu filosofie, dar a fost mai cu seamă poetul sufletului în atitudinea filosofică”. O altă temă a viitoarelor studii este atînsă în treacăt de pe acum și anume aceea a „lascivității” din lirica erotică a lui Eminescu. Se știe ce loc va face G. Călinescu în analize senzualismului eminescian. Deocamdată, el îl condamnă destul de net! Ar fi fiind „morbid” luînd „pe alocuri proporțiile unei obsesii erotice”. În exemplele ce le furnizează, criticul indică „pozițiile patetice, care, deși inobilate oarecum de atmosfera eminesciană, întîmpină în noi, astăzi, un sentiment de discreție”. Primim „cu mai multă rezervă voluptatea”, adaugă G. Călinescu, „sub forma viziunilor lascive a sînilor...”, fie sub indiscreția sărutărilor dulci. Concluzia este că, totuși, „cele mai bune poezii de dragoste ale lui Eminescu sînt străbătute de o eterată spiritualitate”. Exemple pentru aceasta, criticul scoate din Inger de pază, Inger și demon, Epigonii,

G. Călinescu, Mihai Eminescu (studii și articole), ediție îngrijită, postfață și bibliografie de Maria și Constantin Teodorovici, „Eminesciana” — 13”, Editura Junimea, 1978.

Mortua est și din alte poezii de primă tinerețe și încheie: „Cu toată imperfecția formală, azi cînd poezia română se populează cu ingeri, cu apariții luminoase și imateriale, cu spectrele unei lumi supra-sensibile, aceste versuri conținînd germele unui probabil Eminescu mistic, devin actuale și pline de sugestii luminoase”. La cuvîntul „mistic”, editorii pun o notă în care atrag atenția că „părerea este greșită” și că va fi înlăturată de criticul însuși în alte studii, de pildă în M. Eminescu, poet național. Chestiunea li s-a părut probabil atît de gravă încît Constantin Teodorovici revine asupra ei în postfață. Alci nu e vorba că intra în aprecierea tînrului G. Călinescu o bună doză de exagerare, care trebuia amendată, Eminescu nefiind un Boehme, ci de iuțea cu care ne-am obișnuit să închidem ochii la aspectele mai puțin convenabile ale operei marilor scriitori din trecut. Și dacă, la urma urmelor, în acele „atitudini extatice ale adolescenței”, cum zice Constantin Teodorovici, ar fi fost un misticism incipient? A analiza atitudinea implicată în operă nu înseamnă a-i nega cu tot dinadinsul laturile filosofice sau ideologice delicate. Un autor e viu prin contradicțiile sale. G. Călinescu însuși, în cîteva articole de prin 1949—1950, l-a „apărat” pe Eminescu, în felul acesta, de invinuirii, una mai stupidă decît alta, spunînd de exemplu că „în Lucașfărul poetul se simte rece în mijlocul unei societăți aculturale” și că el „a voit în orice caz să se coboare în mijlocul vremii lui, însă a fost respins”. Aceste fraze rămîn neamendate în note sau în postfață, deși cititorul nepretenț abia aici se poate uimi, căci a întîlnit în studiile din paginile anterioare păreri foarte diferite. În legătură cu notele, să mai semnalez una, la un pasaj din Sensul vieții și operei lui M. Eminescu (1939) în care G. Călinescu discută ideea eminesciană despre „statul național ca formă instinctuală de revelare a istoriei”, în care, deci, „universalul se împacă cu naționalul”. Criticul continuă așa: „Evident și naționalistul și extranaționalul găsesc în Eminescu expresia excepțională a atitudinilor ce doresc. Naționalul din noi ascultă cu evlavie sublima Doină... Gînditorul din noi devine desprins de egoismul național din Glossa”. La „naționalistul” se pune în notă: „patriotul”. Nu e chiar așa de sigur că G. Călinescu avea în vedere numai pe patriot și deloc pe naționalistul în sens propriu. El face aici o opoziție între exagerarea sentimentului național și lipsa lui printr-o atitudine filosofică pesimistă ce se dezinteresează de particularul istoric căutînd esența universală, voind a spune că doctrina și lirica lui Eminescu sînt în fond atît de complexe încît și cel ce împărtășește primul sentiment și cel care-l împărtășește pe al doilea găsesc deopotrivă, dacă le caută cu tot dinadinsul, justificări în Eminescu. Pe scurt, ca să încheie acest aspect, a explica în istoria literară nu trebuie să însemne niciodată a eluda. Pudibonderia nu este dovadă de spirit științific.

O mare parte din studiile călinesciene provin din laboratorul Vieții și Operei lui Eminescu. Ediția reproduce aproape toate pamfletele contra „eminescologilor” și lasă deoparte articolele ce conțineau doar material documentar, prelucrat într-un fel sau altul în cărți. Procedarea e firească. Pamfletele sînt documentele unei iritări și susceptibilități, din partea lui G. Călinescu, ce, dacă ni se par în perspectiva timpului enorm exagerate, continuă a ne reține pentru latura pur artistică. Ce importanță mai au întepăturile otrăvite ale atîtor veleitari care confiscaseră pe Eminescu și nu admiteau că oricine are vocație poate să scrie despre el? Dar spiritul pamfletar al lui G. Călinescu ne interesează. Pe de altă parte, în cîteva recenzii, G. Călinescu discută

diverse studii serioase (ca intenție) despre Eminescu sau elucubrării ca acelea ale doctorului C. Vlad. Nu este însă reprodusă și nici măcar indicată la bibliografie recenzia la romanul Mite de E. Lovinescu, în care, prin forța lucrurilor, este comentat mai ales Eminescu („Adevărul literar și artistic”, XIV, seria a II-a, 740, din 10 februarie 1935). Nu e, sigur, o contribuție consacrată nemijlocit poetului, dar el este în ea eroul principal cel puțin în măsura în care este în recenzia la eseuul lui Lucian Boz.

UN TEXT asupra căruia merită să ne oprim este acela al prefeței la ediția din Poeziile eminesciene pe care G. Călinescu a tipărit-o în 1943. El cuprinde unele lucruri noi față de biografia și studiul operei, abia încheiate, și care nu se regăsesc nici în articolele ulterioare. Inedit pînă la un punct e de pildă modul în care istoricul literar distinge între consecințele ocupației austriece în Bucovina și cele ale ocupației maghiare în Ardeal. Boierii mari bucovineni au avut alte mijloace de luptă națională decît țărani ardeleni. Politica de deznaționalizare dusă de Austria consta între altele în permiterea unei largi imigrări rutene, care primejduia elementul autohton. „Din cauza repedei împetrită a Bucovinei, băștinașii au și azi, — scrie G. Călinescu în 1943 — mai mult decît alți români, o adîncă repulsiune față de alogeni. Însă cum alogeni imigrării recente nu sînt austrieci, puțini, și sub forma de funcționari, antipatia nu mergea mai ales împotriva lor.” Așa s-ar explica naționalismul bucovinean, din epoca Eminescu, precum și faptul, paradoxal în raport cu acesta, că școlile germane nu erau ocolite de români, care învățau de timpuriu limba, fără ezitare, ca Eminescu și frații săi. O soră a poetului s-a căsătorit, se știe, cu un ofițer austriac. Altă idee a prefeței constă în deosebirea a două feluri de romantism: „unul gotizant, medievalizant, al literaturii franceze în special, adică al unei literaturi saturate de clasicități și claritate, și un romantism invers, romanizant, al literaturii germane, plictisite de gotic și baroc”. Și: „Romantismul german, pe urmele lui Goethe, este o Renaștere, care visează helenizarea Germaniei, căsătoria lui Faust cu Elena. Acest fel de clasicizare l-a încercat și Eminescu pentru Dacia, în Mureșan, mijlocînd o însoțire a lui Mureșan, eroul modern, cu o Dochie străveche, evocată însă în cadrul mediteranean”. Să participe deci Eminescu la acest al doilea tip de romantism? Lucrul nu e spus limpede de către critic. Însă, ceva mai încolo, reluînd firul discuției, G. Călinescu notează la Eminescu o clasicitate de metru, nu de spirit, și o „silă de plastic și civil”, de finții monumentale, de flori urbane și culte, o lipsă totală de pastoralism și de bucolic. După ce a stăruit pe cultura

literară germanică a poetului, criticul pare a ajunge la concluzia neașteptată că romantismul său e de tip „francez”, căci caută, ca și acesta, prin compensare, medievalitățile gotice, și nordice, și nicidecum, ca romantismul german, tot prin compensare, clasicitățile sudice greco-italiene. Eminescu „rămîne un anticlasic”, este părerea lui G. Călinescu, netă, dar nu împingînd teza de el însuși formulată pînă la utimele consecințe.

Postfața lui Constantin Teodorovici rezumă conștiincios și cam școlărește ideile lui G. Călinescu despre Eminescu. Se fac criticului și unele obiecții. Cea mai gravă este că în capitolul Eminescu din Istoria literaturii, G. Călinescu reia și juxtapune, fără rigoare, formulări anterioare. „Desprins din contextul inițial, multe afirmații par hazardate și inexplicabile”. Sau: „Trecerea de la o temă la alta se face fără nici o legătură, fiind simple alăturări de rezumate ale unor capitole din Opera...”. Capitolul, fără a fi în adevăr nou, e totuși o încercare de sinteză, nu un oarecare rezumat, ca și cel din compendiu, de care editorul nu spune nimic, dar care, nici el, nu e doar o reluare a celui alt. Obiecția nu e însă fără oarecare temei. Reversul bizar al acestei severități ce pretinde lui G. Călinescu să fie numădeci inedit în orice împrejurare este, în postfață, din păcate, o ușor larg deschisă pentru banalitatea ideilor și expresiilor postfațatorului însuși. Eminescu „nu e un descriptiv, ci un creator de peisaje naturale conforme unor idei și trăiri”. Cum să rezumi, măcar, pe G. Călinescu, în acest limbaj? Se vorbește despre „preocupările eminescologice” ale criticului. Cînd se știe ce înțeles a dat G. Călinescu însuși termenului „eminescolog”, mă miră nonșalanța cu care editorul i-l aplică tocmai lui. Autorul postfeței mai informează că articolele polemice ale lui G. Călinescu arată cum el „a înțeles să stea de pază la autentică statuie a lui Eminescu, nelăsînd ca numele și sensul geniului să fie denaturate de ignoranță, obtuzitate, interese meschine, interpretări hazardate, nesustinite de fapte și de operă etc.” Parol! „Într-un zbor inspirat, Călinescu conturează cu măiestrie tabloul general al existenței fizice și spirituale a lui Eminescu... Dar evidentă plăcere și beție (!) de a vorbi despre poet...” Inutil să urmez cu exemplele, care ne oferă totuși un motiv de reflecție: căci, iată, un editor capabil și un cercetător atent cum e Constantin Teodorovici se preface, cînd apucă stioulul ca să scrie douăzeci de pagini critice, într-un școlar paralizat de șabloane.

Nicolae Manolescu

Plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor

● Marți, 28 noiembrie 1978, la București a avut loc plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor, cu următoarea ordine de zi: Analiza activității revistelor „România literară” și „Nouă Literatură”, pe baza dărilor de seamă prezentate de conducerea celor două publicații; Informare despre Colocviul național de poezie, care s-a desfășurat în luna octombrie la Iași; Diverse. La lucrările plenarei au mai participat, ca invitați, membrii colectivelor redacționale și membrii consiliilor de conducere ale revistelor respective, care nu sînt membri ai Consiliului Uniunii.

Pe marginea problemelor cuprinse în ordinea de zi au luat cuvîntul scriitorii: Alexandru Philippide (prin scrisoarea adresată Consiliului), Aurel Covaci, Mircea Zăciu, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Fănuș Neagu, Dorin Tudoran, Eugen Simion, Corneliu Leu, Dan Hăuică, Traian Iancu, Aurel Rău, Geo Bogza, Valentin Silvestru, George Ivașcu, Ileana Mălăciolu, Alexandru Balaci, Mircea Radu Iacoban, Sânziana Pop, George Pituș, Paul Anghel, Laurențiu Fulga, Mircea Dinulescu, Ion Hobana, Emmeric Stoffel, Marin Sores-

cu, Ov. S. Crohmălniceanu, Laurențiu Ulici, Constantin Chiriță, Mircea Sântimbreanu, Ioanichie Olteanu, Eugen Jebeleanu, George Suciu, Ștefan Aug. Doinaș, Teodor Balș, Nicolae Mărgăneanu și Dan Deșliu. Consiliul Uniunii a aprobat constituirea Asociației scriitorilor din Craiova. La lucrările Consiliului a fost prezent tovarășul Dumitru Ghișe, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Lucrările Consiliului au fost conduse de tovarășul George Macoveșcu, președinte al Uniunii Scriitorilor.

Portret interior

EXISTĂ poeți care publică rar, trăiesc departe de forfota vieții literare, nu dispun de știința organizării unei relative notorietăți; lipsa de audiență critică este în cazul lor mai mult o întâmplare. Dar ei merită în egală măsură cu confrății mai norocoși să fie citați cu toată atenția. Vasile Petre Fati, aflat acum la al treilea volum*, este unul dintre aceștia. Născut în 1944, debutează în reviste la șaisprezece ani (1960), iar editorial în 1967. Al doilea volum îi apare peste alți șapte ani (*Vedere la amiază*). La treizeci și patru de ani începe să-și resimtă, cu exagerare ironică, situația ignorată, de autor neglijat, proclamându-se singur „un poet de care / Puțini își aduc aminte“ (*Amintire pentru peștele Oswald*) și să-și accepte condiția cu un fel de orgolioasă resemnare.

Să nu fie chiar nimic de făcut împotriva acestei neconcludente împrejurări, înainte ca ea să capete un prematur caracter de destin? Cu siguranță că se mai poate întreprinde câte ceva; de pildă să fie citit cu seriozitatea pe care, din plin, o merită.

Se va vedea atunci că poetul „uitat“ se înscrie — sincronizându-se în chipul cel mai firesc — pe una dintre direcțiile vii și fertile ale liricii noastre actuale, aceea care încearcă să reintegreze cotidianul, concretul, prozaicul, evitând cu program tonurile majore, cuvintele mari, gesticulația patetică. Un aer de familie îl atasează încă de la prima vedere tipului de discurs nepăsător de prejudecăți practicat de M. Ivănescu, Petre Stoica, Virgil Mazilescu, ale cărui origini îndepărtate suprarealiste le desoperim în poezia lui Gellu Naum. Vasile Petre Fati s-a desprins chiar cu totul de

* Vasile Petre Fati, *Fragi în noiembrie*, Editura Cartea Românească, 1978.

ispita „poeticului“, dovadă și titlul afectat și inadecvat al ultimului său volum: *Fragi în noiembrie*, însă în linia mari el și-a găsit formula, mișcându-se între limitele ei cu naturalețe, cu o veritabilă grație a libertății.

Cele mai izbutite poeme ilustrează un fabulos al lumii concrete, al obișnuitului diurn, al umilului. Baia turcească din orașul de baștină privită cu concentrată și respectuoasă atenție poate deveni foarte bine subiect de meditație lirică.

Ea ne este descrisă metodic, situată exact pentru a preveni greșita ei reprezentare spațială, neglijența localizării, dar pe nesimțite, fără efort, descripția meticuloasă alunecă spre altceva, spre regăsirea, de pildă, a conștiinței de sine: „In spatele casei e baia turcească, cobori pe scări / Pină la capăt, / Locul e mai întunecat ca ghinda, curenți subțiri / Fac să vorbească poporul așa de maci / Șoarecele de cîmp își aduce aminte, în nopți de iarnă, de Rusalka / Și dintr-odată se aude pînă aici marea, jos în mica / Baie turcească [...] Doar codobatura încă pînă aici zburînd deasupra Căramidărilor de jos, / Doar tunetul ca un bufon sperie toporașii. / Atunci să vezi, de departe, grădinile, canalele, / Să întrebi de vechea baie turcească și să cobori aici, / Să-ți amintești de unde vii, cine ești“ (*Baia turcească*).

Introducînd în poem, cu un început de savoare, realitățile imediat perceptibile, autorul nu stăruie însă prea mult în evocarea lor, se plătisește deajuns de repede de ele, nerăbdător să meargă mai departe, spre ținuturi imaginare, spre fantastic, și miraculos, uneori spre grațiozitate și extravaganțe (de tipul: „Draga mea matusă din Camciatka, minteam pe atunci, întreabă / mereu de sănătatea mea mai proastă decît haimei!“).

Cînd trecerile acestea nu par precipitate și tendința divagantă e înfrînată la timp, rezultatele sînt remarcabile: „De acest poem e nevoie ca de struguri, îi spun, în timp ce ea se gîndește la odaia noastră / Cu atîtea curse zilnice, cu chipurile arse, cu ziare de dimineață. / Se întâmplă ca astăzi să întreb soborul despre vremea de afară / Și prin ușa deschisă să-mi fie teamă să plec. [...] Și acum se întâmplă să-mi fie teamă să plec, să pierd, să-ți spun: / De acest poem e nevoie ca de struguri. El e mai puternic decît mine, / El e mai trainic decît odaia noastră, el e mai bun, el poate să te lovească / mai tare decît o labă de urs, / el nu-mi cere pline, el nu urcă scările. / Acum poți adormi.“ (*Camera tinerel soții*).

Un gust rafinat al intimității, asemănător celui din poemele stilizate domestice ale lui Emil Brumar, o percepție filtrată a decorului familiar, a detaliului atașant se asociază la Vasile Petre Fati gustului reflexiv la fel de bine marcat, preocupării de a desprinde, pînă la urmă, linia unui sugestiv portret interior: „Îmi port de grijă mai greu, sunt mai singur. / Miine va fi o zi mai bună pentru mulți / Dar azi ceața coboară ca într-un extaz, / Slăbit, imi pun fularul meu roșu / Pe terasă e frig, / În oraș doctorul Faustus a și venit și așteaptă / În grădinile publice, în mansarde, pe terenurile cu zgură. / Mai salut pe paznici în zori, mai călătorec cu trenuri de noapte, / După o zi de convalescență privesc stația de benzină, / Sunt semne de trecerea timpului, / Războiul punilor s-a sfîrșit, rapita înfloreste / În tinerețe înveți regula de aur, perfecțiunea lumii. / Într-o zi voi părăsi orașul, voi ajunge acolo și unul dintre noi va spune: / Au trecut ani, frumoasă viață“ (*Scrisoare*).

fragi

IN NOIEMBRIE

Descriindu-se cu plăcută incetineală și cu o tandrețe vag ironică, cu un soi de răsfat nesupărător, în mijlocul lucrurilor familiare, printre elementele tipice, apropiate, ale traiului cotidian, poetul produce frumoase definiții de sine, variante ale unui credibil autoportret moral: „Barba mi-e aspră ca după vinătoria de iarnă / Și mina dreaptă ridicată ca un semn de revoltă. / Obosit, aș vrea să cresc un animal puternic / Să-mi apere casa și femeia iubită / Dar dintr-odată aud samovarul, / liniștit și adormitor. / El care îmi vorbește seară de seară de morala lui Immanuel Kant, / Îmi spune, ca altădată, că fericit voi ajunge și acum / La Divanul Înțelepților“ (*Elogiu pentru samovar*).

Echilibrate și armonioase, construite cu finețe și cu tact artistic, discret vibrante, poemele lui Vasile Petre Fati par totuși, la o lectură continuă, eventual repetată, excesiv de liniștite. Inșurșirile sigure, enumerate aici, ar trebui să intersecteze la răstimpuri pentru a se valorifica deplin (printr-un necesar contrast) o mai mare putere de șoc.

Lucian Raicu

Critica constructivă

DĂRUIT unei munci pe care mulți critici o socotesc ingrătă și o ocolesc din spirit de economie a timpului și din dorința de a-și exersa condeiul asupra unor texte, să zicem, consacrate, Laurențiu Ulici a arătat nu numai seriozitate și consecvență, dar și pasiune în întîmpinarea debutanților. El a dedicat număr de număr în „România literară“ cite un articol cărților unor necunoscuți sau aproape necunoscuți autori, timp de mai bine de șapte ani, fără să dea semne de oboseală sau plictis. Enumerînd șansele de afirmare ale debutantului în *Argumentul* primului volum*) în care a adunat cronicile sale, și anume întîlnirea cu un editor competent, cu o personalitate literară garantă și, după apariție, cu o critică adecvată, Laurențiu Ulici își clarifică poziția și și-o justifică. Am putea spune că L. Ulici a fost în această perioadă șansa cea mare a multor debutanți. Urmărind articolele sale te convingi că prima și a doua „șansă“ au funcționat cu intermitențe, capricios și fantezist, singurul la post, care nu a comis, în limitele posibilului, cel puțin mie nu mi se pare, o eroare flagrantă de verdict a fost semnatarul rubricii de critică a debuturilor de la „România literară“. I-aș reproșa mai degrabă o excesivă seriozitate în tratarea unor autori — simpli veleitari care mai degrabă ar fi meritat ironia. Dar este respectabilă răbdarea cu care Laurențiu Ulici ține să demonstreze fiecăruia că l-a citit cu atenție, l-a înțeles și că vrea să i se adreseze cu grijă discretă și cu răceală profesională, aș spune, afectivă. El practică o „critică constructivă“, cum scria G. Călinescu, a debuturilor, „o critică superior didactică“, fiind un bun „pediatru“ (comparația aparține tot lui G. Călinescu), fără însă să adopte instrumente foarte diferite de cele folosite în medicina adulților. Nu ridicu-

lizează decît rareori pe începători, păcătuiește mai degrabă printr-o analiză prea amănunțită și printr-o demonstrație prea ceremonioasă a fiecărei afirmații, acolo unde se vede cu ochiul liber vidul valoric, falsul sau imitația. Numai că aceste defecte (?) devin calități cînd iei în considerație întregul demers critic al lui Laurențiu Ulici în domeniul debuturilor, căci au reușit să impună în rîndul tinerilor aspiranți la literatură autoritatea criticului. Lor nu le mai este teamă că vor fi luați în rîspăr, sfișiați în trei fraze-brici, dar le este teamă tocmai pentru că sînt analizați cu simpatie și încredere, fără menajamente. Mai ales în evaluarea volumelor de versuri se simte capacitatea criticului de a intui „semnele literaturii și simburile personalității“, analizînd cu meticulozitate universul încă în formare al proaspeților autori și indicînd, cu abilitate pedagogică și ton categoric, diagnosticul: „Problema lui Ion Beldeanu e de a evita artificul, care, în cazul său, pare să fie o consecință a inhibiției“, „Există, așadar, cîteva virtualități poetice în această carte; pînă la prezența virtuților autorului va mai avea de făcut drumul de la simplism la simplitate“; „Îi reproșez autorului tendința spre dilatare care-l contrazice natura lirică, precum și afectarea hermetică, inutilă. În totul *leșirea din crisalidă* este o apariție insolită în peisajul poetic al debutanților“ etc.

Ceea ce am spus pînă aici se referă la tonul general al criticii „juniorilor“, căci Laurențiu Ulici își calcă „unorii regula și după o răbdătoare analiză respiră adînc și apasă pe rană: „Pasibilă prin limpezime, afecțiune și muzicalitate, poezia lui Dionisie Duma e o bună propagandă pentru un virtual cod al sentimentelor elegante“, „În cazul acestei autoare se pare că aptitudinea poetică e sub nivelul sensibilității, situație dramatică prin caracterul ei incurabil“ etc. Tot G. Călinescu spune că „un adevărat critic al tinerilor e acela care are candoarea lor“ și Lau-

rențiu Ulici confirmă ideea. Chiar și cînd este rău cu autorii, are o răutate ingenuă.

DE CURÎND Laurențiu Ulici a publicat o carte de eseuri asupra unor mari autori ai literaturii universale, aruncîndu-se cu vîdită patimă în comentariul unor texte majore. Se simte în paginile *Bibliotecii Babel* cum se revanșează criticul de îndelungul exercițiu de moșire a tinerelor talente. Ultima secțiune a volumului, intitulată *Fețele omului* (*Douăzeci și patru de ipostaze*) cuprinde cîteva sugestive și nuanțate observații asupra unor viziuni scriitoricești foarte diferite (de la Omar Khayyam, Théophile Gautier, J. Potocki, André Gide la Pavese, Borges, Emily Dickinson sau Dino Buzzati), dovedind capacitatea lui L. Ulici de a sesiza drama psihică din care apare creația sau elementul de coeziune al unui univers literar. Foarte puțin antrenat în asociații și analogii în critica sa, el este mai degrabă un spirit speculativ, aș zice, să mă ierte, feminin, tentat să abordeze literatura pe latura ei psihologică, încercînd să reveleze într-o operă pictura sufletului, viața interioară umană. Cînd se ocupă de desenul ei estetic analiza devine aridă, vanitos sofisticată, ușor confuză.

De altfel, lectura psihologică l-a îndemnat, cred, să scrie acel catalog de personaje dostoevskiene cu care se deschide recentul volum, și care mi s-a părut discutabil tocmai prin exclusivismul punctului de vedere. A căuta o clasificare a lumii scriitorului rus

numai în funcție de structura psihică, în funcție de raporturile ei psihologice, cu realitatea, înseamnă a te lovi brutal de problema verosimilității lor. Ceea ce s-a și petrecut, căci, judecîndu-le astfel, L. Ulici descoperă că Aloșa Karamazov este un fals, produsul unui „idealism psihologic al marelui analist“, că Raskolnikov este „cel mai mare autor de calismale pe care l-a putut imagina literatura modernă“, că Sonia Marmeladova este un „personaj totalmente artificial“, că Mișkin este „un erou ideal la întîmplare“, că Nastasia Filipovna este o „porcă madona“, care are doar „rolul de a turna gaz peste foc de cîte ori povestea lui Mișkin pare să treneze“ etc. Criticul îl admonestează pe Dostoevski pentru erorile lui psihologice, făcîndu-se a nu vedea latura care transcende psihologicul din fiecare personaj — personaj care, înainte de a fi doar o entitate umană paradoxală, dar plauzibilă, este întruparea unei idei, un element într-o mai abstractă demonstrație. Aloșa Karamazov poate fi imposibil de conceput ca ființă reală, dar este posibil ca simbol. Sigur că discuția se poate lungi asupra acestei probleme, însă risc să intru în amănunte aici, unde nu e loc destul nici pentru generalități.

Cele două volume din *Prima Verba* și *Biblioteca Babel* dau măsura criticii lui Laurențiu Ulici, măsura posibilităților ei de investigație și de susținere a valorilor.

Dana Dumitriu

*) Laurențiu Ulici, *Prima Verba*, vol. 2, Ed. Albatros, 1978 și *Biblioteca Babel*, Ed. Cartea Românească, 1978.

Făurirea statului național unitar rod al luptelor maselor populare

UNIREA din 1918 a reprezentat incununarea năzuințelor seculare de unitate a poporului român, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, o expresie a legităților obiective ale progresului social și național, care a asigurat unitatea deplină și pentru totdeauna a națiunii noastre, deschizând calea afirmării ei tot mai puternice în viața economică și politică a lumii.

Actul istoric din 1918 și confirmarea lui prin hotărârile Conferinței de Pace, pune și mai mult în evidență faptul că România nu a făcut parte din rindul profitorilor unei păci realizate prin bunăvoința învingătorilor sau a cîștigătorilor, aduse de hazardul biruinței într-un război, ci a fost expresia vie, dinamică, a națiunii române, a aspirațiilor de veacuri ale unui popor hotărît să trăiască unit, liber și independent în vatra sa strămoșească. Relevind împrejurările istorice ale desăvîșirii unității noastre naționale, președintele Nicolae Ceaușescu arăta: „Alcătuirea statului român național unitar nu este decît un dar, rezultatul unor conferințe internaționale, ci rodul luptei neobosite duse de cele mai înaintate forțe ale societății, de masele largi populare pentru Unire, produsul legic al dezvoltării istorice, sociale și naționale a poporului român”.

Înfăptuirea Unirii din 1918 nu a aparținut unei singure clase sociale sau unui singur partid politic, ci ea a constituit scopul și acțiunea întregii națiuni române, pentru acest ideal au militat toate forțele societății românești.

Rod al voinței și acțiunii poporului român, permanență a istoriei României, formarea statului național unitar acum 60 de ani a deschis o etapă nouă în dezvoltarea patriei noastre. Unirea din 1918 a incununaat năzuințele seculare de unitate a poporului român, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, împlinirea unei necesități a dezvoltării istorice.

Împrejurări istorice vitrege au făcut ca, din cele mai vechi timpuri, poporul român să se dezvolte într-o permanență confruntare cu piedici și greutăți de tot felul, de nenumărate adversități interne și externe. Împotriva tuturor opreliștilor, nimeni și nimic n-a putut să înăbușe voința poporului român de a trăi liber și independent în vatra strămoșească. Idealurile de unitate și independență națională au impurpurat permanent steagurile lui de luptă, i-au înzecit forțele făcîndu-l să înscrie pagini de adevărată epopee în lupta pentru păstrarea ființei naționale, unității teritoriale și de stat, pentru neatîrnarea țării.

Asupra desfășurării luptei de eliberare națională a poporului român, ca și a altor popoare din centrul și sud-estul Europei, în care — așa cum remarcase V. I. Lenin — construcția de stat în direcția burghezo-democratică nu era încheiată, și-a pus amprenta primul război mondial

Citirea în fața mulțimii a rezoluției adoptate de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. 1 decembrie 1918

din anii 1914—1918. Participarea României la acest război n-a fost determinată de intenții de cîștig și anexiune teritorială, ci de dorința de eliberare a teritoriilor locuite de românii aflați sub stăpînire Imperiului austro-ungar, imprimînd războiului un caracter național popular. „Armata noastră — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a dus un război pentru apărarea independenței țării, a suveranității sale, pentru realizarea unității naționale și formarea statului național unitar”.

Intrarea României în război a fost salutăată de masele populare ca un eveniment care exprima sentimentele cele mai adînci ale opiniei publice din teritoriile locuite de români. Ilustrativ pentru adevărul poporului român în întregimea lui la lupta împotriva invadatorului este rezistența opusă de populație. Rezistența dirijată, animată de patriotismul fierbinte al maselor populare, a confirmat prin însuși faptul existenței ei, prin intensitatea pe care a cunoscut-o că războiul pe care-l ducea poporul român împotriva invadatorilor era propria lui luptă călăuzită de un ideal măreț: desăvîșirea unității naționale și dezvoltarea liberă, independentă a țării. În acest cadru se înscriu eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești, Oituz, care au dovedit că peste voința de fier a poporului ce-și apăra dreptul la viață și libertate „nu se trece”.

PRĂBUȘIREA țarismului, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a răsunat ca un îndemn înflăcărat la lupta pentru realizarea aspirațiilor de libertate și autodeterminare ale tuturor popoarelor lumii. Intensificarea luptelor de eliberare națională, înfringerile militare suferite de Puterile Centrale au reprezentat un factor puternic în accelerarea destrămării Imperiului habsburgic.

Intemeindu-se pe „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia” din octombrie 1917, privind dreptul la autodeterminare națională, în teritoriile românești din imperiul dualist vestea victoriei Revoluției din Rusia a trezit speranțe și a impulsiona lupta pentru eliberare națională.

Marile manifestații și demonstrații organizate în tot cursul anului 1918, participarea întregului popor la cauza Unirii, acțiunile inițiate de asociațiile și societățile culturale exprimau actul de voință al întregii națiuni române. Așa, de exemplu, în proclamația de la Iași din 6 octombrie 1918, adoptată la marea manifestație din

Piața Unirii, organizată cu ocazia întoarcerii în țară a primelor detașamente de români transilvăneni, se spunea: „Cerem să fim eliberați de sub jugul monarhiei austro-ungare și sintem hotărîți să luptăm prin toate mijloacele și pe toate căile ca întreg neamul românesc să fie constituit într-un singur stat național și liber”. În pofida prezenței trupelor germane în lunile octombrie-noiembrie 1918, în București și alte centre au fost organizate acțiuni de simpatie față de lupta românilor din teritoriile aflate sub dominație străină.

Atitudinea națiunii române a contribuit la grăbirea procesului de lichidare a unui regim despot și agresiv, la sfîrșirea cătușelor asuprii naționale în tot Imperiul austro-ungar.

În condițiile luptei generale a națiunilor asuprite din Imperiul habsburgic, la 24 septembrie 1918 are loc ședința Comitetului Executiv al Partidului Național Român din Transilvania, în cadrul căreia se hotărăște reluarea contactelor cu conducătorii Partidului Social-Democrat. La rîndul său, Comitetul Central al secției române a Partidului Social-Democrat a luat, la 25 septembrie, o hotărîre asemănătoare, privind legăturile cu P.N.R. Drept urmare, reprezentanții celor două partide ale românilor din Transilvania au hotărît, la 6 octombrie, colaborarea lor în vederea înfăptuirii unirii cu țara, în cadrul unui Consiliu național.

La 12 octombrie a avut loc la Oradea o nouă ședință a Comitetului Executiv al P.N.R., în cadrul căreia s-a elaborat textul unei declarații de principii și se afirmă hotărîrea poporului român la autodeterminare, ce va fi citită în Parlamentul de la Budapesta la 18 octombrie 1918.

Declarația de autodeterminare a reprezentat un moment istoric fundamental pentru națiunea română, pentru desăvîșirea unității sale politice și de stat, un document de mare importanță programatică și practică. Pe baza ei și în numele principiilor cuprinse în ea s-au desfășurat toate acțiunile națiunii române din Austro-Ungaria în perioada următoare.

Spre sfîrșitul anului 1918, lupta pentru formarea statului național unitar a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare. La 30 octombrie 1918 s-a constituit Consiliul Național Român Central, format din șase social-democrați și șase reprezentanți ai Partidului Național Român.

Constituirea Consiliului Național, cu larg caracter popular, și a gărzilor naționale, a dat un nou impuls luptei pentru eliberarea Transilvaniei și unirea ei cu țara.

În lupta generală a poporului nostru pentru făurirea statului național unitar român o contribuție însemnată au adus românii aflați în emigrație, stabiliți în diferite împrejurări în Franța, Statele Unite ale Americii, Italia, Rusia și alte state ale lumii.

Prin diferite întruniri, memorii, o largă activitate desfășurată în presă, în luptelor români aflați în emigrație au făcut cunoscut opiniei publice mondiale unitatea indestructibilă a românilor de pe ambii versanți ai Carpaților. Ei au demascat cu tărie regimul de deznaționalizare practicat de imperiul dualist; au relevat suferințele îndurate de populația română aflată sub dominație străină. Totodată ei au afirmat hotărîrea fermă a întregului nostru popor pentru Unire într-un singur stat.

În rîndurile românilor aflați peste hotare, a opiniei publice din străinătate, a neobosită activitate au desfășurat numeroși oameni politici ai vremii, personalități ale științei și culturii, cum au fost: Nicolae Titulescu, Take Ionescu, N. Lupu, Elena Văcărescu, Octavian Goga, dr. C. Istratie, dr. Ion Cantacuzino, Vasile Lucaciu, V. Stoica, D. Voinov, G. G. Mironescu ș.a.

În manifestul lansat la 7/20 noiembrie 1918 se arăta că „mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul

Marea Adunare Națională

întrunită la

Alba-Iulia

în ziua de

1 Decembrie 1918

Acte și documente.

Broșură cuprinzînd Procesul verbal al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia

1 Decembrie 1918.

de: Emil Isac.

Alba Iulia, 1 Decembrie 1918. În vîntul de vînturi și în căldura soarelui de la Alba Iulia, în ziua de 1 Decembrie 1918, s-a întrunit Marea Adunare Națională a poporului român. Aceasta este o zi de glorie pentru națiunea noastră, o zi de înălțare a spiritului nostru național. În această zi, poporul român și-a afirmat dreptul la autodeterminare și la unirea sa cu țara. Aceasta este o zi de mare încredere în viitorul nostru și de mare optimism. În această zi, poporul român și-a afirmat dreptul la viață și libertate și și-a pus amprenta pe istoria noastră. Aceasta este o zi de glorie pentru națiunea noastră și o zi de înălțare a spiritului nostru național.

Articol nepublicat, scris de Emil Isac despre Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Decembrie, 1918

Aspect de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. 1 decembrie 1918

nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine... Vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți."

În același spirit, manifestul din 3 noiembrie 1918, semnat de reprezentanții ai vieții culturale și obștești ungare, se arăta: „Față de națiunile surori nu avem nici o pretenție. Și noi ne considerăm o națiune reînnoită, o forță acum eliberată, ca și acei frați care se ridică fericiți la o viață prosperă pe ruinele monarhiei... Să trăim unul lângă altul în pace, ca națiuni libere cu alte națiuni libere”.

A LBA IULIA — locul de convocare al adunării — era pe deplin indicat pentru desfășurarea Marelui Sfat Național; era un vechi centru al Daciei romane, centrul celei dintii uniri politice a românilor sub Mihai Viteazul, locul martiriului lui Horea, Cloșca și Crișan, locul întemnițării lui Avram Iancu, era locul cu numeroase și adânci semnificații în istoria poporului român. Adunările pentru alegerea deputaților în Marele Sfat, la care au participat muncitori, țărani, meseriași, intelectuali, femei și bărbăți, vîrstnici și tineri, au afirmat solidaritatea tuturor românilor în jurul celei mai mari probleme din istoria poporului, voința lor nestrămutată de unire. Aceleași gânduri și năzuințe de libertate, dreptate și unitate, care uniseră în secolul al XIX-lea în timpul evenimentelor cruciale de la 1848, 1859, 1877, contopeau în 1918 cărturarii țării cu poporul în scopul realizării unității statale.

La 1 Decembrie 1918 s-au strîns la Alba Iulia, pe cîmpul lui Horea, peste 100.000 de oameni, muncitori, țărani, intelectuali, meseriași, veniți să consfințească actul legitim, obiectiv și progresist de încheiere a procesului de formare a statului național unitar român. La adunare erau prezenți 1.228 de delegați, aleși prin vot de cercurile electorale sau de organizațiile politice și de instituțiile românești din Transilvania, printre care oameni politici și fruntași ai mișcării naționale. Au fost prezenți 150 de delegați ai social-democrației române, reprezentînd aproape 70.000 de muncitori organizați, alături de maghiari, germani și de alte naționalități. În rândurile participanților s-au aflat scriitori, ziariști, ca Emil Isac, Ion Clopoțel și mulți alții.

Înainte de deschiderea Marii Adunări Naționale Constituante, delegații organizațiilor muncitorești au ținut o consfătuire în care a fost adoptată o rezoluție specială privind poziția social-democraților în care se arăta: „Expres, accentuăm deci dorința ca toate forurile și instituțiile noastre socialiste internaționale să sprijine și să asigure contopirea și unirea poporului român cu România”.

Adunarea de la 1 Decembrie 1918 a adoptat istorica „declarație de la Alba Iulia”, prin care Marea Adunare Națională a proclamat solemn „Unirea Transilvaniei și Banatului cu România pentru toate veacurile”. Salutînd înfăptuirea unității statale a României, în Declarația Comitetului executiv al Partidului Socialist și al Comisiei generale a sindicatelor din România se arăta: „Ca socialiști români internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum, și respectăm legămintele de unire hotărîte... România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mâine”.

Actul istoric al Unirii Transilvaniei cu țara a fost salutat cu entuziasm și de fiii naționalităților conlocuitoare care au intrat în componența statului național român. Astfel, în ianuarie 1919, oamenii muncii de naționalitate germană din Transilvania, întruniți la Mediaș, au hotărît în unanimitate recunoașterea Unirii Transilvaniei cu România. Aceeași atitudine au adoptat și șvabii din Banat, care întruniți în congresul de la Timișoara, din august 1919, și-au exprimat dorința unirii lor cu România. O poziție identică a avut populația evreiască din Transilvania.

Referindu-se la marele eveniment de acum 60 de ani care a marcat înfăptuirea statului național unitar român, secretarul general al Partidului Comunist Român, to-

varășul Nicolae Ceaușescu, arăta: „Acest moment epocal din istoria poporului nostru a deschis noi perspective atît dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cît și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărîrii de a-și făuri o viață demnă, liberă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii”.

REALIZAREA statului național unitar a fost expresia unei necesități legitime. Condițiile vitrege ale dominației străine au întîrziat realizarea acestui deziderat, a acestei cerințe obiective pentru dezvoltarea economico-socială a poporului nostru. Actul Unirii nu a fost o întimplare, rezultatul unor momente conjuncturale, ci rodul luptei maselor largi populare, hotărîte să facă totul pentru a se uni într-un stat unitar, conștiente că numai în acest fel își puteau deschide calea spre progres, spre afirmarea, cu drepturi egale, în rîndul celorlalte popoare și națiuni ale lumii. Unirea n-a putut rezolva toate problemele sociale și naționale, n-a împlinit toate așteptările maselor largi populare luate apăsător pentru noi condiții de viață, pentru relații egale între toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Așteptările maselor muncitoare n-au putut fi realizate în România, ca de altfel și în alte țări, datorită faptului că cercurile conducătoare, clasele dominante, care în anumite împrejurări au jucat un rol istoric în dezvoltarea socială, au avut limitele lor și în nici un caz nu concepeau ca puterea să fie predată poporului. Clasele dominante au considerat că unirea le deschide noi posibilități de consolidare a privilegiilor lor, de exploatare a maselor populare, fără deosebire de naționalitate. Aceasta a pus sarcini deosebite în fața forțelor progresiste, a mișcării muncitorești, revoluționare. Este incontestabil că înfăptuirea statului național unitar a dat un nou și puternic impuls mișcării progresiste, revoluționare, a întărit forțele clasei muncitoare, a deschis

calea unității dintre muncitori, țărani, intelectuali, dintre toți fiii patriei care doareu ca România să se dezvolte în cadrul statului unitar, pe o cale democratică, ca problemele sociale să fie rezolvate în folosul maselor populare. A revenit Partidului Comunist Român, orînduirii socialiste, misiunea istorică de a soluționa problemele fundamentale ale societății românești în interesul întregului popor.

În perioada interbelică, clasa muncitoare sub conducerea Partidului Comunist, forțele democratice, progresiste, au organizat mari acțiuni greviste și demonstrații împotriva politicii claselor guvernante și a monopolurilor străine, s-au ridicat cu hotărîre împotriva pericolului fascismului și a războiului, au militat pentru o politică de prietenie cu țările vecine, au desfășurat o intensă activitate pentru unirea forțelor progresiste, antifasciste, în lupta pentru libertăți democratice, pentru o politică națională de deplină egalitate în drepturi a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru salvarea independenței și integrității teritoriale a României.

IN August 1944, prin răsturnarea dictaturii militar-fasciste, s-a deschis calea eliberării definitive a României de sub dominația imperialistă, s-a inaugurat epoca unor profunde transformări revoluționare, democratice în societatea românească, a împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională, pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale, a dreptului sacru al poporului român de a fi stăpîn în propria țară. În acest amplu proces de transformări social-economice, a cunoscut o profundă realizare omogenizarea societății, a fost lichidată exploatarea omului de către om. Socialismul a lichidat înapoieria economică moștenită de la orînduirea capitalistă, făurind o industrie națională puternică și modernă. Industrializarea socialistă a imprimat un puternic dinamism întregii economii, întregii societăți, a stat

și stă la baza valorificării superioare și intense a potențialului material al țării, creșterii avuției naționale. România realizează astăzi o producție industrială de 40 de ori mai mare decît în 1938, anul de vîrf al dezvoltării economice în perioada antebelică. Rezolvarea problemei agrare, înfăptuirea cooperativizării și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a agriculturii socialiste au deschis calea progresului continuu, producția agricolă depășind astăzi de 3 ori pe cea a anului 1938.

ROMÂNIA de azi înfățișează imaginea unei țări socialiste în plin avînt. Se dezvoltă în ritm înalt economia națională, se obțin succese istorice în făurirea noii baze tehnico-materiale a societății. Cresc continuu venitul național și, pe această bază, nivelul de trai al poporului, țelul suprem al Partidului Comunist, esența însăși a orînduirii socialiste. Învățămîntul, știința și cultura se afirmă ca factori de seamă ai progresului general, îmbogățesc necontenit cu noi valori patrimoniul spiritual al poporului. Au fost ridicate pe o treaptă superioară tradițiile umaniste și revoluționare ale culturii românești, s-au creat noi valori științifice, literar-artistice, contribuind la ridicarea nivelului general al cunoașterii, la educarea socialistă a maselor. Se dezvoltă și se întărește unitatea social-politică a întregului popor, pe temelia comunității intereselor și aspirațiilor tuturor claselor și categoriilor sociale — muncitori, țărani, intelectuali, oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate — sub conducerea Partidului Comunist Român. Dezvoltarea continuă a democrației socialiste, asigurarea participării permanente a întregului popor la conducerea vieții economice și sociale stimulează energiile creatoare ale maselor largi.

În spiritul concepției revoluționare a socialismului științific, Partidul Comunist Român acționează consecvent pentru ameliorarea rolului națiunii și al statului nostru național independent, considerînd drept supremă sa îndatorire patriotică întărirea independenței și suveranității naționale. Pe baza politicii naționale principale a partidului se întărește continuu unitatea întregului popor, frăția tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în lupta pentru progresul patriei comune. „Avem într-adevăr mindria să afirmăm — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — că am rezolvat problema națională, am înfăptuit egalitatea în drepturi pentru toți cetățenii — așa cum puține state au făcut-o pînă acum”.

Toate acestea se înscriu în bilanțul strălucitelor succese cu care poporul nostru întîmpină jubileul făuririi statului național unitar, ilustrează cu mare forță de convingere că Partidul Comunist Român își îndeplinește misiunea de stegar al intereselor fundamentale ale poporului.

Pe plan extern, România se afirmă tot mai puternic în lupta pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte, pentru instaurarea păcii, securității și colaborării între popoare, participă activ la diviziunea internațională a muncii, la schimbul de valori pe plan mondial.

Întreaga politică internă și externă a țării poartă amprenta clocotitoare activității a tovarășului Nicolae Ceaușescu, personalitate prodigioasă a lumii contemporane — activitate caracterizată prin imbinarea rigurozității științifice cu cutezanța spiritului revoluționar, cu marea dragoste de oameni, cu un profund umanism comunist. Această abnegație, devotament față de cauza poporului este ilustrată plenar de recentele întîlniri ale secretarului general al partidului cu reprezentanții oamenilor muncii, ai armatei.

La șase decenii de la înfăptuirea idealului unității naționale, poporul nostru întîmpină glorioasa aniversare nu numai cu împlinirea misiunilor și năzuințelor generațiilor trecute, dar mult depășite de prezentul patriei noastre socialiste, libere și independente în care poporul stăpîn pe destinele sale, unit, pășește în rîndul popoarelor iubitoare de pace și libertate pe noi trepte ale civilizației socialiste.

Ion Ardeleanu

CONVOCARE

Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizației omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine. Ne-am trezit din somnul de multă vreme și trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, principiul consacrat acum prin evoluțiunea istorică, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de-acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră și-au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rândul nostru acum. Națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvîntul său hotărîtor asupra soartei sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă, el este clar așteptat, pentru că la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunica puiul vieții economice între Apus și Răsărit, să se poată înfăptui ordinea și neamurile preimproaură să li-se procure signa trebuitoare la munca binecuvîntată spre desăvîrșirea umană.

Adunarea Națională

a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cea mai istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminică în 15 Noembrie v. (1 Decembrie s.l.n.) a. c. la orele 10 a. m.

La adunare vor lua parte: 1. Episcopii români din Ungaria și Transilvania. — 2. toți protopopii în funcțiune al celor două confesiuni românești. — 3. câte un exmă al fiecărui Comisariat și Capitu. — 4. câte 2 exmăi ai societăților culturale (Asociațiune, Fundul de teatru, Asociațiune Arhivă, etc.). — 5. câte 2 exmăi din partea fiecărei reuniuni femești. — 6. dela fiecare școală medie (gimnasiu, școală reală), apoi dela fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă câte 1 reprezentant al colegiului profesoral. — 7. câte doi delegați dela fiecare reuniune învățătorească. — 8. garda națională va fi reprezentată prin câte 1 ofițer și 1 soldat din fiecare secțiune comitatensă. — 9. câte 2 delegați dela fiecare reuniune de meseriași. — 10. delegații partidului socialist democrat român, ca reprezentanți ai muncitorimei organizate. — 11. Tinerimea universitară prin câte 2 exmăi ai săi și în fine — 12. Fiecare cerc electoral, în care locuiesc români, va trimite câte 5 reprezentanți (delegați).

Suntem conștienți, că afară de cei, cari vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate păturile sociale ale națiunii noastre la aceasta istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru poate pentru vece, se va prezenta înșuși poporul românesc în număr vîndic de cauza mare și sfîntă. Se vor lua îngrîjiți, ca toți cei veniți să fie adăpostii și să fie păziți în consacrarea celor ce se vor hotărî.

Biroul Consiliului Național a făcut toate pregătirile de lipsă pentru reușita adunării, iar frații Români de pretutindeni sunt rugați să dea și ei tot ajutorul.

Înaintea de începerea adunării se vor face rugăciuni în cele două biserici din Alba-Iulia, cea ortodoxă răsăriteană și cea greco-catolică.

Toate informațiunile mai departe se dau din partea biroului Consiliului Central Național Român din Arad.

Fii tare neam românesc în credința la, călci țară se aproprie ceasul mîntuirii tale.

Amin și Doamne ajută!

Arad, 7/20 Noembrie 1918.

Marele Sfat al Națiunii Române din Ungaria și Transilvania.

Dr. Gheorghe Crișan,

secretar.

Dr. Ștefan C. Pop,

prezident.

Convocarea Adunării de la Alba Iulia

„Noi vrem să ne unim cu Țara!”

A VORBI despre Alba Iulia binărilor înseamnă a cunoaște vîrsta frămîntată a neamului acesta ce-a ars de-a lungul vremii în aceeași flacără a iubirii de pămînt și Țară deopotrivă cu doina și dorul, cu munca și veghea la hotare.

Spunîndu-i numele — Apoulon. Apulum, Bălgrad, Alba Iulia, spui mărturia trecutului zbuciumat, încărcat de glorie al strămoșilor care au avut în iubirea de glie cuvîntul cel mai drag pe care l-au transmis din tată-n fiu curat și neîngenunchiat, spui PRIMA UNIRE a celor trei țări românești sub sceptrul voievodal al lui Mihai Viteazul; spui cumplitul supliciu la care au fost supuși conducătorii răscoalei de la 1785, Horia, Cloșca și Crișan, — „martiri ai suferinței românești”.

Ascultînd-o cu inima, auzi ca un șuvoi puternic un strigăt mare: „Noi vrem să ne unim cu țara!” ce vine din Cîmpia Blajului, din singele celor peste 40 000 de oameni ce-n frunte cu Avram Iancu, Ion Buteanu, Bariț, Balint, Papiu Ilarian, Axente Sever, Ci-pariu și-alții alți revoluționari, cereau desființarea iobăgiei, egalitatea în drepturi a populației române din Transilvania cu celelalte națiuni. Dar mai mult ca orice, astăzi cînd pronunți numele localității Alba Iulia, gîndul te duce cu șazece de ani în urmă, cînd aici, pe pămîntul străbun al gloriei eterne, Poporul a votat Unirea, — Unirea cea Mare cu Patria mamă — marele ideal, după jertfe de secole, întregind biografia fierbîntă a numelui de Țară. Nu numai la Alba Iulia, ci pe tot pămîntul Transilvaniei oamenii din orase și din cele mai îndepărtate cătune vorbeau de ziua Marii Uniri. Intellectuali explicau poporului însemnătatea zilei ce avea să vie, ziarele vremii, prin cuvîntul scris, țineau trează flacăra fierbîntă a Unirii.

— Apelul „Veniți la Alba Iulia” imprimat pe foi volante și exemplare din ziarul „Unirea” — își amintește pensionarul dr. CORNEL CRIȘAN, născut în comuna Teiuș, acum aproape optzeci de ani — era citit peste tot, cu glas tare, explicat pe înțelesul oamenilor, distribuit pe comune... Împreună cu Pop Ștefan, Onciu Ștefan, Rișa Wilmos, cu trăsura țaranului Dumitru Marcu, am plecat prin comunele Beldiu, Meșereac, Leoriuț, Rădești, Gîrbova, Stremț, Lopădea Veche, Geoagiu, Cetea, Benic, Gorda de Sus, Mesentea, Gorda de Jos, Oiejdea, Sintimbru, Goltiu, Coșlariu, mîndri că eram și noi o solie a poporului... Peste tot eram primiți cu inima deschisă. Nu era o dorință mai vie atunci decît ca la Marea Adunare să se facă unirea întregului neam românesc într-un singur stat. Oamenii ne rugau să intrăm în case, să-audă și copiii și nevetele și moșii cu urechile lor, să nu uite niciodată.

Inima fiecăruia era stăpînită de o chemare sacră. Ferestrele tuturor caselor erau iluminate noaptea pînă tîrziu. — Așa a fost și atunci în noaptea dinaintea Unirii — ne mărturisea învățătorul pensionar LUCIAN MUNTEANU în vîrstă de 83 de ani, născut în satul Cricău, un om de statură mijlocie, cu ochi albaștri, pătrunzători și incredibil de vioi pentru această vîrstă, pe care-l poți întîlni urcînd și coborînd Cetatea Albei Iulia, evocînd urme și pași. Atunci, noaptea nu dormea nimeni. Numai copiii mici de tot din leagăn. Toată lumea din satul Cricău se pregătea. Pe la casele lor erau găzduiți țărani din satele Tibru și Craiva, ce veneau de pe dealuri și văi de cu noapte. Să fie toți laolaltă, să pornească odată, să nu rămîna în urmă. Să fie de față. Era iarnă. Ninge și viscoala. În case locale cu oaspeții lor își depăneau amintirile, suferințele lor trecute. Gîndul le era la ziua Unirii. Și cîntau balade și simțeau în sufletul lor cum cad cătușele. Cele trei sate au scos, din adîncurile încăperilor și bisericilor, drăpele tricolore, țesute din lînă și păstrate cu multă taină, din tată-n fiu, de la revoluția din 1848. În satul Cricău erau gata de plecare peste 2 000 de oameni. Purtau brîu și diagonală tricoloră, iar nevetele și fetele, panglici. Plecarea s-a fixat pe ceas în ziua de 1 Decembrie 1918. Nu mai văzuse satul atîta cîntec, atîta bucurie, atîta speranță. Sosiți în drumul Zlatnei, drum ce cobora din Apuseni, a trebuit să ne oprim. Treceau moșii! Deși nouă ni se alăturaseră și satul Ighiu, Ighiel, Telna, Șard, ei erau mai mulți. Veneau neconținți și ne-am întretăiat și ne-am unit rîndurile. Ei veneau de la Albac, Lupșa, Vidra, Bucium, Roșia Montană, Cărpiniș, Abrud, Almaș... Moșii cîntau mai mult marșul lui Iancu, cîntec moșești. Erau îmbrăcați în alb. Cu sumane și cioareci groși. Aveau străiți țesute din lînă. Pe la 8 dimineața am ajuns în Alba Iulia. Nu mai nin-

gea. Nu mai viscoala. Cerul se domolise pentru un timp. Am văzut mulțimea de oameni acoperind tot Platoul pînă sus, în vii.

Era suflarea toată un suflet de albine

ÎN GARA Teiuș, unul dintre marile noduri de cale ferată, au început să vină trenurile cu participanți la Unire.

— Mergeam de-a lungul peronului — revine pensionarul Cornel Crișan — și am întîlnit un fost coleg de școală Letowschi Ferdinand, care era schiop. La un moment dat îl aud: „Ui, ce-i aici! Ce lucru mare se întîmplă! Ce lucru mare! Ce lucru frumos o să fie la Alba Iulia miine. Merită poporul. Merita de mult!” Își făcu apoi apariția un tren lung și plin. Răsunau cîntec, se fluturau drapele. Oamenii au coborît în stație și pe peronul gării s-a incins hora. În mijlocul ei am vă-

sat, ce locuiește în municipiu, aproape de centru... „O, zice dînsul! Pe atunci aveam 27 de ani. Una dintre întîmplările din prezilele Unirii îmi stăruie și acum în minte, ca o lumină puternică. Pe Poarta a treia a Cetății flutura steagul străin. L-am privit îndelung și m-am hotărît dintr-o dată să fac ceva pentru ziua mult așteptată. Trebuia neapărat să-l dau jos. Știam că-i păzit din clădirea învecinată. Dar nu mi-a mai păsat. M-am strecurat, pe lîngă zid, pe coate și cu mare greutate am ajuns pînă la celula lui Horia. Aveam steagul românesc la îndemînă, foarfecă de tăiat sîrmă. Dintr-o strînsătură a miinilor am tăiat împletitura de sîrmă cu care era legat și steagul a căzut. În locul lui am legat tricolorul. În timpul asta a început să se tragă cu pușca. Dar mie nu-mi mai păsa. Vedeam tricolorul filfiind și mi-au dat lacrimile. M-am rostogolit pe pia-tră pînă am ajuns în Celula martirilor de la 1784, unde am rămas pînă seara cînd pe întuneric am reușit să

pe intrate pentru totdeauna în istoria patriei române.

Tinerețea unui oraș bimilenar

ALBA IULIA este astăzi ca o inimă tinăra. Și, ca să auzi bătăile acestei inimi de Țară, e deajuns să urci în Orașul de Sus, adică în Cetate, pe Platoul Romanilor și să fii martorul unor transformări radicale, posibile doar prin construirea socialismului în patria noastră, care a împlinit năzuințele fierbinți ale maselor care au făurit cu 60 de ani în urmă UNIREA. Aici respiră adevăratele dimensiuni ale Unirii. Istoria nouă a orașului care pînă aproape de anii 1956 avea o populație doar de 18 000 de locuitori, o industrie slab dezvoltată ce consta din cîteva ateliere meșteșugărești. O moară — Iohava —, o fabrică de încălțăminte — Helia —, o tăbăcărie — Casium —, o

Alba Iulia, azi

zut un tînar înalt, voinic și frumos. Era precum un dorobanț. Avea tricolorul în mină. Se cînta „Hora Unirii”, apoi „Deșteaptă-te române”. În uralele acestea, s-a auzit o rafală de mitralieră, trasă de sus, dintr-o încăpere de deasupra restaurantului gării. O rafală scurtă. Tînarul cu steagul a fost lovit din plin, dar n-a căzut, nici n-a lăsat steagul din miini pentru un moment. Doar s-a lăsat într-o parte să-l poată lua altul. Lucru ce s-a și întîmplat. Și el a rămas pe spate, pe brațele mulțimii din vagon. Nimeni nu știa de unde s-a tras, cine a tras. Asta s-a aflat tîrziu. Tînarul care a fost împușcat era Ioan Arion din comuna Aghiere, județul Cluj. Primul martir al Unirii.

În răstimpul acesta se pregăteau de plecare și satele de dincolo de Mureș, de la Aiujd, Simba (actuala Dumbrăna), Șeușa, Oarda, Berghiu, Hanig, Toțoi. Fiecare comună avea traseul fixat, pentru că se retrăgeau încă armatele germane.

— La un moment dat — spune învățătorul IOAN ȘERDEAN, de aproape optzeci de ani, născut în satul Limba — în calea coloanei noastre a apărut un ofițer neamț călare. Simion Drăghici, un om din partea locului, a pus mîna pe dirlogi, a făcut semn ofițerului să-i dea pistolul. Ofițerul încremenise. Dar mulțimea nu i-a făcut nimic. L-a lăsat să treacă mai departe. Erau de față și învățătorii Ioan Bucur, Emil Bran, Ioan Ceuca... Un lucru care se petrecea mereu e acela că toată mulțimea cînta. Cuvintele cîntecelor se păstrau cu sfințenie, precum drapelele românești. Cînd am văzut, în dimineața lui 1 Decembrie atîta tricolor, atîtea steaguri și briie tricolore, am crezut că-i o grădina mare cu pomi înfloriți, care de care mai mîndru. Erau proaspăt toarse, vopsite, țesute. Să strălucească cît mai departe. Cînd ne-am apropiat de Alba, eram cu zecile de mii. Un furnicar adevărat, dar în care fiecare ne cunoșteam locul, terenul pe care să luăm parte la marea hotărîre.

La Alba Iulia, în acest timp, viața consemna un act de mare curaj al unui om simplu, întors de pe front și înscris imediat în garda națională. E vorba de ZAHARIA STURZA, om astăzi la 88 de ani, foarte energic, născut în Abrud-

mă strecor la ai mei. Vă inchipuiți ce bucurie mare pe oameni! Tricolorul strălucea. Așa-l vedeam toți. Așa mi-a rămas în minte.”

Și a fost ziua cea mai lungă...

ÎN „Îndemnări pentru ținuta publică” se specifica: „Toate comunele trec prin piața orașului, vor fi puse în coloană... Apoi mergînd prin cetate în ordinea dată, se vor așeza pe Cîmpul cel Mare, unde li se va arăta locul”, iar în „Programul Adunării Naționale constituante a națiunii române din Ungaria și Transilvania ce se va ține la 1 Decembrie 1918”, printre altele se stipula: „La orele 10 dimineața are loc deschiderea Adunării în sala Casinei militare din Cetate”, apoi va avea loc „Cetirea rezoluțiunii, votată și propusă prin Conferința prealabilă a Marelui Sfat Național...” „Se va explica poporului, de pe tribune, însemnătatea istorică a zilei, iar de pe tribuna prezidială din centru se va citi rezoluția Constituantei”.

Afară, pe cîmp mulțimea atît de mult frămîntase zăpada încît au transformat-o într-o mocirlă. Ceasul a bătut ora 11. În acest timp s-a deschis o fereastră de la Sala Unirii și s-au auzit cuvintele mult așteptate: „S-a hotărît în unanimitate...” apoi, pe tribuna centrală s-a citit rîspicat: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie — 1 decembrie 1918, decretăză Unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii cu ROMANIA”.

Din Muzeul Unirii de la Alba Iulia, dintr-o secțiune a lui, de la etajul al doilea mă fixează aparatul de fotografiat al lui Samoilă Mircea — ce-a imortalizat imagini de la Marea Adunare și toate se adună, se contopesc în portretul unic al iubirii de țară, iar Sala Unirii, biroul la care s-a semnat actul Unirii, e ca un pergament sfînt, de la care se aude încă freamătul acelor cli-

fabrică de spirt. Și cam atît. Aici, pe bună dreptate, ai sentimentul unui oraș modern, în care întîlnești blocurile zvelte și silueta nouă a Casei de cultură, construită pe locul în care era amenajată una dintre tribunele de lemn de pe care s-a citit Proclamația Unirii; în care întîlnești frumusețea noului Complex hotelier ce va fi dat în curînd în folosință. Aici, în Cetate, pe bulevardul Transilvania și pe atîtea alte străzi, peste 7 000 de apartamente adăugă pagini noi biografiei unei așezări bimilenare — în care hărnicia oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, pasiunea, dăruirea și devotamentul lor sînt coordonate zilnice ale noilor constructori, ale energiiilor descătuse, puse în slujba patriei dragi.

În Orașul de Jos, de asemenea, cu fiecare zi ce trece, se schimbă peisajul arhitectonic. Dacă pînă mai ieri se vorbea despre un centru al Albei Iulia cu case mici, înghesuite în jurul unui parc, astăzi aproape totul e schimbat. Au apărut blocuri noi cu mai multe etaje și sute de apartamente, noua clădire a C.E.C.-ului, hotelul nou „Transilvania”, iar în prezent se ridică un local administrativ nou. Enumerările ar putea continua. Socialismul a schimbat radical condițiile de muncă ale celor peste 45 000 de locuitori cît are orașul în prezent. Români, maghiari, germani formează o uriașă familie. Oamenii muncii din județul Alba realizează acum în numai 6 zile și jumătate întreaga producție industrială a județului din 1938. În județ există 9 case de cultură, 68 cămine culturale, 5 cluburi muncitorești, 4 cluburi ale tineretului, 6 biblioteci documentare de renume mondial, 68 biblioteci comunale, iar în rețeaua de învățămînt pe lîngă școlile românești de toate gradele funcționează 7 școli și 28 de secții cu limba de predare maghiară și 29 de secții cu limba de predare germană; zeci de formații artistice de amatori participă la cea de a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României”. Așa încît visul de veacuri l-a dus cu adevărat la o deplină împlinire socialismul.

Ion Mărgineanu

Veacuri de luptă și împliniri

Zalău

STRĂVECHE și statornică vatră românească, Sălajul sau Țara Silvaniei, cum numeau aceste meleaguri mai bătrîni generațiilor trecute, dovedește cu fapte demne de orice epopee frumusețea trecerii sale prin vremuri și prin lume laolaltă cu țara, năzuind, luptînd, rareori bucurîndu-se. Asuprirea socială și națională apăsa greu viața urmașilor lui Gețu și Menumorut. Din Sălaj s-au ridicat bărbați viteji și luminați care au aprins în sufletele oamenilor de pe aceste rodnice meleaguri strămoșești flăcările mai binelui zilei de mîine, ale credinței în izbîndă. Pavel cel Mare din Voievodeni, Ilie cel Mare din Almaș, Mihail din Ceh și încă destui alții au luptat împotriva împilării, în fruntea maselor populare, în crîncena răscoală de la Bobilna. La Guruslău, nu departe de Zalău — orașul de reședință al județului Sălaj — cu 375 de ani în urmă, Mihai Viteazul a dobîndit o strălucită victorie, dovedind că libertatea și unitatea națională a românilor fac parte din credința noastră, că țările și împărățiile lumii aceleia trebuie să țină seama de ele. Din Sălaj s-a ridicat Simion Bărnuțiu, ideolog și conducător al revoluției burghezo-democratice din Transilvania, Alexandru Papiu Ilarian, Iacob de Leu și alți bărbați, luptători alături de Avram Iancu pentru izbăvirea poporului împilat de asupritori. Înfăptuirea statului național român la 1859, războiul de independență din 1877—1878 au fost salutate ca evenimente cruciale și de locuitorii plaiurilor Țării Silvaniei. Sălajenii n-au fost „străini” nici față de mișcarea memorandumistă din 1892. Entuziaste și demne de menționat au fost faptele sălajenilor din acel an, al cărui vibrant simbol e astăzi în inimile tuturor. Cei peste 100 de delegați la Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie de la Alba Iulia au dus cuvîntul și vrednica hotărîre a românilor din Zalău, Șimleu Silvaniei, Jibou, din toate satele Sălajului în favoarea unirii Transilvaniei cu România.

Cîțiva dintre bărbații de încredere ai românilor din Sălaj care au contribuit la înălțarea din temelie, la 1 Decembrie, în Alba Iulia a columnei Unirii noastre pe vecie, mai trăiesc și astăzi. Ioan Breban, din Lupoaia, Traian Căprariu, din Fetudia, Ioan Petruca, născut în Aghireș-Zalău, Ambroziu Demble, din Buciumi, George Petruca, Nicolae Ciocan, din Bobota, Petre C. Micu, din Ileanda, Leontin Gheorghiu, născut în Terebești, Alexandru Bohățiel, din Supurul de Sus, Petre Borzescu, din Cehei-Șimleu Silvaniei sînt martorii aceluia epocal eveniment, martori la care am ajuns cu sprijinul unui alt inimos fiu al Sălajului, mult mai tînăr, desigur, Doru E. Gorun, cercetător la Arhivele statului din Zalău.

CONVINȘI că asemenea evenimente nu se uită, că cele petrecute cu 60 de ani în urmă la Alba Iulia pe Cîmpul unde Horea a fost tras pe roată pentru că a luptat împotriva asupritorilor pentru mai binele poporului său, adunarea aceea mare, nesfîrșit de mare, au rămas întipărite în inimile și-n mințile lor — i-am solicitat și ne-au răspuns, nu povestind ca pe un basm cele văzute și auzite, ci retrăindu-le aievea, cu lacrimi în ochi, cu emoție, cu voci cînd stinse, cînd prinse de freamăt, cu bucuria că au fost acolo, acolo la Alba Iulia unde s-a înfăptuit Unirea, visul de aur al tuturor fiilor patriei, fericiți că noi, cei de astăzi, dorim a-i asculta.

GEORGE PETRUCA, profesor pensionar: „Sfîrșitul războiului m-a găsit la Budapesta unde eram student al Facultății de Latere și Filosofie. În septembrie 1918 m-am reîntors în Sălajul natal și m-am stabilit la Jibou, în casa doctorului Bozac, omul care mi-a pus pentru prima oară tricolorul în mină spunîndu-mi că nu peste multă vreme vom trăi cu toții în lumina lui. Am participat la constituirea consiliilor naționale din Jibou și din așezările din jurul orașelului. La sfîrșitul lui noiembrie am fost ales delegat la marea adunare de la Alba Iulia. Eram mîndru că mi se încredințase o asemenea misiune, cu atît mai mult cu cît știam că-i voi reprezenta nu numai pe cei care m-au ales ci și pe moșii și strămoșii mei care au tras în jugul nevrednic al asupririi. Prezența la marea eveniment istoric petrecut cu 60 de ani în urmă pe Cîmpul lui Horea, la Alba Iulia, a fost pentru mine cea mai măreață clipă pe care am trăit-o în cei 84 de ani de cînd m-am născut. După Unire, însă, nădejdiile noastre au cam pălit, guvernele care s-au tot petrecut la conducerea treburilor României uitînd să împlinească ceea ce noi, poporul, am hotărît la Alba Iulia și mai înainte și mai apoi. Uitaseră că ne erau îndatorați pe viață, că țara, România, era a noastră. A venit și acel septembrie 1940 cînd și noi sălajenii am fost ruși din trupul României prin voia dușmanilor și din porunca lor, cînd a trebuit să reaprindem iarăși tăciunii luptei pentru libertate și independență și unire și să-i purtăm în suflete ca pe niște făclii. Fără îndoială, Eliberarea țării de sub jugul fascist, anularea aceluia odios verdict ne-a așezat pentru totdeauna la locul nostru între țările lumii, ne-a dat deplină încredere în ziua de mîine. Fără acel August 1944, Unirea n-ar fi fost

deplină, pentru că, lucru ce se poate dovedi cu milioane de fapte, numai sub conducerea partidului comunistilor, țara noastră, România, a început să înflorească cu adevărat, omul a ajuns să fie socotit om, tineretul să poată învăța în voie și fiecare în limba lui”.

PETRE C. MICU: „În dimineața zilei de 1 Decembrie se făcuse un timp frumos, cu cer senin și soare strălucitor, anume să poată sărbători parcă și natura marea act de voință al poporului din Transilvania. Mii de oameni înaintau spre cetate, pătrunzînd prin poarta lui Mihai Viteazul, pe sub falduri tricolore și de acolo pe Cîmpul lui Horea. Și am făcut Unirea. Am făcut-o pentru că am crezut în ea, pentru că ea a fost cea mai sfîntă datină din toate datinile noastre. Ea a fost credința noastră de veacuri. Cînd ne închinăm, ne închinăm României. Țara era pentru noi și Dumnezeu, și leagăn, și mormînt, și mamă, și tată. Dacă cineva ar fi cerut ca preț al Unirii viețile noastre, ni le-am fi dat strigînd Trăiască România! Nu aveam între ce alege. Mustea pămîntul de singele și de lacrimile noastre și ale moșilor noștri. Numai că eu sînt bătrîn și-mi place să spun adevărul: fața României s-a schimbat numai după adevărata ei Eliberare, după ce a devenit stăpînă pe ea, după ce au ajuns comuniștii la putere. Mă uit astăzi la holdele cooperativei din satul nostru și-mi umezesc ochii amintindu-mi de truda țaranului care-și lucra peticul lui de pămînt să aibă cu ce-și purta viața de azi pe mîine. Mă uit la casele în care trăiesc astăzi sătenii și-mi amintesc colibele de altădată. Mă uit la nepoții și strănepoții noștri care învață, care știu cît n-am fi reușit noi să învățăm în zece vieți. Mă uit la toate și-mi spun: cu adevărat aceste împliniri sînt pe drept rodul Unirii, rodul vredniciei poporului adunat între aceleași margini

de țară, în jurul aceluiași tricolor, urmînd cu credință partidul care ne-a adus lumina și belșugul, frumusețea acestor ani.”

IOAN BREBAN: „Din comuna noastră, din Lupoaia, am mers la Alba Iulia cinci bărbați. Pînă la Jibou, pe jos. Doar învățătorul Ioan Micu a fost dus cu căruța, că era invalid de război. El ni l-a arătat pentru prima oară pe George Pop de Băsești. Bătrînul era înfășurat într-o eșarfă tricoloră și prezența lui îmbărbăta lumea. Cînd, pe la amiază, noi, zecile de mii care așteptam pe Cîmpul lui Horea hotărîrea Marii Adunări Naționale, am aflat că Transilvania se unise cu România am izbucnit în urale. Nu, o așa bucurie nu se poate traduce în vorbe, nu-s cuvinte pentru așa ceva.”

PETRE BORZESCU: „Drumul pornea din Șimleu Silvaniei. Țineam legătura cu prietenul meu, Tiron Albani, care se afla în fruntea Partidului Social-Democrat din Ardeal și Ungaria. Noi, social-democrații, nu puteam lipsi de la acest mare eveniment al istoriei noastre zbuciumate. Unirea era și cauza noastră, a social-democraților pregătiți pentru orice sacrificiu. Așa simțeam, așa gîndeam și așa am înfăptuit Unirea învîrstindu-ne ființa în marea ființă a națiunii. Și acest lucru trebuie să se cunoască. După Unire n-am încetat lupta. Dimpotrivă. Pînă la victoria finală. Abia astăzi, sub conducerea Partidului Comunist Român, s-au împlinit dezideratele clasei muncitoare devenită cu adevărat clasă conducătoare în România liberă, independentă, suverană și prosperă”.

La fel ne-au vorbit și ceilalți participanți la Unire, ceilalți sălajeni care stau astăzi în jilțurile ce li se cuvîin din sfatul înțelepților. Și precum atunci, cu 60 de ani în urmă, au strigat într-un glas: „Vrem să ne unim cu Țara!”, așa „strigă” și astăzi: „Trăiască partidul comunistilor care au înălțat România pe culmile la care noi nici măcar nu visam în acele vremuri”.

INTR-ADEVAR, județul Sălaj, laolaltă cu țara, a cunoscut o dezvoltare fără precedent. Spre exemplu, față de anul 1968, anul înființării sale ca județ, producția globală industrială s-a triplat în 1975, urmînd ca la finele actualului cincinal să treacă de 11 miliarde de lei. Industrializarea s-a afirmat ca o forță motrice uriașă, cu adînci efecte, determinînd însemnate mutații calitative în munca și viața oamenilor de pe aceste viteze și harnice meleaguri. Numai în acest cincinal, grație politicii partidului privind dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor țării, Sălajul a primit investiții în valoare de peste 12 miliarde lei, care se vor materializa în peste 50 de noi obiective economice și social-culturale, amplasate în toate orașele județului. Față de numai 9700 de oameni cîți lucrau în industrie în 1968, în anul 1980 numărul acestora va trece de 38 000.

Sălajul renaște. Vizitele de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu pe aceste strămoșești meleaguri au fost deosebit de rodnice, indicațiile secretarului general al partidului prinzînd viață, determinînd o amplă mobilizare a tuturor oamenilor muncii, români și maghiari, uniți cu adevărat în muncă și idealuri, pentru înălțarea pe noi culmi de civilizație și bunăstare a patriei comune, România socialistă. Unirea își arată adevăratele roade.

Radu Selejan

Monumentul
lui
Simion
Bărnuțiu
(Zalău)

Primele zile ale Teatrului Național din Tg. Mureș

Teatrul din Ploiești

Două piese istorice

● REUNIREA a două nume de notorietate — Paul Everac și Teodor Mazilu — pe așful unui teatru este oricând prilej de superioară curiozitate și de certitudine repertorială. Acum, la Ploiești, cei doi autori sînt jucăți sub o emblemă festivă; ca un omagiu, la aniversarea a șase decenii de la formarea statului național român unitar, la 1 Decembrie 1918. Piese alese nu sînt noi și nici necunoscute. Este vorba de **Urme pe zăpadă** și, respectiv, **O sărbătoare princiară**, fiecare de cite un act. Montarea lor i-a revenit regizorului Brandy Barasch.

Într-un cadru auster, hibernal. Iși trăiesc ultimele zile din capul marilor răscoale țărănești de la 1784, Horea și Cloșca. Piesa ia astfel pulsul a două conștiințe de profil tragic. Moartea eroilor ne este cunoscută din istorie. Dramaturgul se ocupă de tulburarea ce precede dispariția celor doi. E bine spus tulburare? Da, pentru că în scenă, înțelegindu-l pe scriitor, regizorul ne arată oameni cuprinși de o mare strimtorare a existenței lor, iar na, fără apă și cu merindele pe sfîrșite, zadarnic așteptînd „să se desprimăvăreze”. Bine se conturează (scenic) cuplul, bazat pe o antinomie în interiorul aceleiași idei politice și morale, compus dintr-un ascet și vizionar, ce-și înțelege rostul dincolo de moartea pe care o simte foarte aproape (l-am numit pe Horea), și mai tînărul său tovarăș, Cloșcuț, cum îl alintă inuși conducătorul marilor răscoale a iobagilor transilvăneni. Regizorul a asigurat fizionomia de ansamblu a reprezentației printr-o bună distribuție a actorilor în roluri. În Horea, Dumitru Palade are prestația și stăpînirea de sine a unui mare strateg, o înțeleaptă răbdare și cumpănirea situației fără de leșire. Cloșca, mai neastîmpărat, cu singele invăpăiat, e jucat fără poză tragică, mai simplu, dar uncori cam superficial de Corneliu Ciupercescu. Ca întotdeauna, un punct de siguranță în reprezentație, actrița Eugenia Laza a îmbinat, de astă dată, șiretenia unei femei negustorese cu un sentiment complex, de adorare și vină, totul pe fondul stării contradictorii a celei care trădînd e totuși capabilă să înțeleagă și trădarea de sine.

Spectacolul decurge calm, adunîndu-se în ritmul unui ceremonial mioritic, adevîndu-se astfel pulsației interioare a lui Horea, personaj nobil, din stîrpea eroilor trașici, ce-și depășește timpul și chiar propria moarte. Am reținut tabloul final al venirii țărănilor pe urmele de zăpadă, tăcuta lor mohoreală, și, în fine, spasmul zguditor al celor ce i-au trădat pe eroi. Nu toate personajele ard la tensiunea necesară în spectacol, în totalitate însă avem o filă de istorie trăită cu simplitate și eleganță. Simplă și pregnantă este și scenografia lui Petre Săndulescu.

AL DOILEA text, scris în registru grotesc, dispus în diapazoane felurite, de la comicul macabru la surpriza tragică, propune spectacolul, înflorător în sine, al lipsei de demnitate, coborîtă în hrubele gesturilor criminale. Culoarea mobilelor are o diafană nuanță desuetă, ce contrastează cu sinuciderea pusă la cale. Apollonia, fiica unui nobil, a fost siluită de un iobag, în timpul răzmeriței, și din aceasta — fata a dispărut între timp — părinții se grăbesc să profite, obținînd o vizită, cu considerația de rigoare, din partea împăratului. Fata însă nu a murit, și nici nu dorește să dispară. Va fi însă silită să moară. În final, împăratul (lovitură de teatru) își trimite scuzele în locul rîvnitei vizite. Dar Apollonia „nu mai e printre noi”... Piesa e un bilci al cîinței mincinoase, jucat cu gesturi de un teatralism cabotin. Este o lucrare scrisă cu mult talent și cu meșteșug compozițional. Din păcate, actorii joacă fără controlul riguros al ideilor și al importanțelor nuanțe. Interpreta Apolloniei strigă, cu o voce ce o dezavantajează, cuvinte pe care conștiința eroinei le naște în substanță tragică, de un dramatism implicit. Cînd tace, Andrei Bursaci (Varga) transmite mai convingător ceea ce rostirea albă a textului nu i-a reușit. Dacă nu și-ar ieși cu atîta dezinvoltură din rol, Vera Varzopov (Iuliana) ar face o compoziție meritorie.

Ioan Lazăr

AVEM un nou Teatru Național, la Tg. Mureș, urbe unde instituția de artă scenică a fost creată în anul puterii populare. Emoționanta adunare festivă, în care s-a dat citire Decretului prezidențial de atribuire a titlului, a cuprins și un insuflețit spectacol de poezie realizat de artiștii români și maghiari. Prestigioasa trupă, reunind actori ce-o onorează de treizeci de ani și tineri din ultima promoție studențească, a fost aclamată de asistență, omagiu adresîndu-se unei echipe bogate în talente destoinice și mature în preocupări și realizări. Directorul, regizorul experimentat și prețuit care e Dan Alecsandrescu, își imparte sarcinile de conducere cu tînărul său adjunct, regizorul inventiv și dexter Kincses Elémer, conlucrarea din interiorul colectivului fiind armonioasă și fecundă. Sala mare a somptuoasei clădiri și sala mică, a Studioului, au acum afișe reprezentative. Amintim cu satisfacție că, de doi ani încoace, teatrul a lansat piese de Romulus Guga și Sütő András care au fost premiate recent de juriul scriitoricesc, iar unele din spectacolele sale i-au adus, din partea unor jurii teatrale, distincții de prim rang pentru opțiunile repertoriale, regie și artă interpretativă. Cum activitatea instituției înglobează și manifestări de interferență cu poezia și cu alte arte, și cum orașul are și o școală superioară de artă dramatică, dispunînd de o scenă proprie, se poate afirma că el tînde să se configureze și ca un veritabil centru de cultură teatrală.

PRINTRE trăsăturile caracteristice ale momentului actual al teatrului: o orientare repertorială serioasă și cultă, evitînd piesele facile ori subprodusele literare. Senzația dominantă e însă de eclecticism, superior desigur, reclamînd totuși o centrare a preocupărilor, cu o mai hotărîtă abordare a autorilor români însemnați (prin producțiile lor importante) și o mult mai decisă cercetare a altor literaturi contemporane. La conferința de presă, conducerea teatrului a informat că în planul viitorilor doi ani sînt incluse opere de Dumitru Radu Popescu, Teodor Mazilu, Marin Sorescu, Paul Everac, Sütő András, Dumitru Solomon, Romulus Guga, Kocsis István, ceea ce e, firește, un program făgăduitor. S-a vorbit și despre montarea unor piese românești de odinioară (semnate de Mircea Eliade, G.M. Zamfirescu, Felix Aderca) ceea ce, iarăși, e promițător; s-a amintit însă, în discuții, că unele titluri evocate călătorește, de la un an la altul, prin repertoriu fără să-și găsească finalizarea scenică. Mai cert s-ar cere să fie structurat și repertoriul studio-ului, despre care direcția are o idee clară — ca atelier de creație — și ea solicitînd însă o afirmare practică mai netă.

SERIOS, e teatrul și în ce privește modalitățile spectaculare, caracteristic fiindu-i sentimentul creator de tendință novatoare, cu propensiune spre o expresivitate modernă, în care echilibrul idelilor și formelor se realizează cu profesionalitate și, adesea, cu gust. Personalitățile regizorale și actoricescilor — sint așăși și valoroși colaboratori — diversifică notabil peisajul fiecărei stagiuni. Floriile unui geambaș de Sütő András, piesă istorică monumentală, în culori vii, dramă de dezbatere politică, inspirată din ecourile tirzii ale războiului țărănesc german, și Domnișoara Nastasia de G.M. Zamfirescu (aceasta la secția maghiară) impun prin frumusețe virilă și esențializare, prin sagacitatea demonstrației și suplețea convențiilor scenice, mai cu seamă prin exemplara orinduire compozițională (deși Floriile... se cantonează, în ultimele două tablouri, în static și discursiv, cu scăderi de ton), reliefind calitățile indiscutabile ale lui Dan Alecsandrescu. Moartea lui Tarelkin de A. Suhovo-Kobillin, comedie feroce, crescînd, printr-o ingeniozitate excepțională, spre proporții de simbol monstruos al unui sistem de arbitraritate absolută, poartă pecetea, astăzi de neconfundat, a lui Gheorghe Harag. Fedra de Racine, de un farmec suav, valorînd poezia clasică atît de riguros metronomizată cît și elementul pasional, însă decantat de înversunările patimii, îl așează, cu un gest interpretativ rezolut, bine gîndit, în centrul acțiunii pe Tezeu, întredesind în complicațiile erotice și firele politice, așa cum le urzește tiranul. Imperfecțiunile aparatului scenic folosit și triplarea finalului nu umbresc distincția regizorului Dan Micu, creator meditatînd, adept al clarității de cristal șlefuit, adică rezultantă a unei minuțioase elaborări. Interviu de Ecaterina Oproiu, spectacol de studio, cu o idee nouă față de montările anterioare, constituindu-se ca o interesantă suită de confesiuni dramatice ale femeilor chestionate de către o telereporteră, suferă de oarecare incoerență, pierde din vedere cuplul principal; se vede că tînăra regizoare Raluca Iorga-Mîndrîlă, alături cu chemare și intuiție a spațiului scenic, are nevoie a-și reface „digația” și a mai învăța să coordoneze actorii. Emigranții de Mrožek, conceput de tînărul Mihael Manolescu ca o claustrare chinui-

toare a doi străini ce-și fac reciproc viața imposibilă, brutalizîndu-se permanent, cu exasperare, e încărcat însă de amănunte neesențiale, fiind pe alocuri excesiv ca agresivitate și carent în ce privește comunicarea între cei doi parteneri. Noaptea pe asfalt de Theodor Mănescu (secția maghiară), dramă substanțială, de o actualitate impetuoasă, începe puternic, în întinerul misterios al unei șosele pustii, cu proiecția neașteptată a filmului colorat care va fi mobil dramatic în tot cursul acțiunii, trecînd apoi, din păcate, în conversații impersonale, întepenite, care agonizează pînă la sfîrșitul somnolent. E probabil o oboseală vremelnică a regizorului Hunyadi András, cunoscut ca un temeinic și laborios om de meserie.

ÎNCA O DATA, însă: chiar în reprezentațiile mai puțin izbutite se vedește grija pentru orînduirea scenică, limpezime a mesajului, personalizare a actorului. Trupa are actori admirabili, pentru toate categoriile de roluri, capabili să portretizeze și să semnifice în cele mai variate registre, să figureze omogen familii, grupuri, cupluri, mulțimi. Ceea ce-i lipsește acum acestei trupe — într-o măsură, nu în general — e rigoarea stilistică: se interpretează citeodată la limita primului strat de înțelesuri; se strigă mult și se șoptește indistinct, pe o scară relativ redusă a nuanțelor; se ritmează defectuos, unii fiind gata să dezmembreze întregul pentru a se face ascultați cu orice preț, singularizîndu-se în paguba și a rolului propriu, nu numai a celorlalți; se vorbește cu voluptate conversativă dar fără reflexivitate și se acționează lenes, pe traectoria convențională, în gestică elementară. Actorii care compun se și impun: Cornel Popescu (un ofițer de poliție în Tarelkin, un baron în Floriile...), Melania Ursu (în Fedra, doar parțial în Interviu), Farkas Ibolya (Domnișoara Nastasia), Mihael Gîngulescu (geambașul Kolhaas în Floriile... și Tezeu în Fedra), Borbáth Otilia și Tóth Tamás (în Noaptea pe asfalt), Livia Doljan (exceletă în rolul avocatei din In-

terviu) și Marinela Popescu (o fată în același spectacol, ca și în rolul Aricia din Fedra), Ion Fiscuteanu (conturînd riguros și neted rolul radicalului Nagelschmidt în Floriile...), jucînd cu un sarcasm conținut și cu un nerv deosebit jandarmul rus din Tarelkin, pierzînd însă autocontrolul și exhibîndu-se în Emigranții) — și nu numai ei. Atrag atenția printr-o scenicitate grațioasă, sau prin felul cum știu să-și concentreze toate mijloacele asupra a ceea ce e esențial în rol, tinerii Aurel Ștefănescu (Vameșul, cu un cap de ulu bolnav, în Floriile), Dan Ivănescu (subtilă și originală portretizare de funcționar aulic glacial și perfid, în Floriile), Micaela Caracaș (reușit debut, în Lisbeth Kolhaas, din Floriile), Adam Erzsébet (surprinzător de exactă și exemplar comunicativă, într-un rol mai restrîns, în reasa din Noaptea pe asfalt). Alții (Adrian Mazarache, Livia Gîngulescu, Alexandru Morariu) sînt în deficit la capitolul prim al dicțiunii, frazării, expresiei mimice, jucînd neingrijit și neatent față de partener, ori monocord (cum l-am văzut, de această dată, și pe Ferenczy Csongor). Figurația e mai todeauna personalizată. Scenografia e asigurată de artiști autentici (Mircea Matcaboji, Anna Tamás, Adorjani István, Edith Schranz-Kunovits) doar arareori în afara chestiunii (cînd e concepută diletant de regizorul M. Manolescu sau grăbit, meșteșugărește, de Teodora Dinulescu).

EN ANSAMBLU, un moment artistic bun al noului Teatru Național. Să fie o întimplare că nu erau destul spectatori în sălile unde am stat trei zile — dimineața, după prînz și seara? Să fie un efect al unei distribuiri inconsecvente, cu intreruperi îndelungi, a spectacolelor în programul săptămînal? Oricum, direcția instituției are tot dreptul să se neliniștească, mai ales că efortul creator ce-i angajează pe toți cei ce lucrează în teatru, merită un public pe măsură, săli pline și calde.

Valentin Silvestru

Un moment frumos al festivității din 24 noiembrie, de la Tg. Mureș: întreaga trupă a Teatrului Național, actori, regizori, scenografi, tehnicieni, muncitori de scenă, români și maghiari, sînt puternic ovaționați de public.

Idei și tonalități

■ Suita de emisiuni reunite sub titlul **România socialistă — Idealuri împlinite, 1918—1978** și-a găsit potrivita amploare și autentică tonalitate sărbătorească; gîndite ca niște adevărate monografii ale contemporaneității, transmisiunile reunes, rînd pe rînd, documentele prezentului și, mai ales, lasă să se rostescă vibrant glasurile țării. De fiecare dată, esențiale devin nu frazele generale, cunoscute, de legătură, ci măturile locurilor, căldura din cuvintele celor invitați în fața camerelor de luat vederi, ale oamenilor ce se exprimă simplu ori savant, eselistic sau în versuri. Căci ală-

turi de celelalte domenii ale muncii și vieții noastre cotidiene, arta și cultura au împărtășit și s-au oglîndit în seria de imagini aniversare.

■ Mulți dintre realizatorii de la radio, au învățat să stabilească înfîlțiri firești, amicale, dialoguri ce solicită interesul, participarea ascultătorilor; e o cucerire mereu confirmată în Radioprogramul dimineții, ca și în Orele serii. E un har al inteligenței și o indispensabilă condiție pentru stabilirea unui climat de reală comunicare, dar care trebuie conservate cu grijă, pentru a nu se pierde printre „spon-taneitățile” vizibil regi-

zate, doar de dragul joialității continue — plutea o astfel de primejdie, în ediția trecută a Clubului curioșilor.

■ Impun, prin ținuta intelectuală a selecției și prin calitatea traducerilor, momentele săptămînilor, de lirică străină, grupe sub același semn, sub același inspirat titlu: **Cîntec pentru planeta Pămînt**.

■ Piese istorice românești continuă să fie printre importante preocupări, printre centrele de greutate ale activității redactorilor radioteleviziunii (luni — **Marele rege Burebista de Boris Crăciun**, marți — **Inimi**

„Dueliștii“

ACEST film a obținut, anul trecut, la Cannes, Premiul „Opera prima“, iar în 1978, Premiul „David di Donatello“. Dar n-a scăpat de cițiva deștepti care au demonstrat că e o lucrare banală, monotonă, plicticoasă. Căci e vorba, timp de un ceas și jumătate, de doi ofițeri francezi de pe la 1800 care, timp de 14 ani, nu fac decît să se bată în duel. S-a mai reproșat că azi o asemenea problemă nu mai există și deci nu mai poate interesa pe nimeni.

Pare evident, nu-i așa? Și solid bazat pe fapte. Totuși, „nu-i așa“ deloc. Filmul nu-i monoton și, mai ales, este de o înfrorătoare actualitate.

Multe dueluri între acei doi ofițeri nu-s niciodată la fel. O dată ei se bat cu spada, altă dată cu pistolul, altă dată cu sabia, uneori călare, alteori pîndindu-se în pădure pe după copaci. Fiecare înfîlnire se termină altfel, și, totuși, cu aceeași îndrîjită hotărîre de continuare a luptei. Original, de asemenea, e că numai unul dintre adversari, Féraud (interpret Harvey Keitel), dorește ca acea sîngeroasă confruntare să dureze: singurul final, admisibil pentru el, e moartea celuilalt (a lui d'Hubert, interpret: Keith Carradine). Acesta din urmă detestă, din toată inima, cînoasele întreceri. Faptul că Féraud e fiu de fierar, pe cînd celălalt e de viță nobilă dă (nu prea mult), dar dă și un anume parfum de ură de clasă.

Iată acum și celălalt reproș: totala inactualitate. Cine se mai bate azi în duel? Un omor cu pretenție de înaltă morală, bazat pe onoare, și încă onoare de militar. Un omor cu reguli severe; de pildă, cei doi militari trebuie să aibă același grad în armată. Așa că îi vedem dorînd, unul, să fie avansat ca

să devină egal în grad cu celălalt, iar acest celălalt dorînd, din contra, ca adversarul să nu fie înaintat... Tempi passati! vom zice, mîndri de imblinzirea moravurilor din zilele noastre. Problema rămîne însă cumplit de actuală.

Problema din filmul englez **Dueliștii** de Ridley Scott este identică cu aceea dintr-un remarcabil roman polițist unde eroul se angajase voluntar în război numai pentru a găsi prilejuri de a omori. La un moment dat, rănit, este paralizat, imobilizat în cărucior. Dar, ca prin minune, își revine. Nu va spune nimic doctorilor. Căruciorul va fi pentru el un alibi trefutabil. Se va duce, deci, noaptea, la „vînătoare“ de oameni; liniștit și nepedepsit. Totuși, un polițist îi dăbue dublul secret: falsa lui paralizie și autentică sa patologică poftă de a omori. O descoperă pentru că, el însuși, comisarul, tocmai datorită aceluiași motiv îmbrățișase cariera polițienească, anume ca să poată împușca nepedepsit, ba chiar felicitat! Faptul din acel roman, spune autorul, e un caz autentic; aproape 200 de ani îl despart de vremile napoleoniene din filmul **Dueliștii**. Totuși, cazul din romanul de azi, cînd nu mai există dueluri, este moștenitorul direct al stupidelor înfruntări duelistice de altădată; acestea ne apar astăzi, după două secole, ca de neconceput. Și totuși otrava lor, agravată, produce acum acea etică dementă a ucigașului fanfaron, din hipercivilizata societate de consum contemporană. Aceași ipocrizie, aceeași îngîmfare, aceeași patologie prefăcută în simple moravuri pretins contestate.

Alții, din elita cronicărească, reproșează filmului o prea atentă recompunere a culorii locale și a ambianței isto-

rice. Asta — zic ei — coboară filmul la gradul de documentar. Dar de ce caracterul documentar e un cusur? Atenta îngrijire a autenticității istorice este unul din mijloacele prin care demonstrația dramatică reușește esteticește; este încă o dovadă a calității artistice a filmului **Dueliștii**.

D. I. Suchianu

Cadre din filmul **Dueliștii**

După ultima secvență

● DACĂ am avea obiceiul să povestim subiectele, filmul acesta de Carlo Lizzani (**Torino negru**, 1972) l-am putea foarte bine prezenta cititorilor drept unul polițist, într-atît respectă ticurile și misterele genului. O crimă comisă în tribunele unui meci de fotbal, o fotografie vinată cu ardoare pentru că din ea poate fi dedus criminalul, morți și violențe care se țin lanț în virtutea unei ecuații ce suprimă lămuririle exact în clipa cînd s-ar produce etc., etc. Dar nu, uimitoarea performanță a lui Lizzani este că, în realitate, s-a știut abtine de la orice tentație spectaculară, travestindu-si intenționat pelicula în ceva mult mai modest în aparență și mult mai serios în substanță: într-un film social. Tot ce am relatat privitor la schema polițistă a scenariului este doar suportul faptic, urmărit cu neutralitate documentară, al unei demonstrații de ordin politic. Filmul este ținut departe de vărsarea de sînge, de aventura senzatională, curgerea lui rece, epurată de emoții, se păstrează în zarea ideii. Episoadele mai epatante sînt istorisite la timpul trecut, într-o suită de flash-back-uri, ferestruici deschise precaut cu aceeași parcimonie cu care eroii reușesc, pe cărările lor banale și complicate, să se apropie ei înșiși de adevăr.

Ideea gravă și călăuzitoare a întregului este însă că acest adevăr nu poate fi atins de fapt decît în măsura în care el s-a și degradat. Pentru Roa — eroul trimis pe nedrept la închisoare, ca autor al crimei, de conspirația mafiotă — justiția nu poate sosi decît cu sacrificiul tuturor celor ce se străduiesc să-l ajute și, în cele din urmă, cu sacrificiul propriei sale conștiințe. Adversarii sînt prea puternici pentru a fi înfrînti din paragrafe de lege, justiția prea inertă și pedantă pentru a le dovedi vinovăția. Toți cei ce-au încercat să-l ajute sub stîndardul legalității cad sub loviturile dușmanilor. Și atunci, Roa, inocentul, evadează și ucide pe ucigași, într-un gest disperat, ultim, de renunțare la propria puritate. Paradoxul, victima își demonstrează nevinovăția maculîndu-se. Și se reîntoarce astfel la închisoare, într-un perpetuum mobile fatidic, de tragedie clasică.

Toate marotele filmului polițist se dezumflă astfel ca niște baloane, par puerile. Și — așa cum se întîmplă cu operele autentice — meditația începe abia acum, după ultima secvență, cînd cele două filme — cel al ascunderii adevărului și cel al redescoperirii lui — s-au întregit unul pe altul, oferîndu-ne imaginea complotă (din păcate mai descurajatoare decît în cel mai sîngeros film, pentru că e dezbrăcată de orice convenție și nu lasă speranța nici unei iluzii) a vieții de toate zilele.

Romulus Rusan

inflăcărare de Constantin Duică). Impresionează totuși mai mult efortul, căutarea, nobila aspirație, decît realizările spectaculare propriu-zise.

■ Au reînceput, într-o formă nouă, călătoriile excelentului reporter și teleast Aristide Buhoiu, prin geografie și istorie, pe urmele prezenței românești în lume. Un cercetător pasionat, informat, scrutînd peisajele și documentele, corelînd fapte și idei, cu sentiment patriotic de cărturar. Uneori racursurile pe lingă țelul propus sînt prea largi, iar alăturările trecut — prezent sînt cam ostentative (de exemplu, de la Nicolae Olahus la automobilul „Dacia“, pe temeiul originii argeșene comune...). Dar să nu urmărîm micile disonanțe, ci marea aventură spirituală a reporterului, descoperitor, citeodată surprinzător, inventiv, de adevăruri prețioase, ilustrate prin imagini admirabile.

■ Pentru astăzi, programul anunță un film românesc conceput pen-

tru micul ecran: **Pe firul apei**; cum filmul de ficțiune a rămas deocamdată, pentru televiziunea noastră, un gen încă prea rar și cu destulă timidi-

tate abordat, să sperăm (cum de altfel ne îndeamnă și prestigiosul generic al peliculei) că **Pe firul apei** va reuși să înlăture vechile neliniști, extinse nejustificat, de la modeste realizări de pină acum, către genul în sine.

Ioana Mălin

Secvența

■ CE mi-a părut rău, ce mi s-a părut nu doar inexplicabil dar și trist, a fost chipul în care un film de talia (talie ideilor) acestui **Camera cu ferestra spre mare** a trecut neobservat, rînd cu săli aproape goale... Un tînar vrea să se sinucidă. Nu o face încă. Deocamdată stă pe marginea unei ferestre aflată la mare înălțime și nu dă voie nimănui să se apropie de el, amenințînd că se aruncă în gol. Semenii, firește, vor să-l salveze și nu o pot face decît cu vorbe, cu argumente, discutînd de la distanță cu el. Iată, povestit ca un roman prost, subiectul. Atîta doar că nu subiectul contează aici. Filmul lui Zaorski se mișcă dureros, pînă acolo unde ideile dor, în acel spațiu care este, pînă la urmă, doar al întrebărilor: de ce? la ce bun? — și apoi, mai adînc: pînă unde are dreptul un om să dispună de viața lui? Dacă totuși nu e vorba aici de un drept, ci de o libertate a sa? Dar vorba filei cărții: „Ce este de fapt viața unui om?“...

a. bc.

TELECINEMA

Schiță cu Caruso

● SÎNT deja 20 de ani de cînd am trăit una din cele mai patetice aventuri cinematografice ale vieții mele — aceea de a însoți un bun, un foarte bun prieten, zi de zi, la filmul **Caruso**, mi se pare că pe bulevard... Omul era extrem de amărit și nici mie nu-mi era foarte bine. El era în doliu după mama sa — eu eram într-o situație neplăcută, aceea de a avea timp dar, în dialectica răului și a binelui, neplăcerea de a avea timp se transformase în sentimentul franc, melo, dar de-o melodie sublimă, acela de a putea fi alături de un prieten îndoliat. Timp de-o lungă săptămînă, omul — fără să mi-o ceară deslușit și niciun insistent — m-a făcut să-l urmez, neabătut, în fiecare după-amiază, la **Caruso**, de ajunsese să cunosc fiecare personaj al planului doi, filmul avînd și în acest domeniu o latură ușor ireală. Niciodată nu l-am întrebare pe amicului meu — pianist altfel cu gust sever, singurul din preajmă-mi care știa ca și mine pe dinafară **Anii împotriviții** ai lui Bogza, — de ce merge zilnic toc-

mai la **Caruso**? Veneam la el, imediat după prînz, el mă aștepta și porneam fără să mai întrebăm încotro și unde. Țin minte că cel care ne rupea biletele ajunsese să ne salute, incit îmi apăruse în minte celebrul vers al articolului bogzian de prin '35: „De ce mă salută sergentul?“ Știam cartea aceea ca „Trubadurul“ și fraze de-ale ei mă însoțeau în cotidian ca aria florii din „Carmen“. Îmi ziceam deseori, așezîndu-ne în fotoliu și așteptînd să se nască la „Napoli, 1873“ micuțul Enrico, că în cele din urmă prietenul meu va fi ca „prietenul meu, pianistul, al cărui umor straniu mi se dezvăluie uneori“... În tristetea acelor zile luminate de soarele din vocea lui Lanza — exista o scenă, la început, cînd tenorul bea o sticlă de vin pentru a-și curăța vocea de făina sacilor cărați, scenă la care ne-am surprins amîndoi surîzînd, ca doi pitici din „Albă ca Zăpada“ — eu tot speram ca, descîntat cu această frază melodiosă, omul să-și dezvăluie în sfîrșit acel umor straniu și să-mi explice cit de cit

de ce mergeam zilnic tocmai la **Caruso**? Niciodată — într-una din cele mai adînci secvențe de pudoare din cîte am străbătut — el nu mi-a dat dezlegarea acelei mișcări spre filmul regizat de Thorpe. Pe urmă, ne-au dezlegat unul de altul, multe.

Duminică seară, m-a chemat la telefon să mă întrebe dacă m-am uitat la film. Cum să nu mă uit? În tăcerea celor 20 de ani și a unui fir de telefon, așteptam încă acea lămurire de existență. Nu mi-a dat-o. Puține filme întrutotul stingace și blajine în mediocrizarea arhetipului sînt învăluite pentru mine într-un atît de paralizant mister ca acest **Caruso** în care un geniu al netotului ne dă totul — adică o muzică permanentă de forță unui Talazol al vieții, între nașterea, ca atare, a unui prunc și criza, ca atare, a unui cîntăreț pe scenă, după care apare imediat o statuie a capului său. Sînt multe fenomene care n-au nici un umor straniu.

Radu Coșășu

Unitate și Unire

ORICÎT de mult, de nuanțat și profund s-ar fi scris despre inextricabila dialectică a binomului **unitate—unire**, oricît de multe și incontestabile dovezi s-ar adăuga fondului milenar de mărturie, există un argument suprem, sigur și peren, în virtutea căruia noi, cei din această țară, formăm o unică și indivizibilă prezență: realitatea apartenenței noastre comune prelungite peste timp și istorie.

Iată-ne în fața unei superioare condiții obiective, asemeni unui spirit tutelar generator al sentimentului de permanență solidaritate națională, dincolo de avataruri și vicisitudini, în virtutea căruia unitatea spiritului a precedat-o și pregătit-o pe cea teritorială, ultim și necesar act al legității istorice. De aceea pentru români Unirea are semnificația unei împliniri firești, ca o materializare a profunde și neclintite credințe sufletești în această idee, niciodată uitată sau pusă la îndoială de conștiința oricăruia dintre noi. Iată de ce acum, cînd sărbătorim la o nouă treaptă a civilizației noastre împlinirea a șase decenii trecute de la acel 1 Decembrie 1918, datorat nouă de o întreagă istorie, în sensul aceleiași dialectici trebuie să ne gîndim la marea contribuție a culturii în realizarea osmozei dintre provinciile române.

Probabil că am relua locuri comune dacă am releva libera și naturala circulație a valorilor spirituale, dincolo de și împotriva unor restricții artificiale și aberante, justificată de conștiința acută și clară a faptului că „toți de la Râm ne tragem”. Ar trebui să amintim aici nu numai identitatea de interese și acțiuni comune în planul existenței istorice agitate, ci și infinitele semne ale comunicării spirituale, confirmate de reperele civilizației materiale și ale culturii. Firește, unitatea de limbă și, prin ea, a literaturii, de la forma orală și folclorică, la cea cultă și scrisă, constituie încă un argument al unității și continuității ce nu mai trebuie demonstrat. Au vorbit despre ea cronicarii, vorbesc documentele scrise în familiarul și împlinitul grai autohton, cărturarilor unui „secol al luminilor” românesc, apoi citorii literaturii secolului trecut și, mai departe, pînă astăzi, toți cei ce au dat rostirii românești un relief specific, original și înalt. Sînt toate acestea reflexe firești și necesare ale conștiinței proopriei condiții de națiune unică și unitară, consolidată prin milenii de existență comună pe acest teritoriu.

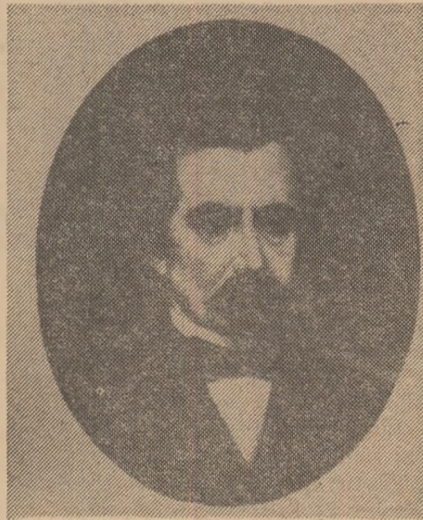
S-AR putea vorbi, cu acoperire în aurul geniului popular, despre monolitică unitate de concepție și stil a ornamenticii tradiționale, aplicată celor mai diferite materiale și servind scopurilor pragmatice sau decorative ale gospodăriei ru-

Avram Iancu — portret de Barbu Iscovescu

răle. Am putea aminti monumentele artei noastre medievale, de la primele exemplare, în care amprenta spiritualității românești atît de distincte conferă picturii murale sau de manuscris, dincolo de preluări sau inerente influențe, un ton specific, acordat la unison printr-un trainic și continuu flux de structură. S-au găsit, se caută și se vor mai găsi nume ale trecerii meșterilor dintr-o țară românească în alta, s-au descoperit și se vor mai descoperi nume de zugravi din cele trei provincii istorice cărora le datorăm, pe planul modelului ideal superior, calitățile de căldură și adevăr omenesc transpuse în luminoasă armonie de culoare, preluate de pictura noastră modernă ca date ale memoriei afective și ale unui prototip ancestral cu valoare de matrice. Mihul de la Crișul Alb, Ștefan de la Densuș, Dobromir din Tirgoviște, Pirvu Mutu, Toma de la Humor, Dragoș Coman din Iași, Gavriil Uric sînt nume ce marchează o activitate artistică fertilă, cu mari și multiple consecințe pentru spiritualitatea românească, în același timp, mărturie ale capacității volevoizilor și domnitorilor români de a cîtorii o cultură națională bogată și rezistentă. După cum cîtorii lui Ștefan al Moldovei, Mihai Viteazul, Brîncoveanu, aflate în Ardeal, sau cele ale lui Vasile Lupu și Matei Basarab în Țara Românească și, respectiv, în Moldova, ne dau o altă dimensiune, plină de semnificații, a comunicării dintre teritoriile unui același neam.

Prelungirea firească a unei activități vii, permanente și originale se cristali-

Alecu Russo — pictură de Ion Negulici

zează cu autoritate la începutul secolului trecut, sub influența ideilor innoitoare, moment în care circulația valorilor spirituale capătă accente noi, puternice, în ciuda opozițiilor și ingerințelor. Evenimentul revoluției de la 1848, cu tot ce a însemnat pentru cele trei provincii, confirmă cu strălucire solidaritatea de esență a gîndirii și sufletului românesc, artiștii și scriitorii reflectă idealul unității prin preocuparea pentru faptele și personalitățile din celelalte țări române. Figurile lui Avram Iancu, Simion și Adam Balint, Nicolae Solomon, Petre Dobra sînt pictate de munteanul Barbu Iscovescu în clipe de cumpănă, la fel cum ardeleanul Mișu Pop va realiza portretul lui Alecu Russo, iar Constantin Lecca, venit și el din Ardeal, va deveni cronicarul imagistic al istoriei tuturor românilor. Odată cu anul 1859 se produce și o accentuare a schimburilor culturale între toate provinciile românești, o solidă și creatoare interferență de care pictura beneficiază, prezența ardelenilor Szathmary și Sava Henția completînd viața artistică din epoca lui Aman, Tattarescu, Grigorescu, participarea lor la războiul de independență avînd și un caracter unionist simbolic, la fel ca și contribuția voluntarilor de peste Carpați la realizarea unui act cu care se simțeau solidari de veacuri.

PREGĂTITA prin secole de luptă și acțiune, reclamată imperios de evenimentele precipitate la sfîrșitul secolului trecut și începutul acestuia. Unirea de la 1 Decembrie 1918 confirmă o realitate

ineluctabilă, redînd României acel contur unitar și firesc pe care Mihai Viteazul îl trasase, asemeni unui fulger, pe harta Europei. Ceea ce fusese osmoză, comunicare, dialog, devine o unică și puternică respirație națională, marile rezerve de forță și talent se întîlcesc în matca spiritualității românești întregite. În ea se contopesc marile nume de scriitori, gînditori și artiști, aducînd fiecare specificul rostirii dar mai ales certitudinea unei indisolubile comunități de idealuri. În acest context contribuția Ardealului, implicînd și prezența creatorilor de alte naționalități, este esențială și semnificativă aducînd, la fel ca în literatură prin Slavici, Coșbuc, Rebreanu, Goga, Blaga, un ton aparte. Desigur, aserțiunea lui George Călinescu „...ideea mea e că centrul literaturii noastre e Ardealul” nu poate fi aplicată și în artele plastice, dar sfera lor ar fi incompletă fără participarea autoritară a personalității lui Aurel Popp, Corneliu Medrea, Romuș Ladea, Alexandru Ziffer, Elena Popea și, mai încoace, Aurel Ciupe, Ion Vlasiu, Nagy Imre, Hans Hermann, Petre Abrudan, Gábor Miklos, Eugen Gîscă, Vida Geza, Iosif Fekete. După cum, sensul avangardist și polemic al unor tendințe moderne din arta noastră nu ar fi exilicîț fără adăugarea numelui lui Hans Eder și Mattis Teutsch liniei reprezentate de Corneliu Mihăilescu, Iancu, Brauner, Maxy, Horia Damian. Din această succintă enumerare ni se relevă cele două dimensiuni esențiale ale artei românești din ultimele șase decenii: unitatea ei de concepție și rostire și participarea totală și fertilă a creatorilor de toate naționalitățile, într-un consens ce sune foarte mult despre caracterul culturii noastre. Dimensiuni care, în anii socialismului și ai unei noi ideologii de finalitate umanistă, s-au amplificat direct proporțional cu stadiul civilizației României contemporane. Iar idealurile Unirii, aduse la o nouă treaptă calitativă, apar cu pregnanță în reperele marcate de opere artistice, unele monumentale, destinate publicului, într-un pozitiv și simptomatic dialog al generațiilor și naționalităților pe care istoria le-a înfrățit pe pămîntul românesc.

Sînt toate acestea lucruri la care se cuvine să meditam, nu cu romantic spirit paselist, ci cu pasiunea revoluționară a perspectivelor luminoase, în acest ceas al sărbătoririi celor 60 de ani trecuți de la realizarea statului român național unitar, ajuns astăzi pe treapta prestigiului unei națiuni socialiste libere, demne, în plin avînt constructiv.

Virgil Mocanu

Estetica restituirilor

EXISTA, fără îndoială, o estetică a restituirilor de călătorie, funcționînd în spațiul celor mai diferite arte, legitimată datorită acțiunii spiritelor dotate cu acut simț de observație și sinteză asupra publicului dornic să parcurgă sau să refacă mental, alături de autor, trasee turistice cu oarecare notorietate pitorească. Există, de asemenea, o adevărată istorie a genului, cu rădăcini în timpuri eroice și cu variante moderne de o captivantă și derutantă diversitate. Numitorul comun ar putea fi găsit în dorința de a surprinde și reda „geniul locului”, acel ceva în virtutea căruia nu numai orașele sau țările au un „aer” al lor, ci chiar fiecare casă, posesoare de particularități „portretistice” pentru un ochi atent și avizat. Astfel, pictura „de notație”, de înregistrare lucidă sau nostalgică își justifică obiectul și existența, prelungînd pe un alt plan preocuparea tradițională pentru peisaj, asumîndu-și responsabilitatea autonomiei și a expresivității intrinseci.

În această sferă, generoasă și mobilă, se înscrie și tematica expoziției pe care **Micaela Eleutheriade** a deschis-o la „Muzeul de artă al R.S.R.”, densă și reprezentativă grupare de pictură și grafică, restituind nu numai reperele unui periplu realizat cu o puternică participare afectivă, ci și datele personalității uneia dintre cele mai interesante, dota-

te și constante artiste. Înzestrată cu o certă și originală picturalitate, etalată permanent cu o rafinată eleganță a mijloacelor, artista reprezintă un criteriu valoric în contextul creației plastice moderne, reușind o coerență și logică soluție de echilibru între expresivitatea procedeei și raționala articulare a tuturor planurilor ce compun sintagma expresivă. Alegerea desenului, această structură definitorie a compozițiilor sale, formată în contact cu exemplele clasice și cu variantele moderne, dinamizează fiecare lucrare și particularizează spațiile, dîndu-le identitate, amplificînd simultan sugestiile cromatice de o subtilă calitate asociativă. Nici o stridență, nici un accent nejustificat de sensul pictural al tabloului, chiar dacă realitatea îl conține, o voită și permanentă stare de cenzură logică, lăsînd totuși în libertate sinceritatea profundă a emoțiilor autentice, domină întreaga expunere, oferindu-ne cheile unei lecturi adecvate, complexe. Artă de emoție și meditație, de impresie și rigoare intelectuală, interferînd datele subiective cu obiectiva racordare la climatul cultural al epocii, pictura Micaelei Eleutheriade restituie, fără ostentația analogiilor superficiale, sensul afectiv al unui spațiu dat, făcîndu-ne solidari și pe noi, receptorii, cu intensă viață interioară conținută în aparența fizică a notațiilor sale. Esențial ni se pare în

acest caz refuzul tranșant și programatic al edulcorărilor pitorești, deși fiecare spațiu afirmă o certă familiaritate, rezultată din simplitatea expresivă a mijloacelor, a coloritului ca și a desenului, tablourile asumîndu-și funcția deloc simplă dar unica generatoare de valori estetice, a unor stări de spirit materializate. Interesul neobosit al ochiului atent ține cu aceeași sinceră preocupare datele unor areale geografice variate, reconstituind astfel o hartă sentimentală cu atractive puncte de focalizare, într-o succesiune ce alătură peisajul autohton, de solidă tradiție picturală, vederilor din Franța, Italia, China, Spania, Belgia, Norvegia, Albania, Bulgaria, Austria, prodigioasă înregistrare de spații și trăiri. Ne reîntîlnim, astfel, cu ceea ce, fără să greșim, am putea numi „universul și stilul Micaela Eleutheriade”, o formulă picturală instalată autoritar și distinct în arta românească modernă, cultivată consecvent și cu o regularitate expozițională absolut prodigioasă. Organizarea acestei expoziții la „Muzeul de artă”, unde artista își are de mult un loc meritat, constituie confirmarea unei activități de o superioară ținută profesională, dar și un argument în favoarea acțiunilor acestei instituții în sensul înscrierii în sfera fenomenelor curente, proprii momentului actual.

V. M.

MICAELA ELEUTHERIADE : Plimbare pe fiord

Duiliu Zamfirescu și unitatea națională

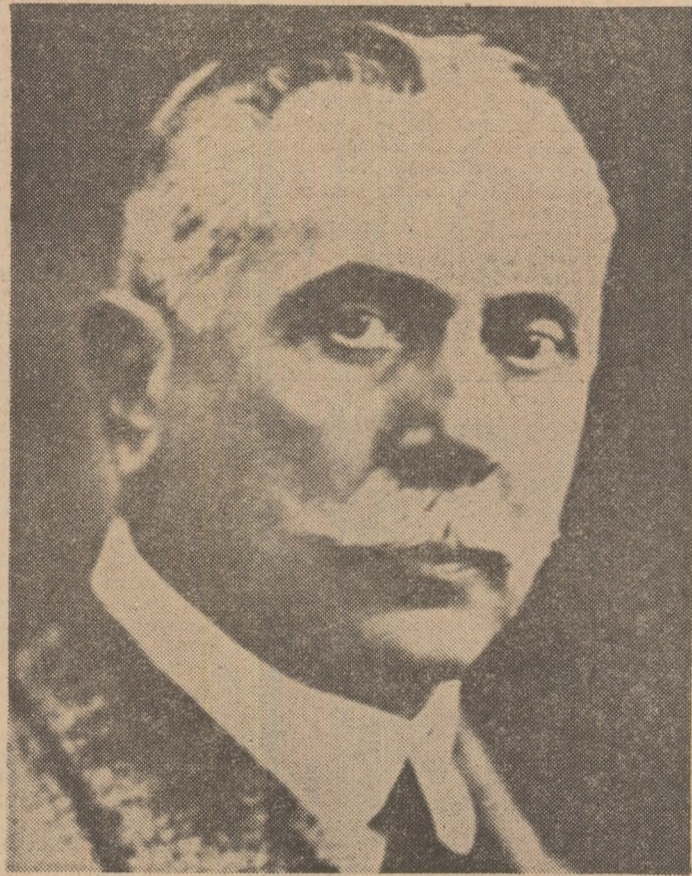
Istorie
literară

CIND scria romanele **Viața la țară și Tânase Scatiu**, autorul încă nu avea conturată ideea unui ciclu. Abia după **în război**, romanul Independenței, în care Comăneștii sînt implicați direct în marile evenimente ale națiunii, se gîndește la o continuare în cadrul unei construcții epice organice. Deși se găsea de mulți ani în străinătate, ca diplomat, Duiliu Zamfirescu trăia foarte intens realitățile social-politice din țară, care, la sfîrșitul secolului trecut, se concentră în jurul a două probleme fundamentale: problema țărănească și aceea a unității naționale. Știrile tot mai îngrijorătoare care veneau din Transilvania, mai ales începînd cu procesul Memorandumului, manifestările de solidaritate ce aveau loc în țară (să amintim discursurile lui Delavrancea și ceva mai tîrziu, articolele și conferințele lui N. Iorga) făceau ca „regenerarea” Comăneștenilor în războiul de Independență să i se pară autorului insuficientă și să simtă nevoia unei aducerii la zi a narațiunii.

Ca și contemporanii lui, în principal, sămănătoriști și poporaniști, cu care, de astă dată, se găsește în consens deplin, Duiliu Zamfirescu avea convingerea că marele ideal românesc din todeauna era acela al unirii întregitoare și că literatura va trebui să urmeze această direcție. De aceea prin 1899 proiecta un roman consacrat Transilvaniei, pe care îl și scrie. Se va numi, cu prea acuzate semnificații etice, **Îndreptări**, și va adînci ideea „regenerării” vechii familii boierești, acum și pe linie biologică, prin căsătoria ultimului Comăneștean, fiul Sașei, cu o fată simplă și sănătoasă de la țară, fiica unui preot din părțile Sibiului. Cum se știe, pînă la epocă a acestei cărți nu e dintre cele mai trainice, autorul plutește adesea în abstract, risipindu-se în teorii, ce anticipează discursul de recepție la Academie, în latura lui cea mai vulnerabilă. Dar o imagine a vieții românilor din Ardealul subjugat se conturează, cele mai bune pagini fiind străbătute de vibrația sentimentului de unitate națională. Venit în vizită la rude, Alexandru Comăneșteanu descoperă mai în tot locul portretul lui Mihai Viteazul, „simbol al unirii tuturor românilor”; intelectualii sînt însetați de cultură românească; tricolorul e păstrat la loc de cinste, ca o icoană a patriei nevăzute. Oaspetele admiră seriozitatea, energia, tenacitatea fraților din Transilvania (remarcabilă atmosfera satului dominat de figura preotului patriot Moise Lupu, alături de care se profilează figura delicată a Porției și a inimosului notar) — și e cuprins de indignare cînd ia cunoștință de sălbăticia persecuției naționale: „Bine, frate..., e cu puțință să fim atît de lași, noi cei de dincolo, ce ne pierdem vremea în certuri păcătoase, în petreceri stupide, în ironie și scandaluri — pe cînd aici frații noștri se zburuciumă sub apăsarea celei mai infame tiranii”. Deși li se neagă dreptul istoric de vechime și de populație majoritară, deși sînt oricînd aruncați în închisori, românii de pe Crișuri și de pe Tîrnave au purtat în suflete o mare speranță: a eliberării naționale. Atenă la nuanțe, scriitorul știe s-o descopere într-o simplă, dar semnificativă sintagmă: „Vorba asta de **peste munți** cuprinde înțeleșuri întinse, orizonturi luminoase, farmecul șesului scilpitor, ce curge de pe plaiuri către apa unui bătrîn fluviu”.

Ideea de ciclu românesc îi apare lui Duiliu Zamfirescu acum bine consolidată, drept care scrie un al cincilea roman, **Anna**, și începe și pe al șaselea (**Frații Dedulești**). Din păcate, forța sa epică nu mai este la înălțimea intențiilor, iar ocupațiile diplomatului și ale omului politic precumpănesc tot mai mult asupra activității scriitorului, care trăiește în fond o dramă: aceea de a nu-și fi încheiat opera. În prefețe, în articole și scrisori, aproape toate din ultimii ani ai vieții, va încerca mereu să sublinieze sensul, ideea sintetizatoare a ciclului său românesc, să mediteze **literar** asupra temei unității naționale, așa cum o făcuse în memorabila sa corespondență cu Titu Maiorescu, în legătură cu tema pămîntului și a independenței. „Alături” de simțirile eterne — amorul, iubirea părintească și filială, egoismul, avariția etc. — va spune într-un articol din „Îndreptarea” (1913), răsare durerea nouă a patriei rănite; visul gloriei, al unirii legitime a tuturor românilor; epopeea trecerii în Transilvania, drama opririi în munți... cîte subiecte de roman, ce gamă de senzații, ce vibrare de lumină nouă”. Faptele de vitejie ale ostașilor români din toamna și iarna lui 1917 îl indeamnă să scrie un roman al Mărășeștilor, continuare firească a celui despre 1877: „Generațiile tinere au palpatat cu idealistul Milesco, cu eroicul maior Șonțu, cu îndureratul baci Micu, care închide ochii stăpînului său, ucis în război, și, sper, dacă nu voi muri, să mai tremurăm împreună și la ultima epopee a soldatului nostru la Mărășești”. („Îndreptarea”, 1918, 28 aprilie). Dar copleșit de întreaga stare de spirit de după victorie, scriitorul nu mai găsește puterea decît să se explice, să preamărească pe adevăratul autor al epopeii — poporul român: „Mă bucur cu atît mai mult cu cît, pe timpul cînd trăiam la Roma, eram mai de aproape preocupat de a deștepta în conștiința românilor ideea reintegrării lor în Dacia traiana, ceea ce mi-a dat curajul să nu mă depărtez de la planul unei lucrări unitare, aceea a unei serii de romane, care trebuia să se sfîrșească, în cel din urmă, cu luarea Transilvaniei. Pe aceasta nu l-am scris, căci l-a scris poporul românesc, cu singele lui” („Îndreptarea”, 1919, 18 iunie).

DESI, cum singur spune, visa „la o Românie mare de cînd era tînăr”, Duiliu Zamfirescu s-a pronunțat contra intrării României în război, fiind convins că nu aveam o armată suficient pregătită și dotată pentru campanie. Evoluția evenimentelor l-a scos din această rezervă, romanul pe care voia să-l scrie fiind trîit, într-un fel, chiar de sine și de propria sa familie. Un fiu al scriitorului, Lascăr, cade rînit, ceea ce îl îndurerează, dar îl și umple de mîndrie pe orgoliosul părinte, cultivînd bravura cavalerescă: „Dragul meu Lascăr, iată cutia în care se află schița de obuz care te-a rînit în bătălia de la Dragoslavele. Ți-ai făcut datoria ca un erou și nu pot să nu fiu mîndru de tine”. Iar bilețul trimis de cineva din spită, prin care i se vestește felul bărbătesc în care se comportase băiatul în timpul operației de extracție a schiței, e considerat un document de preț ce urma să figureze la loc de onoare în muzeul familiei: „Această scrisoare fiind istorică, pentru a dovedi eroismul fiilor noștri, acelora mai cu seamă care

credeau că nu sîntem destul de pregătiți pentru a intra în război (printre care și autorul însemnării, n.n.) se va păstra în familie, împreună cu schița de obuz, ca pildă generațiilor viitoare din neamul meu”. (Cf. Mihai Gafița, **Duiliu Zamfirescu**).

Cînd celălalt fiu, Alexandru, viitorul diplomat, întreprinde o călătorie în Transilvania, imediat după actul Unirii de la Alba-Iulia, Duiliu Zamfirescu îi scrie cu un abia stăpînit entuziasm patriotic și satisfăcut că sensul ideal al romanelor sale fusese confirmat de realitate: „Călătoria de la Sibiu și bunele impresii cu care te-ai întors, mă umplu de bucurie. Am scris lui Lascăr să caute a cunoaște admirabila țară ce se unește cu noi și, îți mărturisesc, dacă n-ar fi grava chestiune a administrației aversei noastre, nici nu aș încerca a demobiliza pe frate-tău”. (23 aprilie 1919).

CA unu ce viețuise la Roma aproape două decenii, Duiliu Zamfirescu nu pregetase nici un moment a demonstra originea latină a românilor de pe ambele versante ale Carpaților și continuitatea lor neîntreruptă. El cere, printre primii, încă la sfîrșitul secolului trecut, o copie de pe Columna Traiană, care să fie înălțată la București și nu pierde nici un prilej de a demonstra înruderirea strînsă dintre limbile română și italiană. Începuse a redacta un vocabular analogic și etimologic. Fiind un admirator al statuariei romane, se simte mereu atras în muzee de bustul împăratului Traian, pe care și-l reprezentă cu mîndrie ca pe un simbol și un blazon al romanității noastre: „...pen-

tru mine cel puțin e un nespun farmec și o sfințită emoțiune de a sta într-o sală rece, sub statuia împăratului nostru și a-i privi capul gînditor și brațul vînjos — și o bucurie aproape copilărească, dar întrucîtva artistică, de a constata că te cobori ca popor din contemporanii acestui om”. Ideea latinității, ce revine și în romanul **Îndreptări**, se confundă cu ideea de unitate națională, corolar al operei de romanțier a lui Duiliu Zamfirescu. Din păcate, el n-a reușit să-i consacre, din punct de vedere al artei, o nouă **Viață la țară**, dar ciclul Comăneștenilor se înalță pe o temelie ideologică unitară, care a avut contribuția ei în pregătirea morală a marii uniri din 1918. Duiliu Zamfirescu ni se înfățișează nu numai ca un spirit european, prin formație și largime de vederi, prefigurînd cîteva direcții principale ale romanului nostru de după 1920 (el vorbește la noi de tematica citadină înaintea lui E. Lovinescu și de documentul autentic înaintea lui Camil Petrescu), dar și ca o **conștiință** românească. Ea transpare în fibra operei, care încorporează cîteva aspecte fundamentale ale acestui pămînt din arcul Carpaților și transpare din comportamentul scriitorului, în postura de tată, care, nemaiavînd cînd și cum să creeze romanul marelui război, oferea patriei pe cei doi fii ai săi: „Trebuie să scriu al 6-lea și cel din urmă volum. Poporul român pare că vrea să scrie el această pagină. Ca patriot, mie nu-mi rămîne decît să mă închin lui și să-i dăruiesc cei doi băieți ce mi l-a dat Dumnezeu”.

Al. Săndulescu

Revista revistelor

„Secolul 20”, nr. 205-206

■ Consacrat prezentării unor aspecte ale mitului, recentul număr, dublu, al revistei se deschide cu un amplu grupaj de texte închinată activității și personalității lui Mircea Eliade. Sînt publicate astfel un fragment din celebrul **Tratat de istoria religiilor** („Morfologia și funcția miturilor”) și o convorbire C. G. Jung — Mircea Eliade („Răspuns pentru Iov”). Despre contribuția savantului român scriu, apoi, Gilbert Durand („Eliade sau antro-

pologia profundă”) și Georges Dumézil („Mesașul dinaintea morții”). Un „fragmentarium epistolar”, reproduc după revista „L’Herne”, cuprinde o serie de texte adresate lui Mircea Eliade de Gaston Bachelard, Giovanni Papini, C. G. Jung, Georges Dumézil, Ernst Jünger, Raymond Queneau, Pierre Klossovski. Ultima parte a acestei secțiuni este compusă dintr-o suită de eseuri, aparținînd unor

critici și eseiști români („Istorie și mit: de la romantici la Mircea Eliade”, de Zoe Dumitrescu-Busulenga; „Demnitatea mitică a narațiunii” de Eugen Simion; „Recuperarea sensurilor” de Andrei Pleșu; „Mircea Eliade și hermeneutica artelor” de Andrei Pleșu). Urmează un capitol intitulat **În universul mitului**, unde figurează o „corespondență intelectuală” între Karl Kerényi și Thomas Mann (**Creație românească**

și mitologie), un remarcabil fragment (**Despre origine și întemeiere în mitologie**), extras din lucrarea **Einführung in des Wesen der Mythologie** de Karl Kerényi și C. G. Jung, precum și un capitol, aparținîndu-i lui Franz Boas (**Mitologie și folclor**), din volumul colectiv **General Anthropology** (1965). În continuare unor mai vechi preocupări de prezentare a configurației specifice diferitelor arii culturale și în acord cu tema acestui număr, a treia mare parte a revistei este dedicată universului miturilor nordice. Bine conceput, beneficiînd de prezența unor substanțiale texte

de autori români și străini, acest capitol reprezintă o contribuție deosebită la cunoașterea miturilor hiperboreene. Sînt publicate aici eseuri și cercetări semnate de Georges Dumézil (**Zeli vechilor germani, eseu asupra formării religiei scandinave**), Ion Goian (**De la mit la mitologie comparată**), Nicolae Bălotă (**Impactul Nordului: pe marginea unei mitologii germanice**), Dan Hăușlică (**Între Septentrion și Hellada**), Vasile Nicolescu (**Romantic-clasicul Füssli**).

Un acord evident există apoi între tematica adusă în discuție și literatura publicată (fragmente din romanul **Cefal** de L. Durrell, în românește de Al. Baclu, o selecție din corespondența lui Nikos Kazantzakis, prezentată de Polixenia Karambi). Caracterul unitar al acestui număr se întrevide nu mai puțin în secțiunea de obicei consacrată universului cultural românesc: „geografiile mitice” eminesciene sînt evocate într-un studiu despre motivul „domei” de Zoe Dumitrescu-Busulenga și într-o excepțională suită de desene semnate de Ligia Macovel, intitulată „Iliner ar eminescian” și beneficiînd de prezentarea competentă și entuziastă a lui Dan Hăușlică. Prin tematică și realizare, este un număr excepțional.

R.E.D.

VOCI LITERARE EUROPENE

■ **VEACUL** trecut a fost adesea caracterizat drept „secolul naționalităților”. Cu alte cuvinte, al definiției teoretice și al aplicării pragmatice a principiilor națiunii moderne. Noile necesități social-politice impuse de capitalism au dus la cristalizarea principalelor națiuni europene. Uneori condițiile interne și externe n-au permis desfășurarea acestui proces, mai ales în ce privește construcția de stat corespunzătoare. Este și cazul statului național român, desăvârșit ca unitate politică la 1 decembrie 1918.

Lupta perseverentă a poporului nostru pentru făurirea și desăvârșirea unității sale naționale a atras atenția și sprijinul frățesc al altor popoare. Ecurile literare europene stau mărturie.

G. Leopardi

Jules Michelet

N. G. Cernișevski

Jean Richepin cu soția la București

SPECIFICĂ literaturii începutului de veac, competiția dintre clasicism și romantism s-a rezolvat adesea prin continuarea abordării antichității clasice reevaluată romantic. Se relua acum, străbătând „secolul luminilor”, preocuparea umanistă pentru permanență prin limbă și origine comună, încărcată însă de semnificații, datorită atât implicațiilor romantice, cât și necesității respectării în spiritul noilor idei, a dreptului națiunilor la libertate și unitate politică.

Astfel, plecând de la interesul tot mai viu pentru țările din răsăritul continentului, în epoca fierbinte a chestiunii orientale și a aspirației romantice spre noi orizonturi fizice sau spirituale, Giacomo Leopardi sesiza ecoul Școlii Ardelene, îndreptându-și atenția în cadrul studiilor sale filologice și spre puțin cunoscuta limbă română. O dovedesc însemnările sale de jurnal din *Zibaldone*. Preocupat în spirit umanist de universalitatea limbii latine, marele romantic nota în septembrie 1820 că „vestigiile foarte însemnate ale acesteia pot fi întâlnite în multe părți din Europa”, ca de pildă în Transilvania. Despre propagarea limbii din Latium în Illyricum și în Orient — scria poetul la 25 aprilie 1821 — mărturisesc „și numele de Romania, care s-a păstrat până în zilele noastre, și limba numită de valahi romanesci [sic], care e atât de asemănătoare cu latina”, precum și „marele număr de antichități romane răspândite în acele părți”. El trimitea cu acest prilej la apreciatele însemnări de călătorie ale lui Felice Caronni, în *Dacia*, Milano, 1812, precum și la un articol din revista milaneză „*Spettatore*”. Derivația limbii din Valahia, ca și aceea din Spania și Franța trebuie căutată din latina vulgară, însemna Leopardi la 12 mai 1821. Mai mult, prin rusticitatea sa, ea păstrează mai nealterat fondul vechii latine vulgare (8 iulie 1823), nefiind influențată „în nici un mod, nici chiar indirect, de nici o literatură” (9 octombrie 1823). Cinci ani mai târziu poetul italian copia o întregă pagină „asupra idiomului moldav”, pe care identificându-l cu limba română îl considera una din cele patru limbi romanice vii, alături de franceză, italiană și spaniolă (10-11 august 1828). Ultima însemnare din *Zibaldone* în legătură cu limba română data din 3 octombrie 1828, când își nota, în vederea consultării sau achiziționării, datele bibliografice complete ale gramaticii românești de I. Alexi, apărută la Viena în limba latină.

Interesul filologic se conjuga cel mai adesea cu cel istoric, ca în opera lui Niccolò Tommaseo sau Cesare Cantù, ultimul cunoscut nu prin romanele sale istorice, ci prin celebra și mult tradusă *Storia universale*, unde mențiunile românești se dezvoltă de la ediție la ediție.

Cit de vie era în memoria poporului italian fosta Dacie o dovedește pătrunderea temei în teatru și chiar în drama muzicală. De un succes notabil s-a bucurat astfel *Trajan în Dacia, dramma serio per musica*, al cărei libret se datora lui Giuseppe Niccolini, un gustat și fecund compozitor al vremii. Prezentată mai întâi în 1807 la Roma, ea era reluată în 1812 la Florența și tipărită „sub protecția” lui Napoleon. În 1830 Giuseppe Pellegrini din Lucca publica tragedia *Decebal*, inspirată din aceleași episoade ale războaielor dacice. Ele ilustrau prin figura regelui dac sentimentul onoarei și al libertății, iar prin aceea a împăratului roman, clemența, înțelepciunea și spiritul de dreptate.

Dar tema Daciei și a războaielor romane făcea în această epocă și obiectul marii literaturi. Poetul iakist William Wordsworth, apreciat de N. Iorga drept „un simțitor al unității naturii” care a deschis drumul noii literaturi engleze, închina în 1825 un amplu poem *Columnei lui Traian*, monument singular și nepieritor care „Păstrează amintirea acelor fapte sfinte / Ce nu pot fi nviolate de nimeni prin cuvinte”.

Invocarea Daciei și a romanității românilor de către scriitorii străini a însoțit adesea momentele istorice importante pentru întărirea idealurilor naționale de libertate și unitate ale poporului român. O întâlnim și în însemnările din toamna anului 1850 ale lui Giuseppe Regaldi, popularul poet improvizator al Italiei de la 1848, apreciat de Victor Hugo și Lamartine, cu prilejul relatării întâlnirilor sale cu revoluționarii români exilați la Brussa, în Asia Mică. El își însușea punctul de vedere „moldo-valah” în „chestiunea Principatelor”, argumentele revoluționarilor exilați despre justetea în condițiile date a luptei naționale a românilor din Transilvania la 1848 și consemnarea a milioanele de strănepoți ai celor immortalizați pe basorelieful Columnei.

UN ROL important în cunoașterea realităților și aspirațiilor românești peste hotare a revenit tineretului aflat la Paris pentru studii, în preajma anului 1848. La rîndul lor, legăturile spirituale cu profesorii de la Collège

de France, Jules Michelet, Edgar Quinet sau Adam Mickiewicz, marele poet romantic polon, precum și cu marele Lamartine, devenit în timpul Revoluției de la 1848 ministru de externe al Franței, au contribuit efectiv la pregătirea conducătorilor nașpțiți în Principatele Române. Din această cunoaștere și apreciere reciprocă s-au născut paginile documentate și emoționante închinare de Jules Michelet și Edgar Quinet poporului român, luptei sale revoluționare, calităților sale morale și unității sale fundamentale. „Cum să numesc România, pe valahi și pe moldoveni? — se întreba Jules Michelet în *Légendes démocratiques du Nord* după Revoluția de la 1848 — națiunea sacrificată. Ungaria, Polonia au avut cel puțin gloria suferinței. Numele lor a răsunat pe tot pământul”, în vreme ce „opt milioane de oameni, de aceeași limbă, aceeași rasă, una din națiunile mari ale lumii treceau nevăgâți în seamă!... Popor născut ca să sufere, natura l-a înzestrat cu două lucruri care nu te lasă să pieri: răbdarea și mândrierea ce te fac să te ridici ori de câte ori te îndoieste. Nu-l comparați cu monumentele romane, cu căile veșnice care-i brăzdează pământul. E mai degrabă rezistența puternică și suplă a digurilor de niule de care oceanul, cel ce ia cu sine digul de granit, se sparge”. În urma tumultului migrațiilor „neamul românesc nu mai forma un singur bloc ca în gîndul întemeietorilor — observa Edgar Quinet în monografia sa *Les Roumains* — statuia, mai întii întreagă, fusese sfărâmată în bucăți prin invazie. De o parte a munților Transilvaniei se găsea capul separat de corp; de cealaltă parte, marele tors spart în două părți, Valahia și Moldova. Intregul efort al istoriei românilor a fost acela de a reface același corp din aceste membre risipite”.

Această luptă pentru unitatea națională s-a reflectat într-un fel sau altul și în unele opere literare ale vremii, ca romanul *Mikael le Moldave*, publicat în 1849 la Bruxelles de contesa Dash, pseudonimul publicistic al Annei Gabrielle de Cisternes de Courtiras, vicontesă de Poiloue de Saint-Mars. Romanul, scris în genul celor ale lui Alexandre Dumas, era inspirat din aventuroasa căsătorie a autoarei cu Grigore Sturza, fiul Domnului Moldovei Mihail Sturza. Celebrată în secret la Perieni, nu departe de Iași, în ziua de 20 aprilie 1845, ea fusese anulată la insistențele și presiunile Domnului, scriitoarea reintorcându-se prin Italia la Paris pe la începutul lunii noiembrie. Timpul scurt petrecut în Moldova i-a permis totuși să observe cu atenție realitățile din societatea vremii, pe care le-a transpus într-un ipotetic secol al XVII-lea, după înfringerea turcilor sub zidurile Vienei. Eroul, crescut la curtea lui Ludovic al XIV-lea, se reintorcea în țară chemat de boierii patrioți, și romanul pune problema necesității înfăptuirii unirii Moldovei cu Țara Românească, pentru ca românii să-și poată obține independența: „Fără unire nu putem reuși... Cuvinte, proteste și iată tot”, spune unul dintre personaje. În la adunarea boierilor partizani se hotărâște ca alegerea să nu cadă asupra unuia dintre Domnii în funcțiune ai celor două țări care au șanse egale, ci asupra unui al treilea, fără antecedente politice, dar care are sprijinul marilor Puteri. „Dacia va renaște mai puternică, mai invincibilă ca niciodată”, era concluzia.

„E o țară de-a dreptul ciudată — spune unul dintre personajele romanului, exprimând surpriza neplăcută a autoarei față de inechitățile sociale din Țările Române nedesprișe de structura societății feudale — această țară unde bogații și boierii (nu-i așa că se numesc astfel?) sînt înveșmînțați în aur și săracii nu sînt îmbrăcați de fel”. De aici problema egalității umane, dincolo de condiția socială, pusă de trama sentimentală a romanului sau de eroica rezistență anonimă a apărătorilor Cetății Neamului împotriva lui Sobieski, printre care se afla și personajul principal.

Mult mai categoric era în versurile sale din 1841 marele poet ucrainian Taras Sevșenco, atunci cînd, descriind în poemul *Haidamacii* răscoala căzăcească de la 1768, chema la luptă împotriva jugului feudal și străini: „Voi, valahi munteni, / Și voi, moldoveni, / Ați răbdad destul / birul nesătul. / Turcului temut / Domnii, v-au vindut, / V-au supus amar / Hanului tătar. / Nu vă tinguiți, / Ci vă înfrățiți!”.

Actul istoric de la 24 ianuarie 1859 a însemnat punerea pietrei de temelie a statului român modern. Ea a fost — cum arăta M. Kogălniceanu — opera națiunii române însăși și s-a bucurat de sprijin francez, italian și rus. „Rușii — declara scriitorul democrat revoluționar N.C. Cernișevski la 1859, în revista «Sovremennik» — simpatizează cu dorința poporului român de a se uni într-un singur stat. Simpatia se preface în speranță. În timpul conferințelor de la Paris, publicul nostru a căpătat siguranța

că dorința românilor de a forma un stat unic se va realiza”.

DAR Unirea Principatelor a însemnat — cum observa Nicolae Iorga — numai „o jumătate de unire”. Pentru desăvârșirea ei se impunea pe lângă reforme social-politice adînci, cîștigarea independenței și eliberarea românilor aflați încă sub stăpînire străină. Vădit inspirat de *Cîntarea României* atribuită pe atunci lui Bălcescu, poetul și publicistul revoluționar Marc Antonio Cannini, aflat la Iași în 1859, scria poemul *La România*, implicînd și pe românii din afara hotarelor, pînă la marginea teritoriului național. „Blestemat să fie acela care cel dintîi / A trecut Milcovul și a ucis un frate! / Discordia a pierdut patria... / Și sudoarea de rob a clăcașului / A chemat răzburarea cerească”. E momentul ca o sfîntă prietenie să unească pe toți fiii țării împotriva sărăciei și a celorlalte rele ale „virstei de fier”, în alianță cu lupta pentru libertate a popoarelor vecine. Falșii profeți s-au înșelat spunînd că România e moartă. „Ea trăiește, ea va fi mare”.

Înrăutățirea situației conaționalilor din Transilvania după proclamarea dualismului austro-ungar a dus la intensificarea „iridentei” românești, atît în țară cît și peste hotare. Cu atît mai mult cu cît victoria obținută în Războiul pentru independență dovedea că „soarele tuturor românilor de la București răsare”. În aceste condiții vedea la Roma lumina tiparului amplu poem *Alla Romania* de Severino Attilj, cu o prefață de B.E. Maineri. Poemul din 1883, exaltînd eroismul românesc în lupta împotriva opresorilor, de la Ștefan cel Mare, la Plevna, și vocația risorgimentală comună română și italiană, s-a bucurat de o deosebită primire din partea presei și oamenilor politici italieni, și a fost considerat „cel mai frumos cîntec dedicat de un condei italian României”. El era închinat de autor „tinerii României... revendicînd cu o rară vitejie (virtu) unitatea și independența și deschizînd drum popoarelor oprimate din Orient”. Poemul apărea în limba română, în 1919, tradus de Nicolae Iorga.

Procesul samavolnic intentat memorandiștilor a incurajat manifestările de solidaritate românească de o parte și de alta a Carpaților și a stîmrit un puternic ecou în opinia publică europeană. Alături de oamenii politici, de oameni de știință sau publiciști, scriitorii au adus o contribuție însemnată la condamnarea regimului de oprimare națională din Transilvania austro-ungară. „Românilor de dincolo de Carpați — le trimitea Giosue Carducci la 11 iunie 1884 — un salut din apropierea Columnei lui Traian, pentru credința în viața nemuritoare a gîntei noastre”. „Mi-am făcut studiile împreună cu tinerii români — scria François Coppée — numărînd printre dinșii prietenii prețioase. Ei m-au învățat să cunosc și să iubesc nobila lor națiune. Sînt din toată inima cu aceia care le mărturisesc atenta și sincera lor simpatie”. „Am putut pune personal la încercare — declara poetul Sully Prudhomme — afinitățile intelectuale și morale ale Românilor cu Franța. Am păstrat pentru neamul românesc o simpatie pe care mă grăbesc să nu scap prilejul de a o exprima aici”. „Mă alătur din inimă și din convingere — scria Leconte de Lisle — urărilor confrăților mei”. Iar Emile Zola, el însuși implicat cîțiva ani mai târziu în apărarea victimei nevinovate a procesului Dreyfus, își trimitea mesajul „cu toată simpatia mea, pentru a cauza nobilă”. Principalele declarații de solidaritate europeană, printre care și poezii închinare în dialectul provençal „martirilor neamului românesc” sau „frăților noștri români”, de cei mai de seamă reprezentanți ai „felibrilor” din Montpellier, care premiaseră cunoscutele versuri ale lui V. Alecsandri erau înmănușiate într-un volum reprezentativ de V.A. Urechia. Puternicul răsunset internațional al procesului și intervențiile diplomatice ale României l-au determinat pe împăratul Francisc Iosif să grațieze pe memorandiști în toamna anului 1895. În aceste condiții vizita din anul următor la București și apoi în Italia a lui Vasile Lucaciu s-a transformat într-un adevărat triumf. Cu prilejul participării fruntașului memorandist la serbările felibrilor i se închinău versuri emoționante: „Judecătorii fără milă nu vor schimba legea pe care a făcut-o natura”, iar „lingă izvoarele limpezii, rîndunica își va spune cîntecul întregii lumi! Căci cu tot desprețul, ura, închisoarea, ideile strălucesc; sfînta libertate însuflețește națiunile și neamurile se perpetuează”.

„Astăzi s-a început înaintea Curței cu Jurați din Paris pertractarea procesului intentat lui Zola, celebrul Emile Zola, pentru scrisoarea ce a adresat președintelui Republicii Franceze în cunoscuta afacere Dreyfus — scria ziarul „Tribuna” din Sibiu la 9 februarie 1898 — iar mine se împlinesc 70 de ani de cînd a văzut

DESPRE DRUMUL UNIRII

prima rază de lumină alt romancier francez, vestitul Jules Verne". Aniversarea prilejua o paralelă între cei doi scriitori „naturaliști” și prima versiune românească a romanului **Castelul din Carpați**, apărut în original la Paris cu șase ani mai înainte. Cartea s-a bucurat de recomandarea călduroasă a presei române din Transilvania și Bucovina, precum și a ziarului „Liga română”, organul de presă al Ligii culturale. Motivul? Pe lângă faptul că fabuloasa călătorie extraordinară împletea ca de obicei frumosul cu utilul, indicind căile progresului științific, de unde renumele de „poeta vates” sui generis al autorului, romanul a atras publicul străin oferindu-i „o imagine plastică” despre viața culturală și națională a românilor de peste munți. Acțiunea, preciza ziarul „Unirea”, „se petrece la poalele Carpaților sudici ai Transilvaniei și persoanele sint tot români din satul Mățești și din împrejurimi”. La documentarea puțin comună și la simpatia sau admirația pentru oameni și locuri a contribuit, cum au arătat cercetările recente, călătoria pe care Jules Verne a întreprins-o în Transilvania după 1860 în circumstanțe particulare. Descendenții vechilor daci și romani — nota în romanul său scriitorul — sint lipsiți de drepturi politice, lăsați în ignoranță și nedreptăți social, dar „nu desnădăjduiesc că-și vor scutura jugul. Viitorul le aparține și ei repetă, cu o încredere de nezdruccinat, cuvintele în care li se concentrează toate năzuințele: **Românul nu pierde**”. Expresia era reprodușă în românește și în originalul francez.

Forța de neclintit a sentimentului național la românii din Transilvania se oglindea și în însemnările de călătorie din 1905 ale criticului André Bellesort, viitor membru al Academiei Franceze. Iar noile măsuri de maghiarizare luate în acești ani în Imperiul Habsburgilor găseră în marele scriitor norvegian B. Björnson un adversar ireductibil. Poziția sa, exprimată mai întâi cu prilejul masacrului comis de autorități în satul slovac Cernova, a găsit și adeziunea marelui scriitor rus Lev Tolstoi. Presa românească continuă să reproducă, atît în cursul anului 1907, cît și în anul următor, articole, scrisori deschise, interviuri ale lui Björnson în favoarea popoarelor subjugate din Austro-Ungaria, precum și comentarii la acestea. Congresul Ligii Culturale îl alegea în ședința din 2 iunie 1908, membru de onoare. Iar între 27 decembrie 1907 și 27 mai 1908 ziarul „Tribuna” din Arad publica pe prima pagină, cu toate amenințările unui proces de presă, cinci convorbiri cu scriitorul norvegian, în care acesta își exprima în mod direct adeziunea la lupta dreaptă a românilor din Transilvania.

S-A OBSERVAT pe drept cuvînt că nu poporul maghiar, ci conducătorii săi de pe atunci trebuiau făcuți răspunzători de crimele împotriva celorlalte naționalități. O spunea clar și marele poet Ady Endre, atunci cînd în **Cîntecul iacobinului maghiar** cerea înțînirea pe aceeași baricadă de idei a maghiarilor, slavilor și românilor din imperiul bicefal, înrudiți prin suferință: „Ni se spune — scria el în 1903 — că este o datorie patriotică să înjurăm pe germani, sîrbi, români și slovaci. Apoi dacă e așa, eu declar solemn că nu sint bun patriot. Eu respect orice rasă, limbă, religie, convingere sau drept, **extra și intra Hungariam**. Ba mai mult: nu aprob maghiarizarea cu forța”. Iar în 1912, cînd Octavian Goga intra în închisoarea de la Seghedin, Ady mărturisea prin ziarul „Világ”: „Cînd Octavian Goga, marele poet al românilor, a fost aruncat în temnița de la Seghedin a boierilor noștri, i-am trimis un salut. Un salut de la frate la frate. Expresie a afecțiunii pentru un luptător nobil. E însă semnificativ că acest salut l-am trimis dintr-un sanatoriu. De atunci, în acest sanatoriu medicii m-au refăcut admirabil. Totuși îl invidiez pe Octavian Goga. Trebuie să tie o lege la baza coincidenței că zăceam bolnav și distrus în sanatoriu, atunci cînd Goga intra triumfător în temnița... Roșia lui Goga este viața și libertate de invidiat, iar soarta mea de ungar este jale, moarte și scîrbă”.

Izbucnirea primei conflagrații mondiale a pus de la început statului român, ca făcînd parte din blocul Puterilor Centrale, problema intrării în război. Deliberarea a durat vreme de doi ani de zile, concluzia fiind aceea a angajării țării alături de puterile blocului opus — Antanta —, pentru dezrobirea conaționalilor din Imperiul Austro-Ungar. O contribuție importantă în acest sens a adus-o reînnoirea legăturilor tradiționale cu Franța. În acest scop lua ființă la începutul anului 1915 în București, cercul revistei „Annales Roumaines”, de sub conducerea Elenei Văcărescu, cu activitate și în provincie, după exemplul

cercului similar al revistei „Annales” din Paris. Conferințele ținute în țara noastră sub auspiciile sale pînă în 1916, de personalități ale vieții culturale și politice franceze, printre care scriitorii Henri Bordeaux, Jean Richepin, Auguste Dorchain ș.a., s-au bucurat de un deosebit succes. Corespunzînd stării de spirit generale, săptămînalul francez „Les Annales politiques et littéraires” publica la 17 septembrie 1917 un număr special dedicat României. Numărul cuprindea articole semnate de Paul Deschanel, membru al Academiei Franceze și președinte al Camerei Deputaților, Jean Richepin de la Academia Franceză, Elena Văcărescu, S. Pichon, fost ministru al Afacerilor Străine, B. Vaschide, Edouard Herriot, senator și primar al orașului Lyon, Paul Labbé, însemnările de călătorie din București anului 1912 ale istoricului Franck Funck Brentano, o prezentare a primirii entuziaste făcute în 1915 generalului Paul la București. „În România însăși, pe unde am trecut, vorbit și întrebă — mărturisea poetul Jean Richepin în articolul semnificativ intitulat **Notre soeur** — am simțit bătînd la unison inima mea cu inima românească”. Și incheia declarînd că de atunci încrederea sa în poporul român, „în sora noastră latină de la Dunăre a rămas mereu nezdruccinată”. Două pagini din bogata ilustrație erau dedicate artei plastice românești, iar alte trei pagini își propuneau să contribuie la legăturile României cu Alianții, prin creația literară. Se reproduceau cu acest prilej versuri franceze ale unor poeți români grupați în cercul revistei „Annales Roumaines”, pagini uitate din **Cobzar** de Elena Văcărescu și poezia **Mon pays** a acesteia, **Appel aux armes**, versuri inspirate lui Auguste Dorchain de un poem al lui Mircea Dem. Rădulescu, interpretat la Ateneul Român de marele actor francez de origine română, De Max. Un grupaj intitulat „Pour l'union latine et la Roumanie” cuprindea versuri de Gabriele d'Annunzio și Georges Trouillot, după care urma un poem închinat Elenei Văcărescu de Marie Anne Cochet. Anii războiului au prilejuit prezența în România a dramaturgului francez Robert de Flers, în calitate de corespondent al ziarului „Le Figaro” și voluntar în armata franceză. Sejurul său în țara noastră a contribuit la cunoașterea cauzei românești în Occident, a frîmintărilor și suferințelor României și a eroismului soldaților săi, din Dobrogea pînă la Mărășești. Partea a treia din cartea sa, **Sur les chemins de la guerre**, apărută în 1919 la Paris, evoca prima parte a campaniei. După Consiliul de Coroană din 27 august 1916, ale cărui dezbateri le relatează, a urmat Decretul de mobilizare. Mulțimea care invadează străzile Bucureștiului la sunetul trompetelor ce însoțeau lectura Decretului chemării sub drapel era plină de entuziasm, dar și de demnitate. „Ea știe că oclamă un război drept și că își va vărsa sîngele pentru o cauză eliberatoare... Un batalion veghează cu arma la picior, la Legațiile Germaniei și Austriei. E o precauțiune inutilă. Această mulțime, astăzi, nu vrea și nu știe decît să aclame; ea nu știe încă să urască, va învăța. S-a lăsat noaptea. Străzile sint negre. De la Ruscuk a și venit amenințarea zepelinilor. Nimeni nu se arată îngrijorat. Se simte că acolo, în Carpați, armatele române sint în marș, că regimentele de roșiori inaintează spre trecători și că miine poate, Transilvania și România se vor regăsi ca două surori multă vreme despărțite, care nu s-au uitat”. O broșură a fost dedicată, la începutul campaniei, reconstituirii armatei sîrbești și ajutorului său în Dobrogea. O alta, patriotismului și luptei lui Nicolae Filipescu pentru intrarea României în război, la moartea acestuia. În cursul retragerii în Moldova, scriitorul francez, atașat pe lângă legația Franței, încurajează suferințele poporului român, încurajează și sprijină acțiunile conducătorilor săi spirituali, politici sau militari, îndreptate spre refacerea potențialului de luptă, în vederea eliberării teritoriului național. În aceste împrejurări, moartea neașteptată a lui Delavrancea, care „a închinat toate puterile vie ale marelui său suflet și ale marelui său talent” viitorului țării sale, îl îndurerează profund. El rostea la înmormîntarea marelui scriitor, un impresionant discurs reproduș de N. Iorga în „Neamul românesc” din 8 mai 1918. Cuvîntarea sa rămîne cel mai emoționant portret pe care un străin l-a dedicat lui Barbu Delavrancea, omul, scriitorul, luptătorul. „Îi era drag tot ce era frumos, mare și simplu: marea, soarele, florile, poezia, copiii, tot ce nu poate minți... Dar o patimă i-a stăpînit viața: țara lui. Cînd a venit ceasul cel mare, nemaiaștînd vîrstă să poată servi ca ostaș, și-a mobilizat inima și a trimis-o în linia întâi. A căzut”. Dar „cînd lași după tine o diră de lumină ca aceasta, nu mori”. „E ora 4 și românii au dat al șaptelea iureș, ca să cucerească iar colina — notă la 11 noiembrie 1916 scriitorul ger-

man Hans Carossa, medic militar al unei unități inamice în plină ofensivă, în jurnalul său de front apărut după război sub titlul **Rumänisches Tagebuch**. Ai noștri admiră marele dispreț de moarte al adversarilor, spun însă că sint cam nesocotiți și n-au experiență. Ori de cîte ori plănuiesc atacul, auzim cum un comandant le ține cuvînt de îmbărbătare, după care, în sunetul unui marș vijelios, pornesc îmbătați, ne-bunește, la luptă”.

Tot din aceeași epocă datează și amintirile scriitorului elvețian Hugo Marti, apărute sub titlul **Rumänisches Intermezzo** în 1926 și traduse de Lucian Blaga cinci ani mai tîrziu. Valoarea lor documentară pentru noi e superioară și ea se împletește cu certe calități artistice, fie că autorul nota imagini din viața Capitalei, din cea rurală sau din refugiu. „Călătoria sa spre Moldova, în condiții dramatice, pe acoperișul vagoanelor, alături de țărani și ostași răniți, era rememorată cu sinceră participare afectivă. Erau descrise de asemeni cu multă culoare transformările din viața patriarhală a lașului, devenit temporar capitala României libere, odată cu valul de refugiați revărsat asupra orașului.

Rezistența eroică a trupelor române în refacere împotriva incursiunilor ofensive din Carpați ale unui inamic superior ca număr și tehnică de luptă a inspirat, între alții, lt. colonelului G. Dumon, din Misiunea militară franceză, versurile dedicate la 15 martie 1917, din Onești, **Generalului Grigorescu și românilor**, omagiind cu avînt liric dragostea de țară și înaltul spirit de jertfă al poporului român și clamînd la continuarea luptei lui Mihail Viteazul și Ștefan cel Mare.

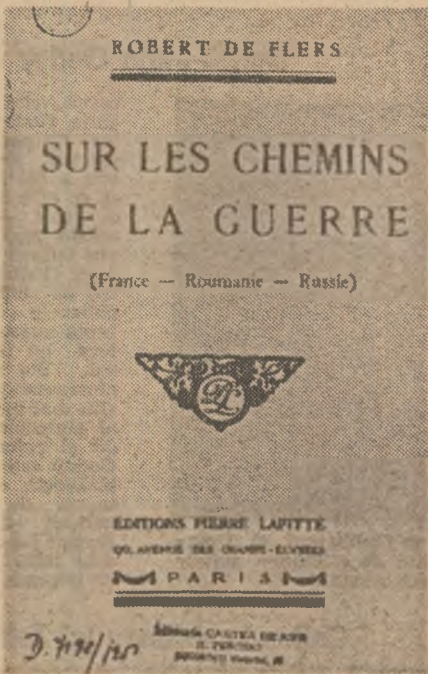
Deslușind semnificația internațională a victoriilor românești din vara anului 1917, Robert de Flers scria: „Poporul român a urcat acest calvar rînd pe rînd și pe virful lui — pînă acolo stropit cu sînge — a culles laurii cei mai frumoși. Efortul armatelor lui Mackensen, zdrobit de armata română în legătură cu cea rusă — acesta este unul din marile fapte de arme care va rămîine din acest mare război. Mărășeștii sint Verdunul român. Există o lege istorică ineluctabilă: lucrurile frumoase duc la lucruri bune. România este pe cale de a deveni o națiune de planul întâi; niciodată n-a fost atît de mare decît de cînd e atît de mică... Este imposibil ca după război, România să nu cunoască o stare foarte înfloritoare pe care o va merita nu numai pentru vitejia ei actuală, ci și pentru toată istoria ei atît de plină de dureri și grele încercări”.

Aceeași încredere în viitorul României renăscute și întregite respiră și din **La Ombra de Trojano**, prima lucrare reprezentativă a poetului spaniol Ramon de Basterra care, în calitate de însărcinat cu afaceri la Legația Spaniei din România, cunoscuse sufletul românesc în momentele dramatice ale armistițiului și păcii silnice de la București și în cele de adevărat delir fratern de după desăvîrșirea unității naționale. El împletea aici evocarea unitară a realităților românești, cu dorința unei punți ideale către acelea ale propriei sale patrii.

DIN PĂCATE epoca de după primul război mondial, în condițiile dezvoltării capitalismului, n-a putut duce la înflorirea sperată. Ancheta întreprinsă de Henri Barbusse în 1925 consemna „mizerie și paragină” la sate, politica de acaparare a bogățiilor țării de către oligarhia exploatare în colaborare cu capitalul străin și un regim de „oprimare sălbatică a claselor muncitoare” din partea „guvernelor parazite”. Singurul drum cert spre viitor se vedea cel al proletariatului, ca și pentru alte „nobile popoare sărace” din Balcani. La Congresul Mondial Antifascist de la Paris din 1933, prezidat de Henri Barbusse, participanții s-au ridicat în apărarea luptătorilor comuniști de la Atelierele Grivița. „Am întîlnit în România un proletariat demn, o țărîime viaie și inteligentă”, declara scriitorul francez în 1935 lui Alexandru Sahia.

Eliberarea României de sub dominația fascistă, desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și înfăptuirea revoluției socialiste, sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român, au dat posibilitatea descătușării tuturor energiilor creatoare ale națiunii. A devenit astfel posibilă unitatea mult visată a unei patrii cu adevărat libere și prospere, îndreptată cu toate pinzele spre viitor. Ea este opera anilor noștri și nenumărați scriitori de pe toate meridianele au venit cu condeii sentimentele lor de profundă dragoste și admirație pentru România socialistă, pentru politica sa de progres, pace și înfrățire liberă și egală în drepturi între toate națiunile.

Nicolae Liu

Premii... Premii

Conrad Detrez

● După 15 tururi de scrutin, a doua importantă distincție literară franceză, premiul Theophraste-Renaudot, a fost

Carlos Meja Godoy

● Combatant al Frontului de eliberare națională Sandino din Nica-

Callas în viziunea lui Zeffirelli

● Regizorul Franco Zeffirelli intenționează să realizeze, la Hollywood, un film despre viața Mariei Callas. Pentru rolul titular sunt luate în considerare două actrițe: Anne Bancroft și Irene Pappas. Rolurile secundare — directori, regizori,

decernat scriitorului Conrad Detrez pentru romanul *L'herbe à brûler* (Editura Calman-Levy). De origine țărăn, dintr-o mamă flamandă și un tată walon, în 1962, la vârsta de 24 de ani, abandonând studiile de teologie, Detrez s-a stabilit în Brazilia unde a început să cunoască viața în toată complexitatea ei. Pleacă din America de sud și se stabilește în Algeria. La 34 de ani a publicat primul roman.

● Premiul „Medicis” a fost decernat lui Georges Pérec, pentru romanul *La vie, mode d'emploi* (Ed. Hachette).

● Premiul „Femina” — lui François Sonkin, pentru romanul *Un amour de père*.

ragua, cântărețul Carlos Meja Godoy luptă, alături de poporul său, împotriva sălbaticii dictaturi a lui Somoza. Acum el se află în Spania unde a venit — după cum mărturisea într-un interviu apărut în „Cuadernos para el diálogo” — „pentru ca toți să afle, din cîtecele mele, despre lupta noastră. Aceste cîtece nu le-am compus azi. Ele sînt cunoscute nicaraguenilor, care mă știu mai mult ca interpret al cîntecelor politice decît al celor tradiționale”. Godoy este autorul *Mesei țărănești*, care a devenit imnul de luptă al poporului din Nicaragua. Recent i-a apărut un nou disc intitulat *Noul cîmp de porumb*.

dirijori și parteneri ai Mariei Callas, vor fi susținute, așa cum prevede regizorul, de persoane reale, care au colaborat cu marca cîntărețului. Scenele muzicale vor fi realizate cu imprimări originale din spectacolele create de Maria Callas.

Omagiu

● Elegii majore se intitulază cartea de artă dedicată președintelui Léopold Sedar Senghor pe care o va publica Editura Regard pînă la sfîrșitul anului. De dimensiuni impresionante — 60 cm înălțime și cîntărind 12 kg., volumul va fi ilustrat cu 17 gravuri originale, unele semnate de Hartung, Soulage, Vieira da Silva, Manessier. Cartea cuprinde șase poeme inedite. În același timp, Biblioteca națională din Paris a inaugurat o fastuoasă expoziție Senghor, prima pe care reputata instituție o dedică unui scriitor în viață. La 29 noiembrie, președintele Senghor a primit premiul Cino del Duca pentru ansamblul operei sale. Aflindu-se cu acest prilej la Paris, el a ținut două conferințe despre noua ordine culturală mondială.

Scrisori necunoscute

● La hotel Drouot au fost expuse mai multe scrisori, pînă acum necunoscute, aparținînd lui Marcel Proust adresate principesei Șuțu, ulterior soția lui Paul Morand.

„Nerantsoula” — o librărie la Paris

● Iată că titlul celebrului roman al lui Panait Istrati („cîntec și dans care fac o lume și reinvie o lume”, cum scria în „Prezentarea” din 1927, la Editions de France, Apostolis Monastirioty; „ca putere de sugestie poate cea mai puternică operă a lui Istrati”, cum scria Al. Philippide — într-un articol în „Adevărul literar și artistic”; operă evocată într-unul din cele mai frumoase eseuri de către Geo Bogza în „Contemporanul”); *Nerantsoula* reeditată de Gallimard în

„Rousseau în prezent”

● Lucrare colectivă editată de Asociația prietenilor lui Rousseau, acest volum apărut cu prilejul bicentenarului morții, încearcă (prin cîteva studii semnate. între alții de Jean Lacroix, Jean Nicolas, François Chirpaz) să dea o imagine a lui Jean-Jacques ca „o figură a timpului nostru”, problematica omului contemporan cu aspecte legate de educație, democrație, libertate etc. fiind confruntată cu ideile și comportamentele marii personalități care, alături de Voltaire, a marcat secolul „Luminilor” — cu prelungiri semnificative nu numai în cel următor, dar și în cel cu care ne confruntăm noi înșine.

Memoriile unei europene

● Louise Weiss este una din femeile acestui secol care au fost întin implicate în istoria lui. Tinăra absolventă de universitate, apoi infirmieră de război, apoi ziaristă, ea fondează în 1918 revista „L'Europe Nouvelle”, săptămînal politic pe care-l conduce pînă în 1934. Devine animatoarea unui cerc la care au participat Aristide Briand, Philippe Berthelot, Apollinaire și alte personalități. Dar războiul o pune la grêle încercări. Nu rezistă în fața intrigilor politice de culise, decide să se retragă din viața socială și pleacă într-o lungă călătorie în Europa. Acesta este conținutul primului volum al *Memoriilor unei europene*, o frescă despre Belle Epoque naufragiind în război fără să știe exact de ce.

Oeuvres de Panait Istrati, IV, în 1970 (an în care a apărut la Editura Eminescu în traducerea lui Alex. Talex, iar în 1974, la Minerva, în versiunea lui Eugen Barbu, în ediția de *Opere alese VI* îngrijită de Al. Oprea), — deci „Nerantsoula” — aflăm dintr-un recent număr din „Le Nouvel Observateur” — este numele unei librării, „profilată” mai ales pe partituri muzicale și discuri, dar și pe vinzare de „cărți străine” (adresa: 3, rue du Haut-Pavé, Paris 5°).

Feodor Tiutcev — 175

● La 23 noiembrie a.c. s-au împlinit 175 de ani de la nașterea poetului rus Feodor Tiutcev (1803—1873), revendicat de unii drept precursor al simbolistilor ruși, cel care continuă pe Jukovski, înscriind o paralelă poetică în timp la aceea a lui Pușkin și Lermontov. El a debutat în 1836 în revista „Sovremennik” cu un grupaj de *Poezii trimise din Germania*, unde era diplomat. Abia în 1854, stimulată de Nekrasov și Turgheniev, care-l considerau unul din marii poeți ruși, își strînge versurile în volum. Opera sa va fi tipărită, în majoritate, postum. Rezervat, solitar, poetului Tiutcev îl dispăcea cortegiul masinațiilor literare, editoriale, de multe ori retrăgîndu-și manuscrisele de la niște funcționari incompetenți. Redescoperit tîrziu, poetul, care într-o formulă creatoare, romantică, prefigura prin versurile sale „problemele simboliste”, e așezat astăzi alături de Pușkin, Lermontov, Nekrasov, Fet.

„Timpul piramidelor”

● Este titlul primului din cele trei volume consacrate civilizației egiptene în colecția „Universul formelor” creată de André Malraux. Volumul, care e o lucrare colectivă, coordonată de Jean Lec-lant (Ed. Gallimard, 360 pag., cu 429 ilustrații), prezintă de la origini (aproximativ 3500 de ani înaintea erei noastre) pînă la invazia hicsosilor, una dintre perioadele cele mai interesante din istoria generală a artelor. De notat că toate operele de artă ale acelor vremuri erau colective, arhitectura, basorelieful, sculptura, pictura fiind inseparabile. (În imagine, statula faraonului Djoset).

Un om liniștit

● „Cînd oamenii liniștiți încep să vorbească, e bine să citești urechile” — scria un critic referindu-se la romanele lui Hermann Lenz. Thomas Mann îi făcea elogiu: „Este un talent original, remarcabil: foarte independent, el se apropie de Kafka, pe care-l sugerează foarte bine în cărțile sale, în realismul și suprarrealismul lor precis și bine articulat”. În ciuda acestor elogii, Hermann Lenz (85 de ani) a rămas constant în umbra omonimului său celebru, Siegfried Lenz. El nu este menționat în reputatul *Oxford Companion to German Literature*, în timp ce Siegfried Lenz

ocupă două coloane. De curînd însă, Hermann Lenz a obținut premiul de poezie Georg Büchner pe 1978. Născut la Stuttgart, scriitorul a publicat poezii și o navelă încă înaintea celui de al doilea război mondial, cînd studia arheologia și arta. Mai tîrziu, în romanele *Cere interior* și *Timpuri noi*, el a înfățișat mari fresce ale epocii, realizînd biografii remarcabile. Sînt cărți viu apreciate de specialiști ca și de cititori, pentru că Hermann Lenz dă, cu măiestrie, o imagine acuzatoare despre nazism.

„O femeie, o epocă”

● Sub forma unui telefilm, Regis Milcent a realizat recent o evocare calificată nostalgică a „stelei stelarilor” cinematografului american, Marilyn Monroe. Emisiunea

i-a prezentat biografia artistică de la prima apariție, în *All about Eve*, pînă la ultima secvență a filmului (neterminat) al lui Cukor, *Ceva se va rupe*.

Theodore Roethke — 70

● Se împlinesc 70 de ani de la nașterea poetului american Theodore Roethke (1908—1963), care împreună cu Robert Lowell și John Berryman, este socotit de generațiile actuale drept una din cele mai autentice voci ale poeziei americane. James Dickey nu se sfia să-l numească „cel mai mare poet pe care l-am avut în această țară”. Poet și profesor de poezie, autor al mai multor volume de

versuri, Roethke a primit Premiul Pulitzer în 1954 pentru culegerea *The Waking*, iar pentru *Words for the wind*, 1959, a fost distins cu 7 premii diferite, printre care și prestigiosul Premiul Bollingen, decernat de Universitatea din Yale. Opera lui Theodore Roethke a cunoscut o inspirată tălmăcire în românește, în 1973: *Vorbe pentru vînt*, semnată de C. Abăluță și St. Stoeneșcu.

Claude Lévi-Strauss la 70 de ani

● Reputatul antropolog și etnolog de orientare structuralistă, Claude Lévi-Strauss (n. 1908 la Bruxelles) a împlinit la 28 noiembrie a. c. 70 de ani. Trei din cărțile sale fundamentale (*Tropice triste*, *Gîndirea sălbatică*, *Antropologia structurală*) au fost traduse — în ordinea de mai sus — în limba română. Lévi-Strauss, care a exercitat prin lucrările

sale o mare influență asupra interpretării textului literar, reprezintă cazul mai puțin obișnuit al unui om de știință a cărui operă a devenit foarte populară, deși s-a aplecat asupra unei materii aride și cu o metodă de cercetare mai puțin accesibilă, el fiind ales membru al Academiei Franceze, în 1973, în fotoliul vacant al unui scriitor.

Am citit despre...

Meseria (și monomania) scrisului

STRINSE laolaltă, în volumul *Cum lucrează scriitorii*, interviurile luate în decurs de cîțiva ani de Jean-Louis de Rambures (și publicate treptat în suplimentul literar al ziarului „Le Monde”) dau impresia unui tabel pe care au fost bifate toate răspunsurile alternative posibile. Este sau nu relevantă tehnica scrisului? Jean-Louis de Rambures crede că da, altminteri nu s-ar fi lansat în această investigație minuțioasă la care, trebuie s-o subliniem de la bun început, scriitorii abordați au colaborat în genere cu plăcere, flatați probabil să afle că pixul sau mașina lor de scris, formatul și culoarea hîrtiei, ritmul lor orar și micile lor manii interesează.

Existența obiceiurilor sau obiceiurile de a nu le avea se înscriu pe o curbă de natură să facă deliciul statisticienilor. Nouă ele nu ne spun decît ceea ce presupunem că anume că oamenii scriu în fel și chip, unii fac o ciornă de mină și apoi dactilografiază textul cu două degete (Roland Barthes), alții îl rebat de 50 de ori la mașină (Michel Butor), sau lucrează direct la mașina de scris (José Cabanis), dictează (Françoise Sagan), mai mult șterg decît scriu (Julien Gracq), nu șterg nici un cuvînt din ce au scris (J.M.G. Le Clezio), scriu numai cu stiloul, numai cu pixul, numai cu creionul, scriu cu indiferent ce, bat la mașină cu un deget, cu două, cu trei, cu două degete de la fiecare mină, cu trei degete de la fiecare mină etc., folosesc serviciile unei dactilografe, ale mai multora, detestă să aplice la dactilografe, scriu după un plan abia schițat, exhaustiv, fără plan, lăsîndu-se în voia inspirației, dezvoltîndu-și fișele, fără fișe, d'a capo al fine, pe sârte, două ore pe zi, trei, cinci, 16, în fiecare zi, cînd și cînd, alternînd perioadele de lenevie (sau gestație) cu cele de muncă fără răgaz, scriu cu muzică (Claude Lévi-Strauss), în cea mai deplină liniște (Michel Butor), avînd ca fundal sonor zgomotele străzii (Le Clezio), pe colțul mesei într-un bistro (Nathalie Sarraute), într-o cafenea (Françoise Mallet-Joris), în-

tr-un birou amenajat ca un laborator supradowat (Herve Bazin), oriunde numai în birou nu (André Dhotel), în cea mai de sus încăpere a casei „pentru a avea numai cerul deasupra” (Marcel Jouhadreau), respectînd un ritual sever sau, dimpotrivă, ferindu-se de orice reguli și norme, și așa mai departe.

Sînt, evident, și lucruri pline de miez în aceste confesiuni, mai cu seamă (dar nu numai) atunci cînd autorii — Robert Pinget, Michel Tournier, Patrick Modiano, recentul laureat Goncourt, de dragul căruia am luat, de altfel, în mină, cartea lui Rambures — țin și reușesc să deturneze discuția la aspectul mecanic al actului scrierii la dificultățile și preocupările lor esențiale.

Nimeni nu vorbește însă și nici măcar nu e întrebant — răspunsul pare și este de la sine înțeles — despre locul scrisului în propria sa existență. Cu excepția lui José Cabanis, care declară „avînd o profesiune (cîndva avocat, acum expert judiciar) ce îmi acaparează toate zilele, nu pot lucra decît noaptea”, toți scriitorii sînt, cu întreaga lor ființă, 24 de ore din 24, scriitori. Fie că n-au fost niciodată altceva, fie că au început prin a fi oameni de știință (Claude Lévi-Strauss, Max Gallo) sau delinvenți de drept comun (Alphonse Boudard), din momentul cînd și-au dat seama că vocația lor este să scrie, nimic altceva nu-i mai interesează cu adevărat, au renunțat la orice altă ocupație. Pedanți sau boemi, foarte productivi sau indolenți, gravi sau frivoli, toți trăiesc cu aceeași unică obsesie: cartea, cărțile pe care le au de scris.

Frumusețea și tristețea mînunchiului de interviuri stau în această monomanie, în această implicită încredințare că, dacă ți-a fost dat să fii scriitor, nimic altceva nu mai contează, nu mai merită ostensală. La nivelul mărunt al deprinderilor practice, egocentrismul se manifestă prin desconsiderarea — mergînd pînă la ignorare, nici unul nu atinge această chestiune — zguduiriilor, traumelor, distorsiunilor pe care acestea și, în general, proximitatea unui scriitor absorbit de opera sa, le pot determina în viața celor de lingă el, a familiei, de piidă. Totul trebuie să se plieze, să se mulzeze după nevoile, după toanele, după manile Creativului. El pășește distrat înainte, cu ochii ațîntiți spre semnele lăsate pe hîrtie de stiloul, de creionul, de pixul, de mașina sa de scris.

Felicia Antip

Audrey Hepburn revine

● Interpretă a multor filme de succes (*My Fair Lady*, *Război și pace* al lui King Vidor), Audrey Hepburn se întoarce, după o pauză îndelungată, la activitatea cinematografică, pentru a interpreta un rol în filmul polițist *Bloodline*, pe care regizorul Terence Young îl realizează, după romanul omonim al lui Sidney Sheldon, în stațiunea de lux Porto Cervo din Sardinia. Din distribuție mai fac parte: Romy Schneider, Irene Pappas, Omar Sharif, Gert Fröbe și Wolfgang Preiss.

Herder — portrete literare

● Sub titlul „Denkmale und Rettungen“, editura Aufbau (R.D.G.) a publicat un volum care reunește portretele literare a 23 de personalități, prezentate de Johann Gottfried Herder. Sint poeți, filosofi, politicieni și oameni de știință, între care: Pindar, Petrarca, Comenius, Franklin, Newton, Kepler.

Bauhausul în actualitate

● Fundația Juan March din Madrid a organizat recent o expoziție consacrată Bauhausului, școală de artă fondată în 1919 de către arhitectul Walter Gropius (1883—1963), care avea drept scop integrarea artei în cadrul vieții. Prin intermediul obiectelor și fotografiilor, expoziția pune la curent vizitatorul cu metodele de predare specifice școlii, precum și cu creația unor artiști de renume mondial ca: Kandinsky, Klee, Schlemmer, Moholy-Nagy.

Premiul „Planeta” 1978

...a fost atribuit scriitorului catalan Juan Marsé, care scrie în castiliană, pentru ultimul său roman *La muchacha de las bragas de oro*. Autorul a publicat anterior alte cinci romane, dintre care două distinsese cu Premiul Biblioteca Breve și Premio Mexico.

Medalie

● Modelul unei noi monede de un dolar, de mici dimensiuni, cu portretul „sfragetei” Susan B. Anthony este prezentat de nepoata sa, Susan B. Anthony II, după ce desenul a fost aprobat de Congresul S.U.A., de la Washington. În momentul cind va fi pusă în circula-

ție, noua monedă va fi prima ce va purta imaginea unui personaj feminin real, monede anterioare avind imprimate chipul mitice zeițe a Libertății. Susan Anthony (1820—1906) a fost o militanță de frunte a mișcării pentru obținerea dreptului de vot de către femeile americane. Reversul monedei reprezintă prima alunizare a navei spațiale „Apollo” pe suprafața Selenei.

Poe la Philadelphia

● Reparind o întirziere, Philadelphia a alocat o jumătate de milion de dolari pentru restaurarea casei în care a locuit, în jurul lui 1840, cel mai mare dintre scriitorii care și-au legat numele de acest oraș. E vorba de casa în care Edgar Allan Poe a scris cele mai multe dintre poezile și povestirile sale nemuritoare, printre care *The Fall of the House of Usher*, *The Pit and the Pendulum*, *The Gold Bug* și *The Tell-Tale Heart*. Și tot aici a inventat timbrul scriitor povestea *Crimei din Rue Morgue*.

Pușkin inedit

● Apariția „Analelor Comisiei pușkiniene” constituie întotdeauna un eveniment pentru specialiști ca și pentru publicul larg. Aceste culegeri înmănușează prețioase rezultate ale studiilor efectuate de specialiști în opera marelui poet rus, informații asupra unor fapte puțin cunoscute sau necunoscute. Ultimul volum editat de Academia de Științe a U.R.S.S. oferă autografele primelor două poeme scrise de Pușkin la liceu, ale căror originale au fost descoperite recent în secția de manuscrise și cărți rare a Bibliotecii Saltikov-Șcedrin din Leningrad. Volumul mai cuprinde extrase din amintiri ale rudelor și prietenilor lui Pușkin.

Eugene O'Neill

● La 27 noiembrie a. c. s-au împlinit 25 de ani de la moartea celui mai complex și mai important dramaturg american, Eugene Gladstone O'Neill (1888—1953), de trei ori laureat al Premiului Pulitzer, în 1920 pentru piesa *Dincolo de zare*, în 1922 pentru *Anna Christie* și în 1928 pentru *Straniul interludiu*, laureat al Premiului Nobel pentru literatură în 1936, fondator al teatrului american modern, a cărui creație dramatică înglobează în mod original influențe expresioniste și freudiste, pasiunea romantică a eroilor fiind încă prezentă. Opera lui O'Neill a exercitat o influență complexă asupra dramaturgilor americani contemporani.

Un nou film de Wajda

● După *Pădurea de mesteceni*, inspirată din povestirea omonimă a lui Jarosław Iwaszkiewicz, Andrzej Wajda realizează a nou film după o scriere a acestuia eminent scriitor polonez. De astă dată regizorul a adaptat pentru ecran povestirea *Domnișoarele de la Wilka*, al cărei subiect este vizita, după 15 ani de absență, a fostului ofițer Wiktor Ruben în casa unde-și petrec vacanța femeii pe care le cunoscuse în tinerețe. Această întoarcere în trecut îi permite să se cunoască mai bine pe sine însuși și să înțeleagă mai bine motivele acțiunilor acestor femei. În distribuție, alături de actorii polonezi Maja Komorowska, Anna Seniuk, Daniel Olbrychski, figurează și actorii francezi Christine Pascal și Paul Guers.

Evgheni Oneghin în engleză

● A apărut recent la New York, în editura Viking, prima traducere în engleză a romanului în versuri *Evgheni Oneghin* de Pușkin. Autorul traducerii, Charles Johnston, un diplomat și poet englez, a realizat astfel o performanță, traducind în versuri clasice cu rimă și ritm, o scriere considerată până și de asul traducătorilor ca neputând fi transpusă decît mult în prosă. După părerea criticilor, Johnston a găsit excelente echivalente originalei rus care este o mare creație și în același timp o poveste populară.

Miller pentru televiziune

● Arthur Miller (*Moartea unui comis-voiajor*, *Vedere de pe pod*) și-a terminat prima sa piesă de teatru scrisă special pentru televiziune. Este vorba de destinul tragic al femeii care a înfrânt de membri care a fost în lagărul de la Auschwitz, cîntînd pentru ofițerii S.S.

Norman Rockwell

● Un om care se definea pe sine însuși ca „un ilustrator de corvoadă”, dar care pentru milioane de americani era artistul pe care-l cunoșteau cel mai bine, Norman Rockwell, a murit recent, în vîrstă de 84 de ani. Creațiile sale — scene și personaje din micile orașe, oglindind America — erau știute îndeosebi din paginile ziarului „Saturday E-

vening Post”. Primul desen i-a apărut în 1916, ultimul în 1963. Portretele prezintă John F. Kennedy și Richard Nixon realizate de Rockwell se află astăzi la National Portrait Gallery din Washington. În imagine: Norman Rockwell și soția sa într-un desen al artistului, datat 1967.

Eubie Blake

● Compozitorul Eubie Blake (în centru), pianist și pionier al muzicii de jazz, a luat parte la festivitatea ad-hoc, organizată de artiști pe scena de la „Ambassador Theater”, din New York, la sfîrșitul musical-ului „Eubie”. Spectacolul are drept subiect cariera creatorului (în plină activitate la vîrs-

ta de 95 de ani) una din cele mai celebre teme muzicale din perioada „ragtime” a jazzului. Blake și Noble Sissale, colaboratori vreme îndelungată, au compus musical-ul „Stuffle Along” ce a reprezentat un moment revoluționar în istoria Broadway-ului, prin faptul că toți interpreții spectacolului au fost de culoare.

„Bătrînul marinar”

● Jorge Amado (autorul brazilian bine cunoscut publicului românesc, atît prin activitatea sa politică antifascistă cît și prin cîteva din cărțile lui, între altele, *Secerișul roșu*) este prezent în librăria franceză cu romanul *Bătrînul marinar* (tradus de Alice Maillard, la ed. Stock, 350 pag.).

Un nou roman de Carlo Cassola

● În Editura Rizzoli a apărut un nou roman de Carlo Cassola (n. 1917), *Il Superstite*, considerat de critica italiană ca înspirat de tematica antimilitaristă.

ATLAS

Capitala unei idei

■ ALBA IULIA este pentru mine orașul-idee. Și asta nu pentru că imaginea pe care o aveam despre el era mult anterioară clipei în care l-am văzut prima oară, ci pentru că această imagine a rămas în continuare mai puternică decît ceea ce am văzut, mai adevărată. Această imagine se născuse pentru mine în copilărie din cîntece cîntate pe jumătate și din cărți de istorie vechi care nu puteau fi duse la școală; din veche povestire de familie despre bunici care fuseseră Acolo în 1918, din șpicle roșii zdrobind într-o veche litografie un trup de martir și o replică udată cu lacrimile unei perpetue adolescențe: „mor pentru popor”; din înfrîcarea unui călător, mereu confundat cu Sfîntul Gheorghe, pe poarta mîngăie a Cetății, peste mantii și orgoliile gîfurilor contemplant înfrîntă imensa cușmă valahă. Din toate la un loc și din multe altele, — legende și ilustrații, refuzul și aluzii, visuri și amintiri — dar mai ales din simpla cădere deschisă de vocale, din epitetul misterios și imaculat aluminind o ființă simbolică se născuse pentru mine imaginea, arhetipală, abstractă, a Albei Iulia, cetatea de scaun a unității noastre miraculoase, capitala nostalgiei noastre fără sfîrșit.

Cînd am văzut orașul, cu străzile lui drepte și joase formate din case lungi și porți înalte, cu bisericile lui spectaculoase, bibliotecile lui celebre, locurile lui noi și uzinele lui ultramoderne; cînd am văzut orașul cu mocănița lui pufoasă, cu Mureșul lui lent, amenințător, cu celula lui Horia și statuia lui Mihai Viteazul; cînd am văzut orașul, el nu putea — oricît de imoresionant și revelator — să-și concureze imaginea, mult mai puternică decît realitatea, pe care duhul său o născuse în mine. Vizitat mereu, devenit familiar, plin de amintiri și de prieteni, el nu este decît surprinzătorul realitate estompată mereu de un vis. Pentru că, loc geometric al unei istorii și capitală a unei idei, cădere liberă de misterioase vocale deschise, Alba Iulia rămîne în mine o iluzie, chiar dacă se travestește într-un fermecător, înfloritor oraș de provincie.

Ana Blandiana

Artă contemporană din R.P. Ungară

● ÎN schimb direct între Uniunea Artiștilor Plastici din România și Uniunea Artiștilor maghiari din R.P. Ungară, cîțiva artiști plastici de frunte expun la Galeria „Orizont”. Kiss Istvan, președintele Uniunii, este un cunoscut sculptor monumentalist; în mare parte lucrările expuse acum sînt decizii și proiecte de monumente. Ceea ce trezește interesul vizitatorului este remarcabila capacitate de adaptare a artistului la dimensiunile schiței, astfel că, exceptînd două-trei lucrări a căror destinație monumentală apare evidentă, restul se prezintă cu toate trăsăturile — și calitățile — specifice plasticii de mică dimensiuni. Uneori chiar ale sculpturii de vitrină. De-a lungul unui registru cuprinzător de posibilități tehnice, Kiss Istvan face ușor saltul de la mica sculptură realistă de analiză precisă a formelor — mă gîndesc la „Tărîncă” de factură bourdelliană, la „Grădina-reasa”, cu detalieri anecdotice, la grupajele animale, pline de nerv — către obiectul simbolic-decorativ; și de la formele de stilizare manieristă — cum este eleganta figură a lui Petöfi — către compoziții mixte, în care elementele abstracte și informale încarcă să se alieze expresiv cu un personaj realist conturat. „Strigătul” se înscrie ca cea mai interesantă dintre propunerile de acest fel.

Vicepreședintele Uniunii, Csohany Kalman, este grafician, experimentat gravor, în special în tehnica „gravurii acul”. Ciclurile „Povești haiducești”, „Amintiri din Paszto”, ca și peisajele cu monumetri, vorbesc despre un temperament vulcanic dar disciplinat, cu o voință strînsă, ceea ce dă o acută tensiune demersului liniar al artistului. Punctate

cu o nuanță de ironie, alături cu înfrîntă a unor escapade în fantastic, imaginile gravate de Csohany fac parte din zona expresionismului maghiar, cu valoroase tradiții în grafică mai ales. Este un expresionism concentrat, care întoarce expansiunea către interior, accentuîndu-se astfel funcția de auto-analiză a limbajului de forme. În ciclul de desene în tus, „Cîntece țigănești”, procedeul acesta apare în chipul cel mai izbitor. Ilustrațiile lui Csohany la cîteva poezii de Berszeny, de factură semi-abstractă, păstrează aceeași tensiune a liniei, într-un cadru imagistic miniatural.

Al treilea participant la expoziție este Reich Karoly, desenator fidel tehnicilor clasice ale penitei și creionului, prin care obține efecte complicate și subtile în seria de ilustrații la „Nevestele vesele din Windsor”. Încercînd să creeze o atmosferă în același timp reconstituită în culoarea locală a epocii shakespeareane, și revăzută la distanța vremilor de azi, Reich reușește să monteze un adevărat spectacol în creion și penită, mobil, cu surprize de gag-uri. Alte ilustrații, la opere ale mai multor poeți maghiari, construiesc „pagini” în care înfățișarea rîndurilor scrise face parte întrînsecă din ilustrație. Nu mai este vorba deci de o ilustrație la cutare operă, ci de un ansamblu în care cuvîntului scris i se acordă un rol în acțiunea vizuală a respectivelor ansamblu. Ideea, legată de unele căutări inrudite ale ilustrației de carte romantică, și apoi ale Jugendstil-ului, se încarnează în formele stilistice care recunosc această filiație.

Amelia Pavel

Sport

Suburbia sunetului pierdut

■ NU fac parte din rîndul celor ce adulmecă primejdii din aer (do-vadă multele mele înfrîngeri), așa că nu mă pot lăuda că am simțit din capul locului cît de împleticită, searbădă, știrbă și căzută prin șanturi va fi această toamnă fotbalistică. Cine iubește, suspină — mie mi-au fost dragi toți băieții ăștia care ne trag luminicile în țepă, deci merită să cînt în gura mare, aripă-n aripă cu lăutarii din Brăila:

La hanu' cu liliacu',
Acolo țî-am dat coniacu',
Coniacu' de șapte stele
Și mi-ai umplut de beiele...

Dar, oricîtă dragoste țî-ar clocoti în sînge pentru un joc gîndit să facă lumea puțin mai frumoasă decît e și în realitate, habi-barda patașului cînd vezi că țî se fură o duminică galbenă ca vinul de Malvazia. Steaua și Dinamo, echipele de la care publicul bucareștean primea sfințenia de-a scorni povești, legende și poezii de trecut în pahar săptămîna, ne dăruiesc azi crăci moarte, cîrțițe, cîte-un gît de damigeană în care-a dospit soda caustică și, rar, foarte rar, o frunză de lăptuică pe care lupii soarelui și-o pun pe grumajii răniți. Cine-a fost, duminică, în tribunele stadionului din Ștefan cel Mare și i-a aplaudat pe Dinu,

Cheran, Sameș și Vigu și-a dat seama că Nelu Nunweller și Gheorghie Constantin, antrenorii celor două formații care-au făcut gloria fotbalului românesc, țîn la cluburile lor niște jucători pe care altădată nu l-ar fi primit copii de mingi, cărători de bagaje sau snălători de maieuri. Pe vremuri, Tălnar și Lucuță, Aelenei și Iordănescu ar fi plătit ca să joace la Dinamo și la Steaua și azi pretind prime de joc, fac mofturi, se dau de-a-nboaiete cînd scapă de minge și se-nfig în arbitri de zici că Pele, retrăgîndu-se, le-a dăruit cîte-o praștie și ei și-au înnodat-o pe creasta genunchilor și trag cu pietre mălăle în cine se nimeresc prin preajmă. Mi se face gura pungă și creionul pui de viperă cînd îi văd ce sînt și drept cine se dau. În provincie, dracu-l trage de coadă pe talcă-su, îl înhamă la cotigă și înaltă smeie amîndoi în odăile cu murături. F.C. Baia-Mare pierde prăvălia, ghi-tara și oglinda la o pasăre fără picioare, iar Politehnica Iași, care, ieri-alaltăieri, cerșea un loc în mausoleul Rapidului, se cocotează pe locul trei și bate în bulbul napilor de toamnă cu inelul pe care și-a gravat o lacrimă în culgînd în două părți. Amăgirea și-a înghețat apele. Nu văd cine ar putea face o copcă pe toată întinderea asta fugoasă.

Fănuș Neagu

ROMÂNIA — CEAUȘESCU ÎN CONȘTIINȚA LUMII

NICOLAE CEAUȘESCU
**The Effort to Create
a Modern Romania**

Edited and Introduced
by Stan Newens MP

NICOLAE CEAUȘESCU

ON
**THE MAJOR INTERNATIONAL
POLITICAL TOPICS**

„NICOLAE CEAUȘESCU — Drumul spre pacea lumii“, „NICOLAE CEAUȘESCU — Filosofia de pace a unei societăți contemporane“, „NICOLAE CEAUȘESCU — Pace și colaborare în Balcani și în întreaga lume“, „NICOLAE CEAUȘESCU — Democratizarea relațiilor internaționale“, „NICOLAE CEAUȘESCU — România în luptă pentru progres, colaborare și pace“, „NICOLAE CEAUȘESCU — România, o politică de pace și colaborare internațională“, „NICOLAE CEAUȘESCU — Politica externă a României: pace, independență, colaborare“, „NICOLAE CEAUȘESCU — Să schimbăm lumea. Pentru o nouă ordine economică internațională“.

IATA doar câteva titluri din lunga listă a celor 69 volume biografice sau cuprinzând selecțiuni din cuvântările, articolele și interviurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte al Republicii Socialiste România, publicate în edituri de recunoscut prestigiu din 26 de țări de pe toate continentele, grațioase prin ele însele despre mesajul pe care îl transmit. Volumele acestea au văzut lumina tiparului ca urmare a interesului viu, deosebit, manifestat peste hotare, de oameni de cele mai diverse convingeri și orientări politice față de poziția României, a președintelui Nicolae Ceaușescu în legătură cu principalele probleme cu care este confruntată omenirea zilelor noastre, probleme care depășesc sfera de preocupări ale generațiilor noastre, și la care se pun întrebări, se caută răspunsuri, soluții viabile.

LA toate aceste aspecte, care constituie probleme cardinale ale zilelor noastre, România, prin glasul președintelui său, a preconizat soluții care s-au bucurat de unanime aprecieri în întreaga lume. Viața însăși, cursul evenimentelor au confirmat pe deplin justetea punctelor de vedere românești, care reprezintă rezultatul unor analize profunde, lucide, multilaterale și responsabile, izvorite din dorința sinceră de a contribui la rezolvarea efectivă a problemelor în cauză, pentru instaurarea unui climat de pace, bună înțelegere și colaborare ori de câte ori se produc evenimente majore care pot pune în pericol liniștea pe planeta noastră.

„Promotor neobosit al libertății, independenței și securității popoarelor, președintele României, Nicolae Ceaușescu, poate fi considerat pe drept cuvânt ca una dintre personalitățile cele mai marcante ale lumii contemporane“, declară A. Singh, directorul Institutului Internațional de studii și cercetări pentru pace din India, cu ocazia lansării volumului „Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, despre problemele politice internaționale majore“, apărut recent în India. „Urmărind de mulți ani activitatea internațională a președintelui Nicolae Ceaușescu am fost impresionat de caracterul ei multilateral, constructiv, dinamic și eficient. Ideile sale clare, analiza științifică a evoluțiilor înregistrate pe plan internațional și mai cu seamă soluțiile constructive pe care le propune pentru reglementarea pe cale

pașnică a diferendelor internaționale, pentru asigurarea păcii și securității mondiale, se bucură de apreciere unanimă în toate țările“, conchide el, în timp ce J. S. Bright, cunoscut scriitor și publicist indian, autorul culegerii respective, scrie, relevând excepționalele trăsături definitorii ale gândirii revoluționare și activității practice a șefului statului român: „Alegerea lui Nicolae Ceaușescu, în anul 1965, în fruntea Partidului Comunist Român a marcat începutul perioadei celei mai bogate în înfăptuiri de prestigiu pe linia afirmării României în viața internațională. Atașată irevocabil idealurilor păcii și prieteniei la scară mondială și, concomitent, hotărâtă să contribuie la încetarea cursei înarmărilor, Republica Socialistă România se bucură astăzi de un prestigiu și o poziție unică într-o lume divizată de lupte și conflicte de dimensiuni colosale. Încrederea ei nestrămutată în colaborarea cu toate popoarele și participarea activă la soluționarea problemelor majore ale lumii contemporane i-a atras simpatia tuturor țărilor, mari și mici“.

A SEMENEA aprecieri calde și elocvente la adresa politicii externe a României socialiste, recunoașteri în același timp ale meritelor excepționale pe care președintele Nicolae Ceaușescu le aduce la cauza menținerii și consolidării păcii, nu sînt singulare. Ele pot fi întîlnite în toate volumele de texte alese ale tovarășului Nicolae Ceaușescu apărute în străinătate. „Politica externă plină de cutezanță și spirit novator, independent și patriotic pe care președintele Nicolae Ceaușescu a promovat-o și o promovează a făcut posibil ca în ultima vreme să se întreprindă primii pași pentru o regrupare pe plan internațional. Dintre țările socialiste, România este precursora destinderii“, se arată în prefața volumului „Nicolae Ceaușescu — România în fața lumii contemporane“, publicat în Mexic.

Într-o altă antologie de texte alese din opera secretarului general al partidului nostru, intitulată sugestiv „Nicolae Ceaușescu — România în luptă pentru progres, colaborare și pace“, apărută în Finlanda, se subliniază: „În contextul dialogurilor privitoare la marile probleme internaționale contemporane, numele României, al președintelui Nicolae Ceaușescu, apar tot mai des. Eforturile României socialiste pentru reducerea încordării și pentru realizarea securității și păcii în Europa și în lume sînt urmărite cu interes în numeroase țări și se bucură de o largă recunoaștere pe plan internațional.“

CELE cinci volume consacrate activității și puternicei personalități a președintelui României, care au văzut pînă în prezent lumina tiparului în Turcia, constituie o elocventă mărturie a interesului viu și constant manifestat de opinia publică din această țară balcanică față de activitatea neobosită și tenace a șefului statului român, pentru găsirea celor mai juste și echitabile soluții problemelor cărora omenirea este chemată să le facă față. Profesorul universitar Necip Alpan consemnează în volumul „Nicolae Ceaușescu — România de ieri, de azi și de mâine“, apărut la Ankara: „Din orice punct de vedere ar fi privite, relațiile externe ale României și contribuția ei la pacea lumii sînt un exemplu pentru toate țările, fie ele foarte dezvoltate sau în curs de dezvoltare“, iar autorul volumului „Nicolae Ceaușescu — Selecțiuni“, publicat tot în Turcia, afir-

mă, referindu-se la poziția României în problemele dezarmării: „Președintele Nicolae Ceaușescu a emis idei noi și în legătură cu problema dezarmării și în special a dezarmării nucleare. În viziunea președintelui român scopul dezarmării îl constituie interzicerea folosirii armelor nucleare, sistarea producerii lor și distrugerea stocurilor existente.“

Demnă de subliniat pentru aprecierile obiective izvorite dintr-o profundă cunoaștere a realităților românești este și sublinierea lui Sayed Zaki, personalitate marcantă a vieții politice egiptene, pe marginea volumului „Nicolae Ceaușescu — România și arabii“, apărut în limba arabă la Cairo: „Președintele României reprezintă în modul cel mai strălucit spiritul lumii noastre contemporane. Președintele Nicolae Ceaușescu este un gânditor minunat, un admirator și creator al frumosului și binelui, un excepțional om de stat, un promotor neobosit al politicii dialogului și deschiderii largi către întreaga lume. Domnia sa este un excepțional partizan al cooperării internaționale, ca singur mijloc prin care poate fi realizată pacea în lume.“

Dînd glas sentimentelor de aleasă stimă și prețuire pe care cetățenii Marii Britanii le manifestă față de politica externă a României, față de luările de poziție curajoase ale șefului statului român, cunoscutul publicist englez Stan Newens, membru al Camerei Comunelor, scrie în volumul „Nicolae Ceaușescu — Efortul de a vrea o Românie modernă“, publicat la Londra: „Ideile președintelui Ceaușescu sînt de un interes aparte intrucît ele reprezintă o bază intelectuală pentru adoptarea unei politici independente. De la apariția primului volum (este vorba de lucrarea „Nicolae Ceaușescu — Omul, ideile sale, înfăptuirile pe calea socialismului“, apărut în 1972), pe scena politică mondială au avut loc evenimente importante față de care România a luat poziție... Conducătorul României a continuat să acționeze în favoarea păcii, a destinderii, pentru un acord internațional asupra reducerii tensiunii și pentru limitarea cursei înarmărilor. Din punctul său de vedere, fundamentală este aprecierea că nici un stat nu are dreptul de a se amesteca în treburile interne ale altui stat.“

AM fi putut aduce în fața cititorului și alte mărturii, la fel de calde și emoționante, desprinse din paginile volumelor consacrate puternicei personalități a secretarului general al partidului. Aidoma celor înfățișate în rîndurile de mai sus, ele vorbesc cu putere de convingere despre activitatea prodigioasă, neobosită, plină de grijă și responsabilitate față de interesele majore ale poporului nostru, pentru păstrarea independenței și suveranității țării, pentru respectarea dreptului său sacru de a-și fi singurul stăpîn. În același timp ele sînt dovezi revelatoare ale recunoașterii universale a meritelor incontestabile pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu și le-a cîștigat în fața lumii, ca unul dintre cei mai vajnici apărători ai libertății, independenței și suveranității popoarelor, promotor al luptei pentru pace, pentru oprirea cursei înarmărilor și realizarea dezarmării, în primul rînd a celei nucleare, pentru rezolvarea pe calea tratativelor a problemelor litigioase, pentru crearea unei lumi mai bune și mai drepte, în care popoarele să trăiască ferite de spectrul distrugător al războiului.

Nicolae Nicoară

„România literară“

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU